

ΕΘΝΙΚΟ
ΚΕΝΤΡΟ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ &
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ : ΠΑΝΤΖΑΡΤΖΗ ΕΛΕΝΗ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ : ΦΑΛΛΑΡΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ**

**ΤΙΤΛΟΣ: « ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ, ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ : ΧΩΡΑ
ΙΤΑΛΙΑ»**

Γ' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΑΘΗΝΑ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ	3
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	9
ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ	9
1.1. Φυσικές Καταστροφές	12
1.2. Τεχνολογικές Καταστροφές	18
1.3. Από τον Κίνδυνο στην Διαχείριση	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	27
Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ	27
2.1. Πρόγραμμα Δράσεων	29
2.2. Ο Κοινός Αριθμός Κλήσεων Έκτακτης Ανάγκης 112	30
2.3. Vade Mecum	30
2.4. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας	31
2.4.1. Το Κέντρο Παρακολούθησης και Πληροφόρησης (MIC)	33
2.4.2. Το Κοινό Σύστημα Επείγουσας Επικοινωνίας και Πληροφόρησης	35
2.4.3. Μονάδες Πολιτικής Προστασίας	35
2.4.4. Το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα του Μηχανισμού	36
2.4.5. Ανταλλαγή Εμπειρογνομώνων	37
2.5. Ενεργοποίηση του Μηχανισμού	37
2.6. Ταμείο Αλληλεγγύης	39
2.7. Χρηματοδοτικό Μέσο Πολιτικής Προστασίας	40
2.8. Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμά Κοπέρνικος (GMES)	43
2.9. Η Οδηγία SEVESO	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	46
Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	46
3.1. Νομοθετικό Πλαίσιο	47
3.2. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	53
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ : ΙΤΑΛΙΑ	53
4.1. Θεσμικό Πλαίσιο	54
4.2. Η Εθνική Υπηρεσία Πολιτικής Προστασίας	55
4.3. Η δομή της Ιταλικής Πολιτικής Προστασίας	57
4.4. Το Τμήμα Πολιτικής Προστασίας	60
4.5. Ο Ρόλος των Εθελοντικών Οργανώσεων	61
4.6. Μέθοδος Augustus	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	65
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΙΤΑΛΙΑΣ	65
5.1. Δομική σύγκριση των Συστημάτων Πολιτικής Προστασίας	65
5.2. Ο Ρόλος των Εθελοντών σε Ελλάδα και Ιταλία	70
5.3. Νέες Τεχνολογίες/επιστημονικό ενδιαφέρον	71
5.4. Βασικά μοντέλα οργάνωσης	72
5.5. Η Ιταλική Πολιτική Προστασία ως πρότυπο	73
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	78

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: Οι 10 μεγαλύτερες καταγεγραμμένες φυσικές καταστροφές.....	18
Πίνακας 2: Οι 10 πιο σημαντικές τεχνολογικές καταστροφές της περιόδου 1900 έως 2010.....	22
Πίνακας 3: Ορισμένες μείζονες καταστροφές στην Ευρώπη	27
Πίνακας 4: Οι 10 σημαντικότερες Φυσικές Καταστροφές στην Ελλάδα για την περίοδο 1900 – 2010 ταξινομημένα ανά αριθμό νεκρών	46
Πίνακας 5: Οι 10 σημαντικότερες Τεχνολογικές Καταστροφές στην Ελλάδα για την περίοδο 1900 – 2010 ταξινομημένα ανά αριθμό νεκρών	46
Πίνακας 6: Σύστημα πολιτικής προστασίας της χώρας.....	51
Πίνακας 7: Οι 10 σημαντικότερες Φυσικές Καταστροφές στην Ιταλία για την περίοδο 1900 – 2010 ταξινομημένες ανά αριθμό νεκρών	53
Πίνακας 8: Οι 10 σημαντικότερες Τεχνολογικές Καταστροφές στην Ιταλία για την περίοδο 1900 – 2010 ταξινομημένες ανά αριθμό νεκρών	53
Πίνακας 9: Κεντρικά Όργανα Πολιτικής Προστασίας	66

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γράφημα 1: Αριθμός καταστροφών κατά προέλευση : περιφερειακή κατανομή 1991-2005	11
Γράφημα 2: Παγκόσμια κατανομή καταστροφών κατά τύπο 1991-2005	13
Γράφημα 3: Καταγεγραμμένες φυσικές καταστροφές 1900-2008.....	14
Γράφημα 4: Καταγεγραμμένες τεχνολογικές καταστροφές	19

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 1: Συστατικά του κινδύνου καταστροφής.....	15
Εικόνα 2: Οι τέσσερις φάσεις του κύκλου καταστροφής.....	26
Εικόνα 3: Σχηματική απεικόνιση του τρόπου ενεργοποίησης του Μηχανισμού.....	39
Εικόνα 4: Τα Επιχειρησιακά όργανα της Εθνικής Υπηρεσίας Πολιτικής Προστασίας σύμφωνα με τον Ν.225/1992.....	62

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

E.E.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
Ο Γ.Γ.Π.Π.	Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας
Η Γ.Γ.Π.Π.	Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας
Κ-Μ	Κράτη Μέλη
ΚΠΠ	Κέντρο Παρακολούθησης και Πληροφόρησης
ΚΠΕΠΕΑ	Κοινό Σύστημα Επείγουσας Επικοινωνίας και Πληροφόρησης
Κ.Σ.Ο.Π.Π	Κεντρικό Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας
Ν.	Νόμος
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Π.	Πολιτική Προστασία
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση
Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.	Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας
Ε.Ν.Α.Ε	Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδος
Γ.Ε.Ε.Θ.Α	Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
UNDRO	United Nations Disaster Relief Organization
ISDR	International Strategy for Disaster Reduction
IFRCRCS	International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
CECIS	Common Emergency Communication and Information System
MIC	Monitoring and Information Centre
ENEA	Agenzia nazionale per le nuove tecnologie, l'energia e lo sviluppo economico sostenibile
C.N.R	Consiglio Nazionale delle Ricerche
ISPRA	Istituto Superiore per la Protezione e la Ricerca Ambientale
CCS	Centro Coordinamento Soccorsi

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στις μέρες μας ολοένα και συχνότερα η ανθρωπότητα καλείται να αντιμετωπίσει μια σειρά φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύνολο αλλά και κάθε κράτος μέλος της, ως ξεχωριστή οντότητα, σε μια προσπάθεια ανάπτυξης στρατηγικών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση και αντιμετώπιση των καταστροφών αυτών.

Σκοπός του συγκεκριμένου πονήματος είναι αρχικά να αναδειχθούν, σε θεωρητικό επίπεδο, οι έννοιες που αφορούν τις φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές που πλήττουν τον πλανήτη. Ακολούθως να μελετηθούν οι μηχανισμοί και οι δράσεις που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της Ε.Ε. για την πρόληψη αλλά και αντιμετώπιση των καταστροφικών φαινομένων που πλήττουν το εσωτερικό της επικράτειας της αλλά και τρίτες χώρες. Τέλος να μελετηθεί ο τρόπος διάρθρωσης του συστήματος πολιτικής προστασίας στην Ιταλία και να γίνει η σύγκριση του με το αντίστοιχο Ελληνικό σύστημα με απώτερο στόχο να αναδειχθούν κάποιες διαφορές και κατ' επέκταση βέλτιστες πρακτικές, οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν στην δημιουργία αποτελεσματικότερων στρατηγικών για την διαχείριση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών.

ABSTRACT

Today, the whole world - both the developed and developing countries have to tackle with a series of natural and technological disasters. This fact itself has led the European Union and its member states, as sovereign entities, to develop effective strategies in order to manage with, or even to resolve these disasters.

The main task of this project is to bring out, at first, on a theoretical basis, all these aspects regarding the natural and technological disasters, which afflict our planet and affect our daily lives. Moreover, we will try to trace the mechanisms and the policies which have been developed into EU's framework, in an effort to prevent and to manage with all the catastrophic phenomena which afflict its territory and third countries as well. Finally, trying to give a paradigm of how a member state develops its policies and actions into EU's framework, we unfold Italy's Civil Protection (CP) system comparing it with the Greek CP system. This comparison will provide us, on one hand the differences between the two

systems and on the other a set of “best practices” which, if incorporated to a CP system, could create more effective strategies so as to manage with natural and technological disasters.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στις μέρες μας η ανθρωπότητα γίνεται ολοένα και συχνότερα μάρτυρας μεγάλων φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών τόσο σε αναπτυσσόμενες όσο και σε ανεπτυγμένες χώρες. Παρά τα επιτεύγματα του σύγχρονου κόσμου υπάρχει ένα παράδοξο που ακολουθεί την μοίρα του πλανήτη. Αφενός υπάρχει αυξημένος ρυθμός ανάπτυξης των επιστημών και της ιατρικής ο οποίος προσφέρει μια ζωή ασφαλέστερη και καλύτερη στον άνθρωπο και αφετέρου παρατηρείται μια αύξηση – ποσοτική, όσον αφορά την συχνότητα και ποιοτική, όσον αφορά την καταστροφή που προκαλούν, οι φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές. Αυτό το παράδοξο έγκειται στο γεγονός ότι οι νέες τεχνολογίες και οι επιστημονικές εξελίξεις δεν επιφέρουν μόνο θετικά αποτελέσματα για την ανθρωπότητα. Ενίοτε, αντί να συμβάλουν στην έγκαιρη πρόβλεψη και αντιμετώπιση των καταστροφών, ευθύνονται για τις ίδιες τις καταστροφές, οι οποίες συμβαίνουν λόγω της αποτυχημένης διαχείρισης των τεχνολογικών αυτών συστημάτων. Τόσο οι φυσικές όσο και οι τεχνολογικές καταστροφές εντείνουν την ανησυχία των ανθρώπων και κατ' επέκταση των χωρών με αποτέλεσμα αυτό να οδηγεί στο αυξανόμενο ενδιαφέρον για πρακτικές και δράσεις που στόχο έχουν την πρόληψη αλλά και την αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, που συνηθίζει να επιδεικνύει ιδιαίτερη ευαισθησία και ενδιαφέρον για θέματα που αφορούν το περιβάλλον, κατάφερε να αναπτύξει μια - εκ των αποτελεσμάτων κρινόμενη, πετυχημένη στρατηγική που αφορά στην άμεση αντιμετώπιση καταστροφικών φαινομένων δημιουργώντας μηχανισμούς πολιτικής προστασίας, που στηρίζονται στην πείρα και το κεκτημένο όλων αυτών των ετών παρουσίας της τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και οι οποίοι δρουν στο εσωτερικό της επικράτειας της Ε.Ε. αλλά και σε τρίτες χώρες, αν αυτό ζητηθεί.

Σκοπός του συγκεκριμένου πονήματος είναι αρχικά να αναδειχθούν, σε θεωρητικό επίπεδο, έννοιες που αφορούν τις φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές που πλήττουν τον πλανήτη, έπειτα να μελετηθούν οι μηχανισμοί που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της Ε.Ε. για την πρόληψη αλλά και αντιμετώπιση των καταστροφικών φαινομένων και τέλος να μελετηθεί ο τρόπος διάρθρωσης των συστημάτων πολιτικής προστασίας στην Ελλάδα και την Ιταλία με στόχο να αναδειχθούν οι διαφορές τους.

Το σύγγραμμα αποτελεί κυρίως μια περιπτωσιολογική έρευνα με την οποία μελετώνται αρχικά οι μηχανισμοί πολιτικής προστασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι δράσεις της κι έπειτα δυο κράτη μέλη της, η Ελλάδα και Ιταλία. Δυο μεσογειακές χώρες με αρκετά κοινά χαρακτηριστικά που καλούνται να αντιμετωπίσουν ίδιας φύσης κινδύνους,

λόγω της γεωμορφολογίας και του κλίματος τους. Η εκπόνηση του συγγράμματος στηρίχθηκε στην μελέτη πρωτογενών πηγών, δηλαδή σε νομοθετήματα που έχουν θεσπιστεί από το Ελληνικό και το Ιταλικό κράτος, όπως επίσης και σε ευρωπαϊκούς κανονισμούς και οδηγίες. Επιπλέον έχουν χρησιμοποιηθεί επιστημονικές έρευνες και δεδομένα που συγκεντρώθηκαν είτε από βιβλία, είτε από άρθρα και μελέτες, είτε από έγκυρους διαδικτυακούς τόπους. Η ανάπτυξη του διαδικτύου και οι άπειρες δυνατότητες και πληροφορίες που παρέχει συνέβαλλαν τα μέγιστα στην πραγματοποίηση της συγγραφής καθώς έδωσαν την δυνατότητα πρόσβασης σε χρήσιμους ιστότοπους, βιβλία και επιστημονικά άρθρα.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια παρουσίαση που αφορά στο θεωρητικό επίπεδο των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών που πλήττουν τον πλανήτη. Μέσα από μια σειρά επιστημονικών ερευνών και δεδομένων που μελετήθηκαν γίνεται προσπάθεια αποσαφήνισης των όρων καταστροφή, φυσική και τεχνολογική καταστροφή, επικινδυνότητα, τρωτότητα, κίνδυνος, διαχείριση κινδύνου κλπ.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται να μελετηθούν οι δράσεις, ο μηχανισμός πολιτικής προστασίας και οι νομοθετικές πρωτοβουλίες με τις οποίες η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αποφασίσει να διαχειρίζεται τους πολυποίκιλους κινδύνους που καλείται να αντιμετωπίσει τόσο στο εσωτερικό της όσο και σε χώρες που θα ζητήσουν την βοήθεια της.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια απόπειρα μελέτης του βασικού κορμού του συστήματος πολιτικής προστασίας στην Ελλάδα σε όλα τα επίπεδα διοίκησης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο επιχειρείται να αναδεχθεί ο τρόπος διάρθρωσης του συστήματος πολιτικής προστασίας της Ιταλίας, μιας μεσογειακής χώρας που αντιμετωπίζει παρόμοιους κινδύνους με την χώρα μας και η οποία θεωρείται ως πρότυπο διεθνώς.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μια απόπειρα σύγκρισης και ανάδειξης σημαντικών διαφορών που χαρακτηρίζουν τα συστήματα πολιτικής προστασίας της Ελλάδας και της Ιταλίας και αναδεικνύουν βέλτιστες πρακτικές για μια αποτελεσματικότερη στρατηγική διαχείρισης καταστροφών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια προσπάθεια να αποσαφηνιστούν οι έννοιες της φυσικής και τεχνολογικής καταστροφής αντίστοιχα. Είναι γεγονός ότι μεγάλες καταστροφές, φυσικές και τεχνολογικές, δεν είναι πλέον ένα φαινόμενο εξαιρετικά σπάνιο. Από αρχαιοτάτων χρόνων η πορεία της ανθρωπότητας συνοδεύεται από πολύ σημαντικές καταστροφές οι οποίες έχουν προκαλέσει τόσο υλικές όσο και ανθρώπινες απώλειες. Σήμερα παρόλη την σημαντική πρόοδο που έχει παρατηρηθεί στην πρόβλεψη, προειδοποίηση και αντιμετώπιση, ο αριθμός των πληγέντων και των ζημιών από καταστροφές ολοένα και αυξάνεται. Μόνο κατά την διάρκεια της δεκαετίας 1994-2003 ο αριθμός των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών σημείωσε δραματική αύξηση. Από το διάστημα 1994-1998 οι καταγεγραμμένες καταστροφές ήταν κατά μέσο όρο 428 σε ετήσια βάση, ενώ από το 1999 και μέχρι το 2003 ο δείκτης αυτός ανήλθε στα 707 καταστροφικά γεγονότα κατ' έτος. Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στις χώρες χαμηλής ανθρώπινης ανάπτυξης και ήταν της τάξης του 142%.¹ (Σαπουντζάκη, 2007 σελ. 36).

Η αύξηση αυτή έχει ως φυσικό επακόλουθο και την πολύ σημαντική επιβάρυνση της οικονομίας παγκοσμίως. Το κόστος στην παγκόσμια οικονομία εξαιτίας των καταστροφών αυτών υπερβαίνει σήμερα τα 60 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως από τα οποία το 1/3 αντιστοιχεί στα έξοδα για την πρόβλεψη, πρόληψη και αποφυγή καταστροφών και τα υπόλοιπα 2/3 αντιστοιχούν στις άμεσες ζημιές από καταστροφές και στην αποκατάσταση τους. Ο αριθμός των θανάτων ετησίως κυμαίνεται από χρόνο σε χρόνο με ένα παγκόσμιο μέσο όρο 250.000, ενώ η μεγάλες καταστροφές προκαλούν περίπου 140.000 νεκρούς ετησίως. Το 95% περίπου των θανάτων αυτών σημειώνονται σε χώρες του τρίτου κόσμου (Λέκκας, 2000 σελ. 23).

Το στατιστικά διαπιστωμένο γεγονός ότι ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι επηρεάζονται από κάποιου είδους καταστροφή φυσική ή τεχνολογική οφείλεται σε μια σειρά από παράγοντες που χαρακτηρίζουν την ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνιών. Τέτοιοι παράγοντες είναι οι κλιματικές αλλαγές οι οποίες προκαλούν όλο και μεγαλύτερη αστάθεια στο περιβάλλον και στην ένταση των διαφόρων φυσικών φαινομένων. Η ραγδαία αύξηση του

¹ Τα στατιστικά δεδομένα που παρατίθενται εδώ προέρχονται από τον τόμο *World Disasters Report-Focus on Community Resilience (2004)* που αποτελεί έκδοση του *International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies* και προέρχεται από τον φορέα *CRED (Κέντρο έρευνας για την επιδημιολογία των καταστροφών)* που εδρεύει στο Βέλγιο και διατηρεί μια παγκόσμια βάση δεδομένων για τις καταστροφές την *EM-DAT*.

πληθυσμού κυρίως στις φτωχότερες χώρες του κόσμου που σημαίνει ότι ακόμα μεγαλύτερος αριθμός ανθρώπων βρίσκεται εκτεθειμένος στους κινδύνους σε χώρες με μεγάλο βαθμό τρωτότητας. Η λανθασμένη χρήση γης, Η αλόγιστη αστικοποίηση και βιομηχανοποίηση η οποία στο όνομα της ανάπτυξης προκαλεί αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος, ανατρέπει τις ισορροπίες, δημιουργεί πόλεις με υπεράριθμους κατοίκους και θέτει όλο και περισσότερο κόσμο σε σημαντικούς κινδύνους και απειλές. Η ανισότητα μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών, καθώς η τρωτότητα μιας περιοχής που την κάνει ευάλωτη σε καταστροφές βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το αν η περιοχή αυτή είναι πλούσια, δηλαδή ανεπτυγμένη ή φτωχή.

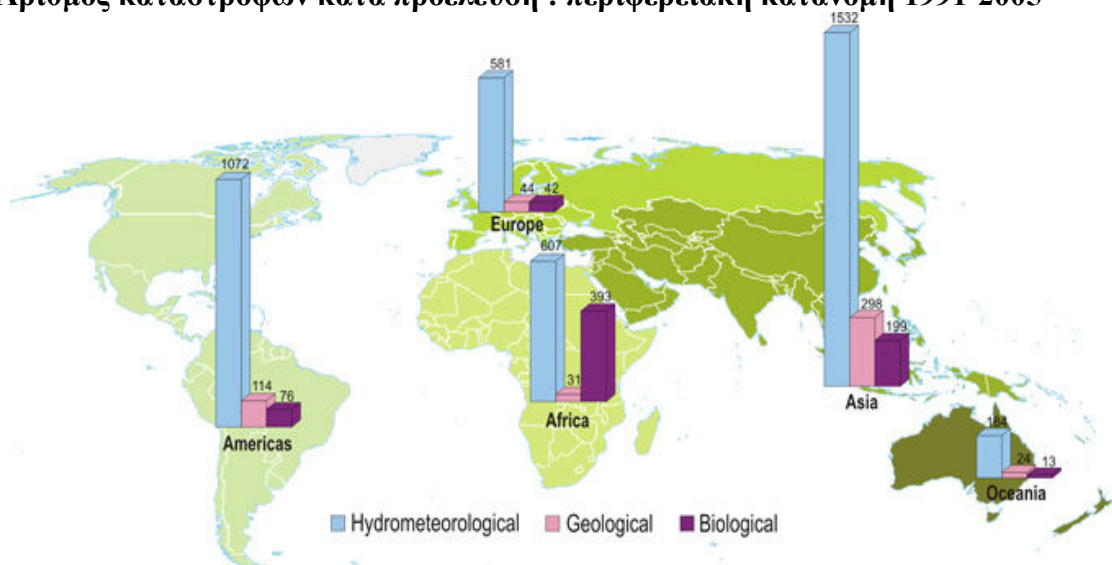
Τι είναι όμως η καταστροφή; Το πεδίο των καταστροφών κυριαρχείται από πολυάριθμες περιπτωσιολογικές αναλύσεις η οποίες εξετάζουν το φαινόμενο η κάθε μια από την δική της πλευρά. Οι προσεγγίσεις αυτές κατάφεραν να ταξινομηθούν σε 3 βασικά ερμηνευτικά υποδείγματα. Το πρώτο υπόδειγμα αντιμετωπίζει την καταστροφή ως πανομοιότυπο του πολέμου. Η καταστροφή αποδίδεται σε μια εξωτερική πηγή, σε μια δύναμη ξένη και άγνωστη στην ανθρώπινη κοινότητα που την δέχεται και πρέπει να αντιδράσει στην επίθεση αυτή. Το δεύτερο υπόδειγμα αντιμετωπίζει την καταστροφή ως έκφραση και αντιμετώπιση της κοινωνικής τρωτότητας. Η καταστροφή σε αυτή την περίπτωση είναι αποτέλεσμα της υποκείμενης δομής της κοινωνίας, μια κατάσταση και μια δυναμική που γεννάται από μέσα, από τις ίδιες τις κοινωνικές διαδικασίες. Τέλος για το τρίτο υπόδειγμα καταστροφή είναι η είσοδος σε μια κατάσταση αβεβαιότητας. Η καταστροφή συνδέεται στενά με το γεγονός ότι είναι αδύνατο να προσδιοριστούν οι πραγματικοί ή υποτιθέμενοι κίνδυνοι, ιδιαίτερα μετά την διατάραξη του αντιληπτικού πλαισίου που διαθέτουμε για να κατανοούμε την πραγματικότητα. Η καταστροφή γίνεται αντιληπτή ως διαταραχή που οφείλεται σε προβλήματα επικοινωνίας. Η καταστροφή γίνεται κρίση επικοινωνίας στο εσωτερικό της κοινότητας, που συνίσταται στην δυσκολία απόκτησης και διάδοσης πληροφοριών (Σαπουντζάκη, 2007). Ένας γενικότερος κοινά παραδεκτός ορισμός προέρχεται από τον Erikson και αναφέρει ότι : «Η καταστροφή γενικά είναι ένα γεγονός το οποίο συγκεντρώνει ορισμένα κοινά αποδεκτά χαρακτηριστικά : επιφέρει σημαντικές βλάβες στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, συμβαίνει ξαφνικά ή έστω περιλαμβάνει φάσεις ιδιαίτερης οξύτητας που προσδιορίζονται κοινωνικά ως τέτοιες και τέλος υπάρχουν πάντα κάποιες δυνατότητες μετριασμού των επιπτώσεων τους είτε πριν είτε μετά την εκδήλωση τους» (Σαπουντζάκη, 2007 σελ. 36). Ένας άλλος ορισμός για την καταστροφή δίνεται με βάση ποσοτικά κριτήρια, σύμφωνα με αυτόν η καταστροφή θεωρείται ως ένα μεμονωμένο γεγονός που προκαλεί ζημιές μεγαλύτερες από 1 εκατομμύριο δολάρια ή πάνω από 100 νεκρούς ή επηρεάζει σημαντικά την ζωή τουλάχιστον 100 ανθρώπων (Smith, 1996)). Τέλος η

καταστροφή αντιμετωπίζεται και ως στατιστική κατηγορία. Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει το UNDR0² η καταστροφή ορίζεται ως η πιθανότητα εκδήλωσης εντός συγκεκριμένης χρονικής περιόδου και γεωγραφικής περιοχής ενός εν δυνάμει καταστρεπτικού φαινομένου.

Οι καταστροφές ως γεγονότα σύμφωνα με τους κοινωνικούς επιστήμονες διακρίνονται σε τέσσερις βασικές χώρο-χρονικές διαστάσεις : τον χρόνο προειδοποίησης που είναι η χρονική απόσταση ανάμεσα στην ταυτοποίηση των επικίνδυνων συνθηκών και την έναρξη της εκδήλωσης των επιπτώσεων σε συγκεκριμένες περιοχές. Το μέγεθος των επιπτώσεων, που αναφέρεται στην σοβαρότητα της κοινωνικής αποδιοργάνωσης και των φυσικών βλαβών (απώλειες ζωής τραυματισμοί, ασθένειες, ζημιές κλπ.). Την εμβέλεια των επιπτώσεων, που αναφέρεται στην έκταση και το μέγεθος των γεωγραφικών ενοτήτων και των κοινωνικών στρωμάτων ή κοινοτήτων που πλήττονται από τις καταστροφές και την κοινωνική αποδιοργάνωση που έχουν υποστεί. Και τέλος την διάρκεια των επιπτώσεων που αναφέρεται στην χρονική καθυστέρηση από την εμφάνιση της κοινωνικής αποδιοργάνωσης και των φυσικών βλαβών μέχρι την θεραπεία αυτών των επιπτώσεων ή την παύση της διαδικασίας πρόκλησης τους.

Γράφημα 1

Αριθμός καταστροφών κατά προέλευση : περιφερειακή κατανομή 1991-2005

Πηγή : UNEP/DEWA/GRID-Europe, November 2004

<http://www.unisdr.org/disaster-statistics/occurrence-type-disas.htm>

² Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την ανακούφιση από καταστροφές (United Nations Disaster Relief Organization)

1.1. Φυσικές Καταστροφές

Μία φυσική καταστροφή είναι η συνέπεια ενός φυσικού κινδύνου³ η οποία περνάει από το στάδιο της πιθανότητας σε μία ενεργή φάση και κατά συνέπεια έχει επιπτώσεις στις ανθρώπινες δραστηριότητες (http://el.wikipedia.org/wiki/φυσική_καταστροφή). Δεν είναι λίγοι ωστόσο εκείνοι που ασκούν κριτική στον όρο «φυσικές» καθώς θεωρούν ότι ένα φυσικό φαινόμενο-κίνδυνος δεν θα καταλήξει ποτέ σε καταστροφή χωρίς την ανθρώπινη συμμετοχή. Για παράδειγμα μια έκρηξη ηφαιστείου σε μια μη κατοικημένη περιοχή αποτελεί ένα εξαιρετικής σημασίας φυσικό φαινόμενο αλλά όχι μια καταστροφή. Αντίθετα αύξηση της συχνότητας ισχυρών καταιγίδων και όξυνση καταστροφικών πλημμυρών μπορούν να οδηγήσουν σε καταστροφές λόγω των ανθρώπινων δραστηριοτήτων όπως αποστραγγιστικών έργων και αποψίλωσης δασών, τα οποία διαταράσσουν το περιβάλλον και οδηγούν σε κλιματικές αλλαγές (Smith, 1996). Για τον λόγο αυτό οι φυσικές καταστροφές είναι αποτέλεσμα της σύγκρουσης των γεωφυσικών διαδικασιών με την ανθρώπινη δραστηριότητα, επομένως ο άνθρωπος και οι δράσεις του διατηρούν τον κεντρικό ρόλο ακόμα και στις φυσικές καταστροφές.

Μια φυσική καταστροφή είναι ένα απροσδόκητο γεγονός ασυνήθιστου μεγέθους που οι άνθρωποι δεν αναμένουν και γι' αυτό είναι τελικά πολύ δύσκολο να το ελέγξουν. Οι φυσικές καταστροφές εκτός από τις άμεσες επιδράσεις όπως καταστροφή ιδιοκτησιών, τραυματισμούς ακόμα και θανάτους, προκαλούν και έμμεσες οι οποίες μπορεί να μην είναι τόσο εμφανείς είναι όμως πολύ επιβλαβείς για το περιβάλλον και μπορούν να αυξήσουν δραματικά τον χρόνο ανάκαμψης μιας περιοχής από μια καταστροφή. Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό των φυσικών κινδύνων είναι ότι τις περισσότερες φορές οι φυσικοί κίνδυνοι και καταστροφές συνδυάζονται μεταξύ τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα μια φυσική καταστροφή να συνοδεύεται από μια άλλη πολλαπλασιάζοντας έτσι την δυσκολία αντιμετώπισης των φαινομένων αυτών. Για παράδειγμα μια ηφαιστειακή έκρηξη μπορεί να προκαλέσει μια σημαντική σεισμική δόνηση ή ακόμη και ένα τσουνάμι, τα οποία με τη σειρά τους μπορεί να προκαλέσουν άλλες καταστροφές όπως φωτιές, πλημμύρες ή κατολισθήσεις. (<http://www.learn-hazards.org/general.php?l=gr>).

Οι φυσικές καταστροφές, σύμφωνα με την διάκριση που ακολουθείται από το ISDR⁴ χωρίζονται σε τρεις βασικές κατηγορίες :

³ Ένας φυσικός κίνδυνος είναι μια κατάσταση που έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει ένα γεγονός το οποίο θα έχει επικίνδυνη επίδραση στους ανθρώπους. Προκύπτει από τις φυσικές διαδικασίες του περιβάλλοντος, ενώ οι φυσικοί κίνδυνοι μπορεί να συσχετίζονται μεταξύ τους ή και να προέρχονται από άλλους

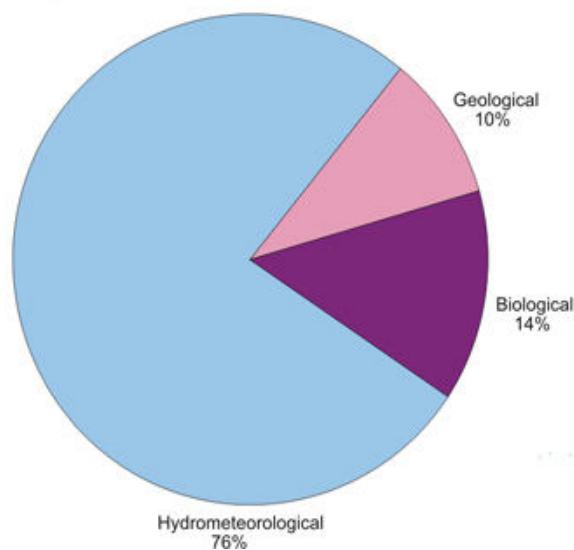
⁴ International Strategy for Disaster Reduction

- Υδρομετεωρολογικές καταστροφές που περιλαμβάνουν, ξηρασίες, λιμούς, ακραίες θερμοκρασίες, καταιγίδες, πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, ανεμοθύελλες, αμμοθύελλες, τυφώνες, λιώσιμο πάγων και χιονοστιβάδες.
- Γεωφυσικές καταστροφές που περιλαμβάνουν : σεισμούς, κατολισθήσεις, καθιζήσεις, λασπορροές, διάβρωση εδαφών, τσουνάμι και ηφαιστειακές εκρήξεις (www.emdat.be, τελευταία επίσκεψη 09/04/2010).
- Βιολογικές καταστροφές που περιλαμβάνουν : επιδημίες σε ανθρώπους, φυτά, ζώα και έντομα.

Από τις φυσικές καταστροφές σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα οι υδρομετεωρολογικές καταστροφές είναι αυτές που εμφανίζονται με πολύ μεγαλύτερη συχνότητα παγκοσμίως από οποιοσδήποτε άλλες.

Γράφημα 2

Παγκόσμια κατανομή καταστροφών κατά τύπο 1991-2005

Πηγή : <http://www.unisdr.org/disaster-statistics/occurrence-type-disas.htm>

Τόσο οι υδρομετεωρολογικές όσο και οι γεωφυσικές καταστροφές έχουν γίνει πιο συχνές κατά την τελευταία 10ετία, η συχνότητα τους αυξήθηκε κατά 68% και 62% αντίστοιχα. Μια πιο μακροπρόθεσμη ματιά επιβεβαιώνει το γεγονός αυτό καθώς σύμφωνα με

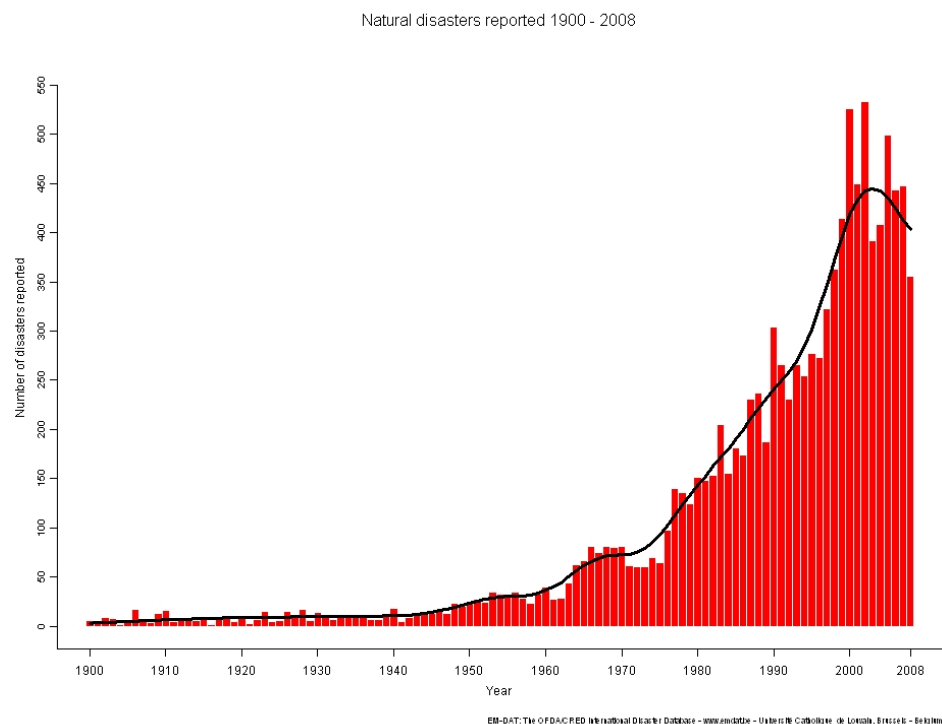
στοιχεία της IFRCRCS⁵ από το 1960 έως και το 2003 ο αριθμός των καταγεγραμμένων υδρο-μετεωρολογικών καταστροφών επταπλασιάστηκε και των γεωφυσικών πενταπλασιάστηκε. Σύμφωνα με την Γενική Διεύθυνση Ανθρωπιστικής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής πάνω από 300.000.000 άνθρωποι παγκοσμίως επηρεάζονται κάθε χρόνο από φυσικές καταστροφές κυρίως στις αναπτυσσόμενες περιοχές.

Από τις φυσικές καταστροφές οι πλημμύρες είναι αυτές με την μεγαλύτερη συχνότητα στην Αφρική, στην Ασία και στην Ευρώπη, ενώ οι ανεμοθύελλες είναι η επικρατέστερη μορφή καταστροφής στην αμερικανική ήπειρο και την Ωκεανία. Οι φονικότερες όμως φυσικές καταστροφές της 10ετίας 1994-2003 παγκοσμίως ήταν η ξηρασία και οι λιμοί καθώς κόστισαν περίπου 275.000 ανθρώπινες ζωές περίπου τις μισές από το σύνολο των ανθρωπίνων απωλειών λόγω φυσικών καταστροφών (Σαπουντζάκη, 2007).

Στο παρακάτω γράφημα παρατηρούμε τον αριθμό των φυσικών καταστροφών όπως αυτές έχουν καταγραφεί από το 1900 μέχρι και τις μέρες μας :

Γράφημα 3

Καταγεγραμμένες φυσικές καταστροφές 1900-2008

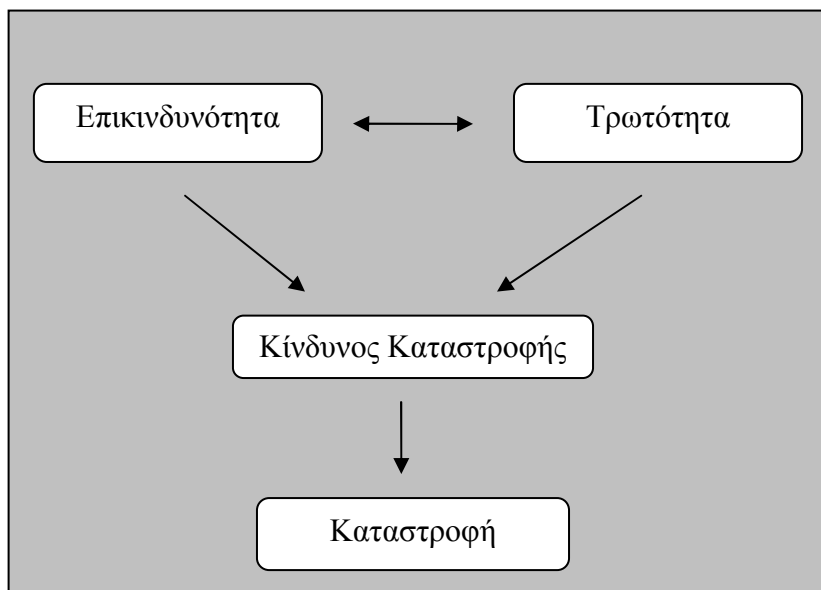

Πηγή : <http://www.emdat.be/natural-disasters-trends>

⁵ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies

Όπως γίνεται αντιληπτό στις περισσότερες περιοχές του κόσμου είτε ανεπτυγμένες είτε υπό ανάπτυξη, η απειλή φυσικών καταστροφών όπως εκρήξεις ηφαιστειών, σεισμοί, τσουνάμι, τυφώνες, πλημμύρες, ξηρασίες ή δασικές πυρκαγιές είναι πάντοτε παρούσα. Οι άνθρωποι που ζουν σε αυτές τις περιοχές είναι συνεχώς εκτεθειμένοι σε αυτούς τους φυσικούς κινδύνους, αν έχουν λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης των καταστροφών τότε είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν επιτυχώς τις σοβαρότατες συνέπειες που τέτοια φαινόμενα μπορεί να επιφέρουν. Οι άνθρωποι και κατ' επέκταση κοινωνίες που δεν είναι σε θέση να προστατευτούν επαρκώς από τις αρνητικές συνέπειες των φυσικών φαινομένων είναι ευάλωτοι, τρωτοί στις καταστροφές. Ο κίνδυνος της καταστροφής ως εκ τούτου αποτελείται από δύο στοιχεία την επικινδυνότητα και την τρωτότητα. Σχηματικά αυτό περιγράφεται ως εξής:

Εικόνα 1
Συστατικά του κινδύνου καταστροφής.

Πηγή: GTZ, Eschborn 2001.

Ο όρος επικινδυνότητα αναφέρεται σε ακραία φυσικά φαινόμενα τα οποία παρουσιάζουν κάποια πιθανότητα να επιφέρουν δυσμενείς συνέπειες. Μια διάκριση που πρέπει να γίνει για τη καλύτερη κατανόηση του όρου επικινδυνότητα είναι μεταξύ της αμιγώς φυσικής επικινδυνότητας, και της κοινωνικό-φυσικής επικινδυνότητας (Garatwa, Bollin, 2002). Στην πρώτη περίπτωση η επικινδυνότητα ενός φαινομένου δεν προκαλείται από ανθρώπινη παρέμβαση ενώ στην δεύτερη περίπτωση η επικινδυνότητα προκαλείται από έναν

συνδυασμό ακραίων φυσικών φαινομένων και παρέμβασης του ανθρώπου στην φύση. Η επικινδυνότητα μπορεί να περιορίζεται σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία ή να απειλεί ολόκληρες περιοχές. Είναι λοιπόν μια μεταβλητή της οποίας η ένταση και η πιθανότητα μπορεί να μεταβάλλεται από περιοχή σε περιοχή. Αυτό το γεγονός έχει σημαντική επίδραση στο επίπεδο των καταστροφών που μπορεί να προκαλέσει. Για να μειωθεί η επικινδυνότητα σε μια περιοχή πρέπει να είναι γνωστές οι επιπτώσεις που ένα φαινόμενο μπορεί να έχει. Σε κάποιο βαθμό αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την μελέτη παλαιότερων φαινομένων και των συνεπειών που αυτά προκάλεσαν σε ορισμένη περιοχή. Για καλύτερα και εγκυρότερα αποτελέσματα ωστόσο κρίνεται απαραίτητη και η συμμετοχή ειδικών επιστημόνων και νέων τεχνολογιών σε τέτοιου είδους εγχειρήματα.

Ο όρος τρωτότητα από την άλλη πλευρά δηλώνει αφενός την ανεπάρκεια μέσων ή ικανοτήτων να προστατευθεί κάποιος από τις δυσμενείς επιπτώσεις των φυσικών φαινομένων και αφετέρου την αδυναμία να ανακάμψει σε σύντομο χρονικό διάστημα από αυτές. Επομένως η τρωτότητα σε μια κοινωνία υποδηλώνει την τάση ή την επιρρέπεια για εμφάνιση απωλειών σε περίπτωση μιας εξωτερικής πίεσης. Οι κυριότεροι παράγοντες τρωτότητας διακρίνονται σε τρεις τομείς τον πολιτικό-θεσμικό, τον οικονομικό και τον κοινωνικό-πολιτισμικό (Garatwa, Bollin, 2002). Στον πρώτο τομέα οι αδυναμίες που οδηγούν σε τρωτότητα αναφέρονται στην έλλειψη νομοθετικού πλαισίου που υπάρχει για την αντιμετώπιση επικίνδυνων φαινομένων, στην ανεπάρκεια διαθέσιμων πόρων και προσωπικού που θα πρέπει να εξασφαλίσουν την όσο το δυνατόν καλύτερη διαχείριση και αντιμετώπιση καταστροφών, στην φιλοσοφία των κοινωνιών να μην δίνουν μεγάλη σημασία στην πρόληψη, στο χαμηλό επίπεδο συμμετοχής του κόσμου στις δημοκρατικές διαδικασίες που θα τους καταστήσουν πιο υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες, στην έλλειψη συντονισμού μεταξύ των αρμόδιων φορέων και στον λανθασμένο ή ασαφή καταμερισμό αρμοδιοτήτων. Στον δεύτερο τομέα σημαντική αδυναμία αποτελεί το γεγονός ότι οι κρατικοί πόροι που διατίθενται για την διαχείριση των καταστροφών είναι ανεπαρκείς. Επίσης σημαντική αδυναμία αποτελεί και το γεγονός ότι πολλές περιοχές στηρίζουν την ανάπτυξη και κατ' επέκταση την επιβίωσή τους σε πολύ συγκεκριμένους τομείς όπως η γεωργία, με αποτέλεσμα ο κίνδυνος για τις περιοχές αυτές να είναι εξαιρετικά σημαντικός στην περίπτωση που οι τομείς αυτοί είναι ευπαθείς στις καταστροφές. Ακόμα η ανάγκη-φτώχεια, πολλές φορές, οδηγεί πληθυσμούς να κατοικήσουν σε περιοχές αυξημένης επικινδυνότητας, ακατάλληλες για κάθε χρήση. Τέλος στον τρίτο τομέα οι σημαντικότερες αδυναμίες που οδηγούν σε τρωτότητα μιας κοινωνίας εντοπίζονται στην ελλιπή εκπαίδευση και στην ανεπαρκή γνώση σχετικά με τα αίτια και τα αποτελέσματα που προκαλούν όλες αυτές οι καταστροφές. Οι

άνθρωποι λόγω της άγνοιάς τους μοιάζουν ανίκανοι να ανταποκριθούν στο νέο μεταβαλλόμενο περιβάλλον με αποτέλεσμα να δέχονται μοιρολατρικά τα γεγονότα ως αναπόφευκτο θέλημα Θεού. Επίσης σημαντικός παράγοντας είναι και το γεγονός ότι οι άνθρωποι δεν έχουν αντιληφθεί την σπουδαιότητα του να οργανώνονται σε ομάδες και να διαπραγματεύονται με τους ισχυρούς καλύτερους όρους ανάπτυξης που θα οδηγήσουν στην συνολική ευημερία του πληθυσμού.

Στον αντίποδα της τρωτότητας κατά πολλούς βρίσκεται η προσαρμοστικότητα μιας κοινωνίας, δηλαδή η ικανότητα της για επιβίωση, προσαρμογή και επιστροφή στην καθημερινότητα. Μια κοινωνία που διαθέτει το χαρακτηριστικό της προσαρμοστικότητας είναι πιο ευέλικτη, προσαρμόζεται σε αντίξοες καταστάσεις και απειλές και τις ξεπερνάει με τον λιγότερο επώδυνο τρόπο (http://en.wikipedia.org/wiki/Psychological_resilience).

Ένα σημαντικό πρόβλημα – παρανόηση που αφορά τις φυσικές καταστροφές ξεκινά από την αντίληψη ότι το στο φυσικό περιβάλλον δεν χρειάζεται να φερόμαστε με ιδιαίτερη προσοχή. Αυτή η θεώρηση έχει χαρακτηριστεί ως τεχνοκρατική διότι θεωρεί ότι η ανθρώπινη ευφυΐα είναι τέτοια που υπερिशύει του κινδύνου από μια καταστροφή είτε γιατί μπορεί να αλλάξει τον κίνδυνο είτε γιατί μπορεί να κάνει το περιβάλλον ασφαλές για τον άνθρωπο (Λέκκας, 2000). Κάτι τέτοιο φυσικά δεν ισχύει καθώς καμία κοινωνία όσο αναπτυγμένη και να είναι δεν μπορεί να προβλέψει και να αντιμετωπίσει μια φυσική καταστροφή με απόλυτα αποτελεσματικό τρόπο. Η ανθρώπινη αδυναμία και η τρωτότητα απέναντι στις φυσικές καταστροφές πολύ συχνά οφείλεται τόσο στην άγνοια των συνεπειών από μια καταστροφή όσο και στον πολύ περιορισμένο βαθμό στον οποίο μια δεδομένη τεχνολογία μπορεί να τροποποιήσει μια φυσική κατάσταση. Επίσης η τάση του ανθρώπου να ξεχνάει κατά την περίοδο ηρεμίας που μεσολαβεί μεταξύ των καταστροφών σημαίνει ότι ο καθορισμός και η αντιμετώπιση του γεγονότος καθώς και η πρόβλεψη των συνεπειών του δεν θα είναι αποτελεσματική λόγω έλλειψης χρόνου.

Σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον στο οποίο οι φυσικές καταστροφές αυξάνονται και οι συνέπειες τους πλήττουν όλο και μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού, κάθε κοινωνία που δεν αντιλαμβάνεται την σπουδαιότητα του να σέβεται το φυσικό περιβάλλον, δεν διδάσκεται από την προηγούμενη εμπειρία, δεν μετουσιώνει σε αδιαμφισβήτητες λύσεις και συνταγές τα όσα έχει διδαχθεί με το πέρασμα των χρόνων και δεν εκμεταλλεύεται στο έπακρο τα τεχνολογικά επιτεύγματα που επιτρέπουν την καλύτερη και εγκυρότερη πρόγνωση και παρακολούθηση των φυσικών φαινομένων είναι καταδικασμένη να υποφέρει από απώλειες σε όλα τα επίπεδα.

Πίνακας 1
Οι 10 μεγαλύτερες καταγεγραμμένες φυσικές καταστροφές

Φυσική καταστροφή	Νεκροί	Χρονολογία
Σεισμός της Αντιοχείας	251.000	565 μ.Χ
Σεισμός Shaanxi	800.000	1556
Κυκλώνας στην Ινδία	300.000	1839
Πλημμύρα του Κίτρινου Ποταμού	900.000– 2.000.000	1887
Σεισμός στο Haiyuan	225.000	1920
Πλημμύρες στην κεντρική Κίνα	4.000.000	1931
Κυκλώνας Bhola	500.000	1970
Σεισμός στο Tangshan	255.000	1976
Τσουνάμι του Ινδικού Ωκεανού	250.000	2004
Σεισμός στην Αϊτή	300.000	2010

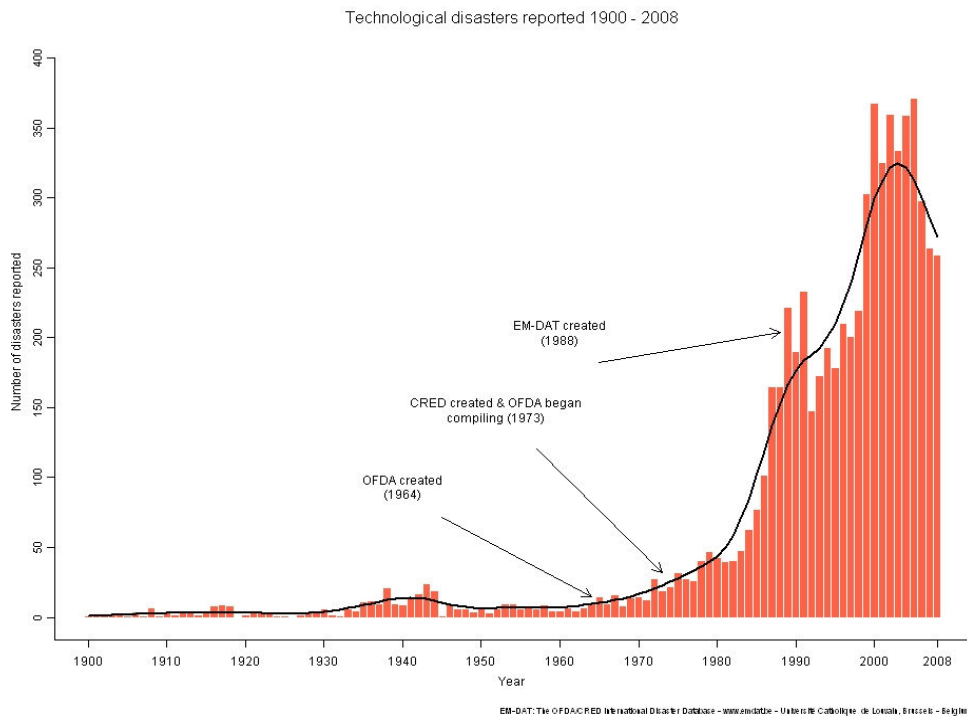
Πηγή: <http://www.hellasgr.net/natural.html>

1.2. Τεχνολογικές Καταστροφές

Πέρα από τις φυσικές καταστροφές που μπορούν να προκληθούν από τα ακραία φυσικά φαινόμενα η άλλη σημαντική κατηγορία καταστροφών είναι οι τεχνολογικές καταστροφές. Με το πέρασμα των χρόνων οι τεχνολογικοί νεωτερισμοί πέρα από τα οφέλη και τις ευκαιρίες για ανάπτυξη που δημιουργήσαν προκάλεσαν και σημαντικούς κινδύνους και καταστροφές σε διάφορες περιοχές του πλανήτη. Έχουν καταγραφεί διεθνώς σοβαρά τεχνολογικά ατυχήματα με ιδιαίτερα δυσμενείς επιπτώσεις σε εργαζομένους και περιοίκους, στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον. Η θεώρηση των τεχνολογικών καταστροφών δείχνει ότι δεν πρόκειται για ένα καινούριο φαινόμενο, όπως πολλές φορές λανθασμένα διατυπώνεται. Όσο κι αν φαίνεται περίεργο οι τεχνολογικές καταστροφές συνοδεύουν την ανθρώπινη ιστορία από παλιά. Φράγματα και άλλες μεγάλες κατασκευές έχουν δημιουργηθεί και καταστραφεί στο παρελθόν προκαλώντας μεγάλες υλικές και ανθρώπινες απώλειες (Λέκκας, 2000). Παρατηρείται λοιπόν μια συνέχεια στις τεχνολογικές καταστροφές, αυτό που αλλάζει με την πάροδο του χρόνου είναι η κλίμακα του κινδύνου και το είδος των ατυχημάτων. Έτσι λοιπόν η τεχνολογική αλλαγή που ήρθε με την βιομηχανική επανάσταση οδήγησε σε σημαντική αύξηση των κινδύνων από τον 19^ο αιώνα κι έπειτα. Η τεχνολογία έγινε πιο περίπλοκη και η ισορροπία μεταξύ κινδύνου και ασφάλειας πιο σημαντική από ποτέ.

Στο παρακάτω γράφημα παρατηρούμαι τον αριθμό των τεχνολογικών καταστροφών όπως έχουν καταγραφεί από το 1900 μέχρι και τις μέρες μας:

Γράφημα 4 Καταγεγραμμένες τεχνολογικές καταστροφές

Πηγή : <http://www.emdat.be/technological-disasters-trends>

Στο γράφημα όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε οι τεχνολογικές καταστροφές αρχίζουν τα τελευταία χρόνια να παρουσιάζουν μια μείωση. Το γεγονός αυτό κατά πάσα πιθανότητα οφείλεται στον βελτιωμένο κατασκευαστικό σχεδιασμό, στην αυξημένη ενημέρωση και πληροφόρηση των διαχειριστών στις βιομηχανίες αλλά και του γενικού κοινού πάνω σε θέματα υγείας και ασφάλειας, σε συνδυασμό με την αυστηρή κυβερνητική πολιτική των χωρών για τους κανόνες που πρέπει να ισχύουν στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις και μεταφορές. Ωστόσο ο χρόνος θα δείξει αν θα διατηρηθεί η τάση αυτή ή αν είναι κάτι πρόσκαιρο και η τεχνολογική ανάπτυξη καταφέρει να αναδείξει και πάλι τις ανθρώπινες αδυναμίες στα θέματα ελέγχου και αντιμετώπισης τεχνολογικών ατυχημάτων.

Οι τεχνολογικές καταστροφές θεωρούνται ως αμιγώς ανθρωπογενείς καταστροφές δηλαδή το γενεσιουργό γεγονός που θα προκαλέσει την καταστροφή οφείλεται σε ανθρώπινη δραστηριότητα. Ο ορισμός της τεχνολογικής καταστροφής δίνει έμφαση στο γεγονός ότι πρόκειται για απροσδόκητα γεγονότα-αποτυχίες στον σχεδιασμό ή στην διαχείριση μεγάλων κατασκευών, βιομηχανικών διαδικασιών και συστημάτων μεταφορών τα οποία θέτουν ακούσιους κινδύνους στην ανθρώπινη ζωή, στην περιουσία και στο περιβάλλον.

Στις τεχνολογικές καταστροφές συγκαταλέγονται :

- Βιομηχανικά ατυχήματα όπως διασκορπισμός χημικών ουσιών, καταρρεύσεις βιομηχανικών υποδομών, εκρήξεις, πυρκαγιές, διαρροές αερίων, δηλητηριάσεις, πυρηνική ακτινοβολία.
- Ατυχήματα στις μεταφορές, οδικές, αεροπορικές, σιδηροδρομικές ή ακτοπλοϊκές, επικίνδυνων ουσιών/υλικών.
- Άλλα ατυχήματα όπως καταρρεύσεις μεγάλων οικοδομικών και άλλων κατασκευών (Σαπουντζάκη, 2007).

Συνήθως τέτοιων ατυχημάτων προηγείται μικρή ή και καμία προειδοποίηση, αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει επαρκής χρόνος αντίδρασης τόσο των εργαζομένων – εμπλεκόμενων όσο και των κατοίκων στις γύρω περιοχές. Σε πολλές περιπτώσεις, κυρίως διαρροών, τα θύματα δεν έχουν καταλάβει ότι έχουν εκτεθεί σε μια ουσία παρά μόνο όταν περάσουν πολλές ώρες, μέρες ακόμα και χρόνια όπου αρχίζουν να εμφανίζονται και οι πρώτες παρενέργειες (http://www.fema.gov/areyouready/technological_hazards.shtm).

Ο αριθμός των τεχνολογικών καταστροφών έχει παρουσιάσει σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια γεγονός που οφείλεται κυρίως στην συνεχή αύξηση του αριθμού νέων ουσιών που χρησιμοποιούνται και στις πιθανότητες ανθρώπινου λάθους κατά την χρήση των ουσιών αυτών. Ένας μεγάλος αριθμός μελετών σχετικά με το θέμα αποδεικνύει ότι πολλά τεχνολογικά ατυχήματα οφείλονται στον αποτυχημένο σχεδιασμό σε τρεις κύριους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας οπού η ασφάλεια του κοινού είναι πολύ σημαντική. Αυτοί οι τομείς όπως έχει ήδη αναφερθεί είναι η μεγάλης κλίμακας κατασκευές, δημόσια κτίρια, φράγματα, γέφυρες, οι μαζικές μεταφορές εναέριες θαλάσσιες, σιδηροδρομικές και οδικές και οι βιομηχανίες, κατασκευές, παραγωγή ενέργειας, αποθήκευση και μεταφορά εύφλεκτων υλικών. Οι επικίνδυνες ουσίες που εμπλέκονται κατά κύριο λόγο σε τέτοια ατυχήματα είναι εκρηκτικά, εύφλεκτα, καύσιμα, δηλητηριώδη υγρά και αέρια και ραδιενεργές ουσίες (<http://www.novonicsttl.com/cnic/EM/docs/sec4-07-techhzds-hazmats.pdf>). Τα υλικά που χρησιμοποιούνται ευρέως και που μπορούν να προκαλέσουν καταστροφές είναι συνήθως χημικά διότι αυτά είναι εύφλεκτα, τοξικά, διαβρωτικά ή εκρηκτικά και μπορούν να προκαλέσουν πολύ μεγάλες ζημιές. Οι ουσίες αυτές συνήθως απελευθερώνονται σε ατυχήματα που συμβαίνουν κατά την διάρκεια μεταφορών ή λόγω ατυχημάτων που συμβαίνουν σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις και αποθήκες. Ωστόσο κατά κοινή ομολογία τα πιο επικίνδυνα για τον άνθρωπο είναι τα ραδιενεργά, τα εκρηκτικά και ένας μικρός αριθμός αερίων ή υγρών που είναι δηλητηριώδη. Αν για οποιονδήποτε λόγο προκληθεί κάποιο ατύχημα οι καταστροφές που θα προκληθούν από την μόλυνση της ατμόσφαιρας θα είναι τεράστιες καθώς τα συνεπαγόμενα αποτελέσματα τόσο για τον ανθρώπινο οργανισμό όσο και

για το περιβάλλον είναι πολύ χειρότερα και διαρκούν πολύ περισσότερο από ότι τα αποτελέσματα των φυσικών καταστροφών. Τοξικές ουσίες και άλλου είδους ακτινοβολίες μπορούν να προκαλέσουν θάνατο, μακροχρόνιες επιπτώσεις στην υγεία όπως γενετικές δυσμορφίες στο ανθρώπινο είδος αλλά και στα ζώα για πολλές γενιές ενώ χρειάζεται και πάρα πολλά χρόνια για να γίνει το έδαφος και τα ύδατα κατάλληλα και ασφαλή για οποιαδήποτε χρήση.

Οι τεχνολογικές καταστροφές μπορούν να προκληθούν είτε από ελλιπή σχεδιασμό, κατασκευή και συντήρηση, είτε από ανεπαρκή διαχείριση, είτε από τρομοκρατικές επιθέσεις (Smith, 1996). Ωστόσο οι τρομοκρατικές επιθέσεις και πολεμικές επιχειρήσεις αποτελούν πράξεις ηθελημένης επιβλαβούς χρήσης της τεχνολογίας για τον λόγο αυτό δεν θα μας απασχολήσουν περαιτέρω.

Τα τεχνολογικά ατυχήματα που προκαλούν καταστροφές μπορούν να διακριθούν σε δυο κατηγορίες. Στα μικρής έντασης τεχνολογικά ατυχήματα τα οποία μπορεί να συμβούν οπουδήποτε, για παράδειγμα οι εκρήξεις σε μικρές φιάλες υγραερίου ακόμα και σε σπίτια. Και στα μεγάλα τεχνολογικά ατυχήματα όπως προσδιορίζονται από την οδηγία SEVESO II, τα οποία είναι συμβάντα όπως πυρκαγιές, εκρήξεις ή διαρροές που προκύπτουν από ανεξέλεγκτες εξελίξεις κατά την λειτουργία μιας εγκατάστασης ή κατά την διαδικασία διακίνησης στην οποία υπάρχουν μια ή περισσότερες επικίνδυνες ουσίες και προκαλούν μεγάλους κινδύνους, άμεσους ή αργότερους στον άνθρωπο και στο περιβάλλον. Βασικά χαρακτηριστικά των μεγάλων τεχνολογικών ατυχημάτων είναι οι σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία των ανθρώπων, η ανάγκη εκκένωσης της πληττόμενης περιοχής από το κοινό, οι καταστροφικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και οι υλικές ζημιές στην εγκατάσταση και τις περιουσίες της ευρύτερης του ατυχήματος περιοχής.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω οι τεχνολογικές καταστροφές είναι κατά κύριο λόγο ανθρωπογενείς. Ωστόσο αρκετές φορές οι φυσικές καταστροφές μπορούν να αποτελέσουν την αφετηρία ενός τεχνολογικού ατυχήματος σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις, αποθήκες κλπ. Η έναρξη ενός τεχνολογικού ατυχήματος μεγάλης έκτασης κατά την διάρκεια φυσικής καταστροφής μπορεί να εκθέσει ολόκληρες περιοχές σε τεράστιους κινδύνους. Τα τεχνολογικά ατυχήματα που έπονται φυσικών καταστροφών αναφέρονται στην βιβλιογραφία ως NATECH⁶ (Σαπουντζάκη, 2007). Τα ατυχήματα αυτά λογίζονται ως τεχνολογικά ατυχήματα μεγάλης έντασης ωστόσο τα εναρκτήρια γεγονότα για την πρόκληση τους δεν οφείλονται σε ανθρώπινες δραστηριότητες αλλά σε φυσικές καταστροφές. Ένα τέτοιο

⁶ Natural hazard triggering a technological disaster.

παράδειγμα είναι η έναρξη πυρκαγιάς σε μια εγκατάσταση μετά από σεισμό. Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί ότι τέτοιου τύπου ατυχήματα έχουν αυξηθεί καθώς βαίνει αυξανόμενη η συχνότητα εμφάνισης φυσικών καταστροφών. Οι επιπτώσεις τέτοιων σύνθετων φαινομένων παρουσιάζονται να είναι όλο και πιο καταστροφικές. Ένας λόγος για τον οποίο παρατηρείται κάτι τέτοιο είναι ότι πολλές βιομηχανικές εγκαταστάσεις στις οποίες συνέβησαν καταστροφικά ατυχήματα βρίσκονταν εντός ή πλησίον αστικών περιοχών (Σαπουντζάκη, 2007). Όπως είναι φυσικό οι ανθρώπινες, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις ενός τέτοιου ατυχήματος είναι πολύ πιο μεγάλες όταν αυτό συμβαίνει μέσα σε πυκνοκατοικημένες περιοχές διότι αφενός επηρεάζεται πολύ περισσότερος κόσμος και αφετέρου κάτω από συνθήκες φυσικής καταστροφής η καταστολή ενός τεχνολογικού ατυχήματος καθίσταται εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα. Ωστόσο η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και η βαρύτητα που δίνεται πλέον στην ασφάλεια των εγκαταστάσεων και μεταφορών σε συνδυασμό με τον κατάλληλο σχεδιασμό χρήσεων της γης αποτελούν παράγοντες μετριασμού οποιονδήποτε καταστροφικών φαινομένων.

Πίνακας 2

Οι 10 πιο σημαντικές τεχνολογικές καταστροφές της περιόδου 1900 έως 2010

Τεχνολογική καταστροφή	Χρονολογία	Νεκροί
Κολομβία, Βιομηχανικό ατύχημα	7-Αυγ-1956	2.700
Τουρκία, Άλλο ατύχημα	27-Νοε-1954	2.000
Ηνωμένο βασίλειο, Ατύχημα μεταφοράς	15-Απρ-1912	1.500
Καναδάς, Ατύχημα μεταφοράς	6-Δεκ-1917	1.600
Ιαπωνία, Άλλο ατύχημα	1-Σεπ-1923	3.800
Κίνα, Βιομηχανικό ατύχημα	26-Απρ-1942	1.549
Κίνα, Άλλο ατύχημα	2-Σεπ-1949	1.700
Ινδία, Βιομηχανικό ατύχημα	3-Δεκ-1984	2.500
Φιλιππίνες, Ατύχημα μεταφοράς	20-Δεκ-1987	4.000
Αϊτή, Ατύχημα μεταφοράς	17-Φεβ-1993	1.800

1.3. Από τον Κίνδυνο στην Διαχείριση

Η Κινέζικη λέξη-ιδεόγραμμα που χρησιμοποιείται για να αποδώσει την έννοια της κρίσης “*weij-ji*” αποτελείται από δύο ιδεογράμματα τα οποία σημαίνουν ευκαιρία και κίνδυνος, γεγονός που δείχνει ότι η αβεβαιότητα του κινδύνου εμπεριέχει μια ισορροπία ανάμεσα στην ωφέλεια και στην απώλεια η οποία μπορεί να δημιουργήσει τις κατάλληλες

ευκαιρίες για κάτι καλύτερο (Smith, 1996). Ο κίνδυνος αποτελεί ένα αναπόφευκτο κομμάτι της ζωής των ανθρώπων. Είναι αδύνατο κάποιος να επιτύχει να ζει σε ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από τον κίνδυνο οποιασδήποτε μορφής. Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει ο Keith Smith «Κίνδυνος είναι ο συνδυασμός της πιθανότητας εκδήλωσης μιας απειλής με τις απώλειες που συνεπάγεται για τα στοιχεία που ενσωματώνουν ανθρώπινη αξία, λόγω της ποικιλότροπης έκθεσής τους σε αυτή την απειλή» (Σαπουντζάκη, 2007). Επομένως ο κίνδυνος είναι ένα ενδεχόμενο καταστροφικό γεγονός, φαινόμενο ή δραστηριότητα το οποίο μπορεί να προκαλέσει απώλειες ζωών, τραυματισμούς, ζημιές σε περιουσίες, κοινωνικές και οικονομικές διαταραχές και περιβαλλοντική υποβάθμιση. Ο κίνδυνος μπορεί να διακριθεί σε δύο κατηγορίες : τον ακούσιο κίνδυνο που είναι ο κίνδυνος στον οποίο υπάρχει ακούσια έκθεση του ανθρώπου. Ο κίνδυνος αυτός είναι σχετικά σπάνιος αλλά μπορεί να έχει καταστροφικές επιδράσεις. Ο κίνδυνος αυτός όταν γίνει αντιληπτός μπορεί πλέον να μην είναι δυνατό να ελεγχθεί. Οι περισσότερες καταστροφές εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία. Η άλλη κατηγορία είναι ο εκούσιος κίνδυνος οπου εμφανίζεται με μεγαλύτερη συχνότητα. Ο άνθρωπος εκτίθεται εκούσια σε αυτόν τον κίνδυνο μέσα από τις δραστηριότητες που επιλέγει. Τέτοιου τύπου κίνδυνοι είναι πιο συχνοί, έχουν λιγότερες καταστροφικές επιδράσεις και είναι περισσότερο επιδεκτικοί σε έλεγχο (Smith, 1996). Σύμφωνα με αυτή την διάκριση η περισσότερες φυσικές καταστροφές ανήκουν στην κατηγορία των ακούσιων κινδύνων. Παρόλα αυτά δεν πρέπει να παραλειφθεί το γεγονός ότι ενώ είναι γνωστό ότι συγκεκριμένες περιοχές έχουν την τάση να πλήττονται από διάφορες καταστροφές αυτές προτιμώνται εκούσια από τους ανθρώπους για οικονομικούς λόγους.

Από την στιγμή που ο κίνδυνος εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να εξαλειφθεί η μόνη εναλλακτική λύση που υπάρχει ώστε να δρομολογηθούν δραστηριότητες για την αντιμετώπιση του είναι να εκτιμηθεί και να διαχειριστεί. Η εκτίμηση εκδήλωσης του κινδύνου είναι μια διαδικασία κατά την οποία παρατηρείται, αναγνωρίζεται και παρακολουθείται ο κίνδυνος που πρόκειται να εμφανιστεί, προκειμένου να καθοριστούν η δυναμική, η προέλευση τα χαρακτηριστικά και η συμπεριφορά του (Φαλάρας, 2009). Στόχος της εκτίμησης είναι να αναγνωριστεί η πιθανότητα εκδήλωσης ενός φαινομένου ή γεγονότος σε μελλοντικό χρόνο, η ένταση και η περιοχή που θα επηρεάσει. Η εκτίμηση του κινδύνου περιλαμβάνει τρία στάδια : Αναγνώριση των κινδύνων που πιθανώς να προκαλέσουν καταστροφές, δηλαδή ποια καταστροφικά φαινόμενα είναι πιθανό να εκδηλωθούν, εκτίμηση της πιθανότητας να συμβεί κάποιο καταστροφικό γεγονός και τέλος εκτίμηση των κοινωνικών συνεπειών από φυσικά φαινόμενα. Η εκτίμηση κινδύνου στην ιδανική της μορφή θα έπρεπε να θεμελιώνει και την διαχείριση και την αντιμετώπιση των καταστροφών που

συνεπάγεται, ωστόσο μέχρι σήμερα ο κίνδυνος καταστροφής δεν έχει εκτιμηθεί σε πολλά φυσικά φαινόμενα (Λέκκας, 2000). Η εκτίμηση του κινδύνου είναι η αρχή μιας διαδικασίας που οδηγεί στον εντοπισμό των προβλημάτων. Όταν η διαδικασία αυτή ολοκληρωθεί τότε ακολουθεί η διαχείριση κινδύνου, μια διαδικασία λήψης αποφάσεων για το τι πρέπει να γίνει ώστε να μετριαστούν τα προβλήματα.

Ο αντικειμενικός σκοπός της διαχείρισης κινδύνου είναι να υποβιβαστούν οι συνέπειες της καταστροφής, δηλαδή να ελαχιστοποιηθούν ή ακόμα και να αποφευχθούν οι απώλειες ζωών, να μειωθούν οι επιπτώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, να είναι προετοιμασμένος ο κρατικός μηχανισμός και οι αρμόδιοι φορείς για την επικείμενη καταστροφή, να υπάρχει συντονισμός πριν, κατά την διάρκεια και μετά το πέρας της καταστροφής, να εξασφαλιστεί άμεση παροχή βοήθειας στους πληγέντες και να επιτευχθεί άμεση και αποτελεσματική ανασυγκρότηση (http://www.gdrc.org/uem/disasters/1-dm_cycle.html). Η αποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου εξαρτάται από την εφαρμογή μιας σειράς δράσεων. Ο κύκλος διαχείρισης του κινδύνου λειτουργεί ως μια σφιχτή θηλιά, κάθε μια φάση του κύκλου διαχείρισης επικαλύπτει την επόμενη και αυτό αποτελεί απαραίτητη διαδικασία καθώς ο βασικός σκοπός της διαχείρισης κινδύνου είναι η γνώση που αποκτάται από την προηγούμενη εμπειρία και η ανατροφοδότηση του συστήματος (Smith, 1996).

Πριν από το ξέσπασμα ενός καταστροφικού γεγονότος η βασική δραστηριότητα διαχείρισης του κινδύνου είναι η προετοιμασία και η ετοιμότητα. Καθώς το γεγονός αρχίζει να εκτυλίσσεται ξεκινάει η φάση της αντίδρασης στο φαινόμενο. Εν συνεχεία παρεμβάλλεται μια περίοδος αποκατάστασης-ανασυγκρότησης η οποία ακολουθεί το καταστροφικό γεγονός και τέλος η φάση της μετρίασης των επιπτώσεων λαμβάνει χώρα καθώς συντελούνται βελτιώσεις στην διαχείριση των καταστροφών εν αναμονή του επόμενου καταστροφικού γεγονότος.

- Ετοιμότητα (preparedness) : είναι οι δράσεις που αναλαμβάνονται πριν από την καταστροφή. Το στάδιο αυτό αντικατοπτρίζει τον βαθμό ετοιμότητας ακριβώς πριν από την καταστροφή. Τα σχέδια που αναπτύσσονται εδώ έχουν ως στόχο να σώσουν ζωές, να μειώσουν τις απώλειες και ζημιές στην περιουσία και να ενισχύσουν τις επιχειρήσεις απόκρισης που θα ακολουθήσουν. Σε αυτή την φάση εκπονούνται τα μέτρα και σχέδια ετοιμότητας, ετοιμάζονται τα συστήματα προειδοποίησης και τα συστήματα τηλεπικοινωνιών, γίνονται ασκήσεις ετοιμότητας και εκπαίδευση των

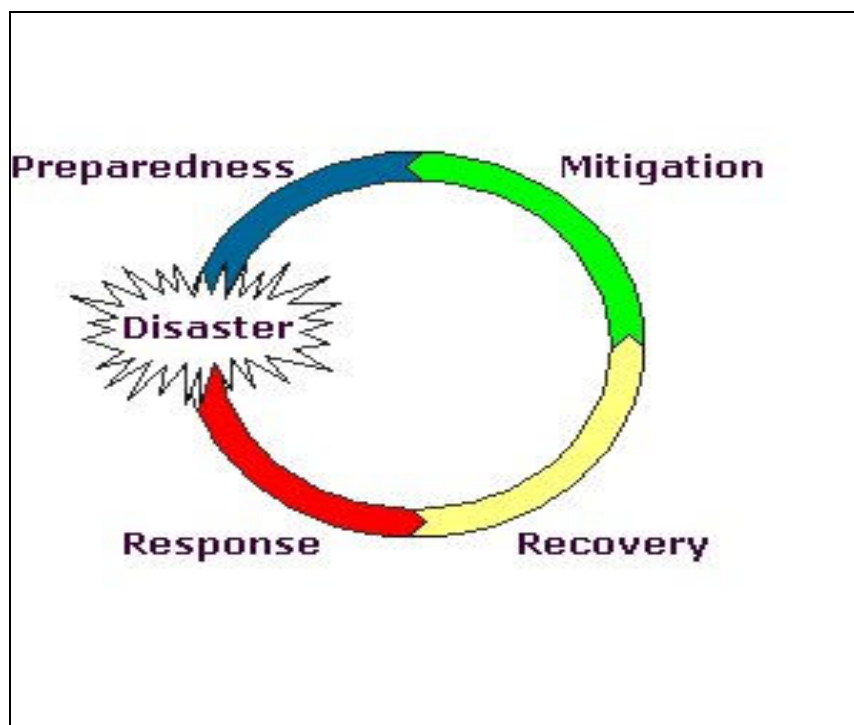
εμπλεκόμενων φορέων καθώς και ενημέρωση και εκπαίδευση του κοινού και τέλος πραγματοποιούνται συμφωνίες αμοιβαίας βοήθειας.

- Αντίδραση (response) : είναι οι δράσεις που αναλαμβάνονται κατά την διάρκεια ενός καταστροφικού γεγονότος. Στις δράσεις αυτές περιλαμβάνονται η κινητοποίηση προσωπικού και εξοπλισμού, η παροχή βοήθειας στους πληγέντες, η ιατρική βοήθεια, η λειτουργία κέντρων επιχειρήσεων, η έρευνα και διάσωση, η κήρυξη μιας περιοχής σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης και ο χαρακτηρισμός της καταστροφής,

- Αποκατάσταση-Ανασυγκρότηση (recovery) : είναι οι δράσεις που ακολουθούνται μετά την καταστροφή. Είναι το στάδιο που διαρκεί περισσότερο απ' όλα καθώς οι δράσεις του συνεχίζουν μέχρι το σύστημα να επιστρέψει στην φυσιολογική του κατάσταση. Εδώ περιλαμβάνονται μέτρα ζωτικής σημασίας για την επιστροφή της κοινωνίας στην πριν από την καταστροφή κατάσταση. Παρέχεται προσωρινή στέγη, ασφάλεια, δάνεια και επιδοτήσεις στους πληγέντες, μακράς διάρκειας ιατρική φροντίδα, ενημέρωση του κοινού, εκπαίδευση, ανοικοδόμηση και συμβουλευτικά προγράμματα σε όσους τα έχουν ανάγκη.

- Μετριασμός των επιπτώσεων (mitigation) : οι δράσεις που λαμβάνονται σε αυτή την φάση έχουν στόχο την εξάλειψη ή την μείωση της πιθανότητας να συμβεί μια καταστροφή ή την μείωση των συνεπειών που θα επιφέρει μια αναπόφευκτη καταστροφή. Στα μέτρα περιλαμβάνονται ανάλυση τρωτότητας της περιοχής, κατάλληλες χρήσεις γης, δόμηση με βάση κανόνες ασφαλείας, προληπτική ιατρική φροντίδα, αξιοποίηση προηγούμενων εμπειριών, κατανομή πόρων και εξοπλισμού σε όλη την επικράτεια, χρήση τεχνολογιών και κυρίως εκτίμηση κινδύνων βασισμένη σε γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών και γενικότερα χρήση μοντέλων πρόληψης καταστροφών.

Εικόνα 2
Οι τέσσερις φάσεις του κύκλου καταστροφής

Πηγή : <http://www.tuscoema.org/images/cycle.jpg&imgrefurl>

Κάθε μια από τις παραπάνω φάσεις είναι ιδιαίτερα σημαντική και απαραίτητη για την αποτελεσματική διαχείριση των καταστροφών. Δυστυχώς για πάρα πολλά χρόνια το μεγαλύτερο βάρος, τόσο από θέμα πόρων και επενδύσεων όσο και από θέμα πολιτικού σχεδιασμού, δινόταν μόνο στις δράσεις που ακολουθούσαν μετά την καταστροφή, με αποτέλεσμα οι συνέπειες των καταστροφών να είναι τεράστιες αφού δεν υπήρχε καμία πρόληψη γι' αυτά τα θέματα. Κατά τα τελευταία χρόνια ωστόσο διαπιστώθηκε ότι η εκ των προτέρων μείωση κινδύνων και απωλειών είναι η λιγότερο δαπανηρή λύση από την εκ των υστέρων αποκατάσταση και ανασυγκρότηση. Έτσι ο ενεργός μετριασμός των κινδύνων αποτελεί τουλάχιστον στις ανεπτυγμένες χώρες ευρέως διαδεδομένη στρατηγική. Το στάδιο της πρόληψης έχει αποκτήσει πλέον μεγάλη βαρύτητα στο δίπολο πρόληψη-αντιμετώπιση τόσο για τις φυσικές όσο και για τις τεχνολογικές καταστροφές. Στην στροφή αυτή προς την πρόληψη και προς την καλύτερη διαχείριση κινδύνων-καταστροφών σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι νέες τεχνολογίες και οι εξελίξεις στις τεχνολογίες επικοινωνιών και παρακολούθησης φαινομένων που επιτρέπουν την επέμβαση του ανθρώπου στα αίτια των κινδύνων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Η Ευρώπη είναι μια ήπειρος που πλήττεται συχνά από μείζονες φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές. Η ποικιλία των γεωφυσικών και κλιματικών χαρακτηριστικών της την καθιστούν ευάλωτη απέναντι σε ένα ευρύ φάσμα ακραίων φυσικών διαδικασιών. Τα μεγάλα ποτάμια συστήματα της δυτικής, κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης σε συνδυασμό με τα μικρότερα ποτάμια χωρών της Μεσογείου καθιστούν τις περιοχές αυτές ιδιαίτερα επιρρεπείς σε πλημμύρες οι οποίες αποτελούν και την πιο συχνή φυσική καταστροφή στην Ευρώπη. Κατά την 10ετία 1995-2004 σημειώθηκαν υπερδιπλάσια γεγονότα καταστροφικών πλημμυρών από οποιαδήποτε άλλη εκδοχή φυσικών καταστροφών. Πέρα από τις πλημμύρες η Ευρώπη υποφέρει και από ακραίες θερμοκρασίες, δασικές πυρκαγιές και σεισμούς, ενώ και οι ορεινές περιοχές της πλήττονται από χιονοστιβάδες και κατολισθήσεις (Σαπουντζάκη, 2007). Οι φονικότερες από αυτές τις καταστροφές ήταν οι ακραίες θερμοκρασίες και οι σεισμοί που κόστισαν 32.888 και 20.727 ανθρώπινες ζωές αντίστοιχα (Σαπουντζάκη, σ. 40, 2007). Από την άλλη πλευρά από τις τεχνολογικές καταστροφές οι διαρροές καυσίμων, τα ναυάγια, τα ατυχήματα στις μεταφορές και τα βιομηχανικά ατυχήματα παρουσιάζουν σχετικά μεγάλη συχνότητα, προκαλούν σημαντικές και εκτεταμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις και συνεπάγονται υψηλές απαιτήσεις σε μέτρα τόσο για την πρόληψη τους όσο και για την αποκατάσταση των ζημιών που επιφέρουν.

Πίνακας 3 **Ορισμένες μείζονες καταστροφές στην Ευρώπη**

Σεισμοί
1999 Ελλάδα και Τουρκία περισσότεροι από 17 000 νεκροί
1980 Ιταλία 2 739 νεκροί
1976 Ιταλία 977 νεκροί
Πλημμύρες
2002 Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ουγγαρία, Τσεχική Δημοκρατία
2001 Ηνωμένο Βασίλειο, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία
2000 Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ιταλία
Κατολισθήσεις
1998 Ιταλία 159 νεκροί
1976 Ηνωμένο Βασίλειο 144 νεκροί
1963 Ιταλία 1 759 νεκροί
Δασικές πυρκαγιές

Γαλλία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, και Πορτογαλία: κάθε χρόνο

Καταστροφές τεχνικού χαρακτήρα

2001 Γαλλία έκρηξη στο εργοστάσιο AZF 29 νεκροί

2000 Ουγγαρία, Ρουμανία διαρροή χημικών ουσιών στην Baia Mare

2000 Κάτω Χώρες έκρηξη στο εργοστάσιο πυροτεχνημάτων Enschede 20 νεκροί

Θαλάσσια ρύπανση λόγω ατυχημάτων

1999 Γαλλία ναυάγιο Erika και πετρελαιοκηλίδα

1996 Ακτές της Ουαλίας Sea Empress

1993 Shetland Braer

1992 Coropa Aegean Sea

Πηγή : http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/pdffdocs/focus_el.pdf

Εξαιτίας αυτής της ποικιλίας καταστροφικών φαινομένων που πλήττει τις διαφορετικές περιοχές της Ευρώπης, τα επιμέρους κράτη μέλη έχουν συγκεντρώσει σε ότι αφορά την αντιμετώπιση καταστροφών ανεκτίμητη πείρα σε διαφορετικούς τομείς. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η κοινοτική συνεργασία στον τομέα της πολιτικής προστασίας καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική. Ανταλλάσσοντας απόψεις και πείρα, οι ειδικοί σε θέματα πολιτικής προστασίας από ολόκληρη την Ένωση μπορούν να πληροφορηθούν τις βέλτιστες πρακτικές ώστε να βελτιωθεί συνολικά η ικανότητα της Ευρώπης να αντιμετωπίζει επικείμενες καταστροφές (http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/pdffdocs/focus_el.pdf).

Στις περισσότερες περιπτώσεις καταστροφών τόσο φυσικών όσο και τεχνολογικών οι χώρες είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις καταστροφές από τις οποίες πλήττονται μόνες τους με βάση τις εθνικές τους ρυθμίσεις. Εντούτοις, κάποιες φορές εξαιτίας του μεγέθους των καταστροφών και της αδυναμίας τους να τις αντιμετωπίσουν χρειάζονται ταχύτατα έκτακτη αρωγή από το εξωτερικό. Σε αυτό το σημείο λοιπόν παρεμβαίνει η κοινοτική στρατηγική για τη συνεργασία στον τομέα της πολιτικής προστασίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των μηχανισμών που έχει αναπτύξει έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο αρωγής σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης και καταστροφών, διευκολύνοντας, όταν χρειάζεται, την παροχή, οργάνωση και το συντονισμό των μέσων της διεθνούς βοήθειας των κρατών μελών με πνεύμα αλληλεγγύης. Στόχος της δεν είναι να αντικαταστήσει τα εθνικά συστήματα, όλες οι δράσεις της βασίζονται στην αρχή της επικουρικότητας⁷, σύμφωνα με την οποία η Ε.Ε. δρα

⁷ Η αρχή της επικουρικότητας ορίζεται στο άρθρο 5 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Σκοπός της αρχής αυτής είναι να εξασφαλίζεται ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται όσο το δυνατόν πλησιέστερα στον πολίτη. Ως εκ τούτου, ελέγχεται αν η δράση που πρόκειται να αναληφθεί σε κοινοτικό επίπεδο δικαιολογείται σε σχέση με τις δυνατότητες που υπάρχουν σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, πρόκειται για αρχή σύμφωνα με την οποία η Ένωση, στους τομείς που δεν υπάρχουν στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, δρα μόνο όταν η δράση της είναι πιο αποτελεσματική από αντίστοιχα μέτρα εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής εμβέλειας. Η αρχή της επικουρικότητας συνδέεται στενά με τις αρχές της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας, σύμφωνα με τις οποίες η δράση της Ένωσης δεν πρέπει να υπερβαίνει

μόνο όταν η δράση της αποδεικνύεται πιο αποτελεσματική από τα αντίστοιχα μέτρα εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής εμβέλειας. Η πείρα που έχει συγκεντρωθεί σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο βρίσκεται στο επίκεντρο όλων των πρωτοβουλιών αντιμετώπισης καταστροφών στην Ευρώπη, πράγμα που θα εξακολουθήσει να συμβαίνει και μελλοντικά (http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/pdffdocs/focus_el.pdf).

Η Πολιτική Προστασία στην Ευρώπη αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην προστασία της ζωής και της περιουσίας των πολιτών έναντι των κινδύνων από φυσικές, τεχνολογικές και περιβαλλοντικές καταστροφές και στοχεύουν στην μείωση των συνεπειών τους σε Ευρωπαϊκό επίπεδο (Κακαλιάγκου, 2009). Δεν συνιστά αυτόνομη πολιτική μέσα στα πλαίσια της Ε.Ε., ενώ αρχικά εντασσόταν στην Διεύθυνση Περιβάλλοντος από τον Δεκέμβρη του 2009 έχει μεταφερθεί στην Γενική Διεύθυνση Ανθρωπιστικής Βοήθειας η οποία αναφέρεται πλέον ως Γενική Διεύθυνση Ανθρωπιστικής Βοήθειας και Πολιτικής Προστασίας. Τα πρώτα νομοθετικά μέτρα για την Πολιτική Προστασία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο προτάθηκαν στην Υπουργική Σύνοδο της Ρώμης το 1985 και αποσκοπούσαν στον συντονισμό των στρατηγικών των χωρών στον τομέα πολιτικής προστασίας. Στα πλαίσια της Επιτροπής λειτουργεί από το 1985 η υπηρεσιακή μονάδα πολιτικής προστασίας. Στα χρόνια που ακολουθούν υπάρχει σωρεία συνεργασιών μεταξύ των κρατών για την αντιμετώπιση των συνεπειών μεγάλων καταστροφών. Στις 25 Ιουνίου 1987 θεσπίζεται με ψήφισμα το Μόνιμο Δίκτυο Εθνικών Αντιπροσώπων για την προώθηση της συνεργασίας των κρατών μελών σε θέματα πολιτικής προστασίας (Κακαλιάγκου, 2009). Το δίκτυο απαρτίζεται από εκπροσώπους υπηρεσιών εθνικών διοικήσεων που ασχολούνται με θέματα πολιτικής προστασίας. Λειτουργεί ως όργανο ανταλλαγής πληροφοριών και εξετάζει πρωτοβουλίες στον τομέα της πολιτικής προστασίας.

2.1. Πρόγραμμα Δράσεων

Το 1997 το Συμβούλιο της ΕΕ εγκρίνει το πρόγραμμα δράσεων για την πολιτική προστασία αρχικά για τα έτη 1998-1999 κι έπειτα για τα έτη 2000-2004 το οποίο πήρε παράταση με νεότερη απόφαση μέχρι το 2006. Το πρόγραμμα είχε ως σκοπό αφενός να υποστηρίξει και να συμπληρώσει τις προσπάθειες που καταβάλουν τα κράτη μέλη σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και αφετέρου να διευκολύνει περαιτέρω τις ανταλλαγές μεταξύ των εμπειρογνομόνων στον τομέα της αντιμετώπισης καταστροφών. Τα έργα που

τα απαραίτητα για την επίτευξη των στόχων της συνθήκης όρια. (http://europa.eu/scadplus/glossary/subsidiarity_el.htm)

υποστηρίζονται από το πρόγραμμα δράσης χρηματοδοτούνται από κοινού από την Κοινότητα και τουλάχιστον από ένα από τα κράτη μέλη καλύπτοντας τους εξής τομείς:

- αξιολόγησης, πρόληψης και περιορισμού των επιπτώσεων κινδύνων,
- ενημέρωσης του κοινού,
- ετοιμότητας και ικανότητας επέμβασης,
- ανάλυσης μετά την καταστροφή.
- Οριζόντιες δράσεις

(http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/pdfdocs/focus_el.pdf)

Η μονάδα Πολιτικής Προστασίας στην Επιτροπή διαχειρίστηκε το πρόγραμμα δράσεων συνεπικουρούμενη από επιτροπή εκπροσώπων των κρατών μελών, την Διαχειριστική Επιτροπή, με συμβουλευτικό και διαχειριστικό ρόλο.

2.2. Ο Κοινός Αριθμός Κλήσεων Έκτακτης Ανάγκης 112

Ο αριθμός 112 είναι ο κοινός αριθμός κλήσεων έκτακτης ανάγκης σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι ευρωπαίοι πολίτες που βρίσκονται σε κίνδυνο μπορούν να καλέσουν το 112 και να έλθουν σε επαφή με όλες τις υπηρεσίες αντιμετώπισης εκτάκτων καταστάσεων σε όλα τα κράτη μέλη. Αυτό σημαίνει ότι όποιος ταξιδεύει εντός της Ένωσης χρειάζεται να θυμάται έναν και μόνον αριθμό, πράγμα το οποίο εγγυάται την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση οιασδήποτε έκτακτης κατάστασης.

Το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποφάσισε να καθιερώσει το 112 το 1991 και όλα τα κράτη μέλη έχουν πλέον δηλώσει ότι ο αριθμός έχει τεθεί σε λειτουργία στην επικράτειά τους. (http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/pdfdocs/focus_el.pdf)

2.3. Vade Mecum

Το Vade Mecum αποτελεί ένα είδος οδηγού για θέματα Πολιτικής Προστασίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενημερώνει τακτικά το Vade Mecum για την πολιτική προστασία. Πρόκειται για λεπτομερές έγγραφο στο οποίο περιγράφονται τα μέτρα που έχουν λάβει τα κράτη μέλη της Ε.Ε., οι χώρες του ΕΟΧ και οι υποψήφιες χώρες για την αντιμετώπιση των καταστροφών κι έχει ως στόχο την εξυπηρέτηση των υπευθύνων που αναπτύσσουν δραστηριότητες στον τομέα της πολιτικής προστασίας σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, τους αντίστοιχους εθελοντές και τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς καθώς και τους ενδιαφερομένους από το ευρύτερο κοινό. Περιλαμβάνει περιγραφές των καταστροφών που αντιμετωπίστηκαν, σκιαγραφεί τα προγράμματα για την αντιμετώπιση μελλοντικών

εκτάκτων καταστάσεων και εξηγεί σαφώς ποιος είναι υπεύθυνος για τι σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο σε ότι αφορά την αντιμετώπιση των καταστροφών. Το Vade Mecum περιγράφει επίσης τις προόδους που έχει επιτύχει η Επιτροπή, από κοινού με τις εθνικές υπηρεσίες, σχετικά με την επίτευξη συνεργασίας στον τομέα της πολιτικής προστασίας.

http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/pdffdocs/focus_el.pdf

2.4. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας

Ο Κοινοτικός Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας, στο εξής Μηχανισμός, συστάθηκε με απόφαση του Συμβουλίου το 2001, στην συνέχεια η επιτροπή πρότεινε τον ανασχεδιασμό της απόφασης του Συμβουλίου με πρόταση της για νέα απόφαση του Συμβουλίου και βελτίωση του Μηχανισμού. Η νέα απόφαση του Συμβουλίου εκδόθηκε στις 8/11/2007, (2007/779/EK). Ο Μηχανισμός αυτός έχει συσταθεί για τη βελτίωση του συντονισμού των επεμβάσεων βοήθειας που παρέχονται σε σοβαρές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Η καθιέρωση του αποσκοπεί στην διασφάλιση της προστασίας των ατόμων αλλά και του περιβάλλοντος, της περιουσίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς από καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης οι οποίες μπορούν να προκύψουν από μια σειρά φυσικών, τεχνολογικών, ραδιολογικών ή περιβαλλοντικών καταστροφών, συμπεριλαμβανομένης της ακούσιας θαλάσσιας ρύπανσης, ή από μια τρομοκρατική ενέργεια η οποία μπορεί να συμβεί ή απειλεί να συμβεί εντός ή εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβανομένων επίσης υπόψη των ειδικών αναγκών των απομονωμένων, εξόχως απόκεντρων περιφερειών καθώς και άλλων περιοχών ή νησιών της κοινότητας (2007/779/EK). Πριν από την θέσπιση του Μηχανισμού κάθε χώρα που χρειαζόταν βοήθεια για να ανταπεξέλθει σε μια έκτακτη ανάγκη έπρεπε να ζητήσει βοήθεια από κάθε μια χώρα ξεχωριστά, γεγονός πολύ δύσκολο και χρονοβόρο σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης. Ο Μηχανισμός ήρθε να υποστηρίξει και να διευκολύνει την κινητοποίηση των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση των άμεσων αναγκών των χωρών που πλήττονται από καταστροφές ή βρίσκονται σε κίνδυνο.

Ο Μηχανισμός αυτός συμβάλλει στην αντιμετώπιση των συνεπειών από καταστροφές που λαμβάνουν χώρα όχι μόνο μέσα στην επικράτεια της Ε.Ε. αλλά και σε χώρες εκτός αυτής, εφόσον υποβληθεί σχετικό αίτημα από την χώρα. Ο Μηχανισμός συμβάλλει στην συνεργασία των χωρών σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών. Καλύπτει τις φάσεις από την εμφάνιση της έκτακτης ανάγκης μέχρι και την εξαγωγή μαθημάτων μετά το πέρας των επιχειρήσεων. Καλύπτει κάθε είδους καταστροφή που μπορεί να συμβεί σε καιρό ειρήνης

ακόμα και τρομοκρατικές επιθέσεις, ωστόσο δεν μπορεί να παρέμβει σε μια χώρα κατά την διάρκεια στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Στον Μηχανισμό συμμετέχουν τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ και οι χώρες τις ΕΟΧ. Ωστόσο μπορούν να συμμετέχουν στον μηχανισμό οι υποψήφιας προς ένταξη χώρες υπογράφοντας ένα μνημόνιο συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

27 Κράτη-Μέλη		
Αυστρία	Γερμανία	Ολλανδία
Βέλγιο	Ελλάδα	Πολωνία
Βουλγαρία	Ουγγαρία	Πορτογαλία
Κύπρος	Ιρλανδία	Ρουμανία
Δημοκρατία της Τσεχίας	Ιταλία	Σλοβακία
Δανία	Λετονία	Σλοβενία
Εσθονία	Λιθουανία	Ισπανία
Γαλλία	Λουξεμβούργο	Σουηδία
Φινλανδία	Μάλτα	Ηνωμένο Βασίλειο

Χώρες ΕΟΧ		
Ισλανδία	Λιχτενστάιν	Νορβηγία

Ο Μηχανισμός απαρτίζεται από σειρά στοιχείων και δράσεων, τα οποία αναφέρονται στην απόφαση του Συμβουλίου 2007/779/ΕΚ, μεταξύ των οποίων :

- προσδιορισμός των ομάδων επέμβασης και των άλλων μέσων υποστήριξης των επεμβάσεων που διαθέτουν τα κράτη μέλη για επεμβάσεις παροχής βοήθειας σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης,
- εκπόνηση και εφαρμογή εκπαιδευτικού προγράμματος για τις ομάδες επέμβασης και τα άλλα μέσα υποστήριξης των επεμβάσεων καθώς και για τους εμπειρογνώμονες των ομάδων που είναι επιφορτισμένες με την εκτίμηση ή/και το συντονισμό, εφεξής "ομάδες εκτίμησης ή/και συντονισμού",
- εργαστήρια, σεμινάρια και έργα δοκιμαστικής εφαρμογής με αντικείμενο τις μείζονες πτυχές των επεμβάσεων,
- συγκρότηση και αποστολή ομάδων εκτίμησης ή/και συντονισμού,
- συγκρότηση και διαχείριση ενός κέντρου παρακολούθησης και πληροφόρησης (ΚΠΠ), το οποίο είναι προσπελάσιμο και ικανό να αντιδρά άμεσα, 24 ώρες ημερησίως, και να εξυπηρετεί τα κράτη μέλη και την Επιτροπή για τους σκοπούς του μηχανισμού,
- δημιουργία και διαχείριση κοινού συστήματος επικοινωνιών και πληροφόρησης σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης (ΚΣΕΠΕΑ) που

εξασφαλίζει την επικοινωνία και την από κοινού πρόσβαση στις πληροφορίες μεταξύ του ΚΠΠ και των σημείων επαφής των κρατών μελών,

- συμβολή στην ανάπτυξη συστημάτων ανίχνευσης και έγκαιρης προειδοποίησης, για καταστροφές οι οποίες μπορούν να πλήξουν το έδαφος των κρατών μελών, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ταχεία αντίδραση των κρατών μελών και της Κοινότητας, καθώς και η συμβολή στην κατάρτιση των συστημάτων αυτών μέσω μελετών και αξιολογήσεων της αναγκαιότητας και της σκοπιμότητάς τους και μέσω δράσεων για την προώθηση των διασυνδέσεών τους και της σύνδεσής τους με το ΚΠΠ και το ΚΠΕΠΕΑ. Τα συστήματα αυτά λαμβάνουν υπόψη και αξιοποιούν τις υπάρχουσες πληροφορίες και τις πηγές παρακολούθησης και ανίχνευσης,
- υποστήριξη των κρατών μελών για την απόκτηση πρόσβασης σε εξοπλισμό και μεταφορικούς πόρους.

Για την εφαρμογή του Μηχανισμού η Επιτροπή επικουρείται από επιτροπή εκπροσώπων των κρατών μελών η οποία έχει διαχειριστικό και συμβουλευτικό χαρακτήρα και ονομάζεται Επιτροπή Πολιτικής Προστασίας. Η επιτροπή αυτή ταυτίζεται με την Διαχειριστική Επιτροπή για το πρόγραμμα δράσης.

Η λειτουργία του μηχανισμού υποστηρίζεται από :

- Το Κέντρο Παρακολούθησης και Πληροφόρησης –MIC (Monitoring and Information Centre) που εδρεύει στις Βρυξέλλες
- Το Κοινό Σύστημα Επείγουσας Επικοινωνίας και Πληροφόρησης-CECIS (Common Emergency Communication and Information System)
- Τις βάσεις δεδομένων, Ομάδες Επέμβασης, Μονάδες Πολιτικής Προστασίας και Μονάδες Τεχνικής Υποστήριξης, με τους διαθέσιμους πόρους
- Το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα
- Το Πρόγραμμα Ανταλλαγής Εμπειρογνομώνων.

2.4.1. Το Κέντρο Παρακολούθησης και Πληροφόρησης (MIC)

Για την αποτελεσματική λειτουργία του Μηχανισμού συγκροτήθηκε το Κέντρο Παρακολούθησης και Πληροφόρησης-MIC για θέματα πολιτικής προστασίας υπό την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το οποίο εδρεύει στις Βρυξέλλες. Την επιχειρησιακή του λειτουργία ανέλαβε η Μονάδα Πολιτικής Προστασίας . Το κέντρο αυτό λειτουργεί επιχειρησιακά 24 ώρες το 24ωρο, 365 μέρες τον χρόνο. Το MIC στελεχώνεται από τους υπαλλήλους της Μονάδας. Το Κέντρο δίνει την δυνατότητα σε χώρες που έχουν υποστεί εκτεταμένες

καταστροφές να υποβάλλουν αίτημα παροχής βοήθειας στην Ε.Ε. και η απόκριση να είναι συντονισμένη για όλα τα κράτη μέλη. Το κέντρο μπορεί ανά πάσα στιγμή να βασισθεί σε ένα δίκτυο εμπειρογνομόνων και είναι εν γένει σε θέση να διαμορφώσει κατάλληλα προσαρμοσμένη ομάδα ανταπόκρισης για κάθε είδους καταστροφή εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την αποστολή της στον τόπο της καταστροφής οπουδήποτε ανά την υφήλιο εντός δώδεκα ωρών (http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/pdfdocs/focus_el.pdf).

Κάθε χώρα εντός ή εκτός ΕΕ που πλήττεται από μεγάλες καταστροφές μπορεί όπως έχει ήδη αναφερθεί να ενεργοποιήσει τον μηχανισμό μέσω του Κέντρου, το οποίο λειτουργεί ως σύνδεσμος επικοινωνίας μεταξύ της πληγείσας χώρας, των χωρών που συμμετέχουν στον Μηχανισμό και των εμπειρογνομόνων που αποστέλλονται στον τόπο καταστροφής. (Κακαλιάγκου, 2009). Το κέντρο έχει την δυνατότητα να παρέχει έγκυρες πληροφορίες για την πραγματική κατάσταση στις πληγείσες περιοχές, ενώ βοηθάει και στον συντονισμό συνδυάζοντας τις απαιτήσεις της χώρας που πλήττεται με την προσφερόμενη βοήθεια που παρέχουν τα συμμετέχοντα στον Μηχανισμό κράτη.

Κατά την διάρκεια εκτάκτων αναγκών το Κέντρο παίζει τρεις σπουδαίους ρόλους:

- Αποτελεί μέσο επικοινωνίας της πληγείσας χώρας και των χωρών που συμμετέχουν στον μηχανισμό καθώς και της ανταλλαγής πληροφοριών για την ζητούμενη βοήθεια σε σχέση με τα υπάρχοντα και διατιθέμενα μέσα παροχής βοήθειας. Με αυτόν τον τρόπο μειώνονται τα διοικητικά βάρη που προκύπτουν κατά την επικοινωνία της πληγείσας χώρας με τις 30 συμμετέχουσες στον Μηχανισμό χώρες. Παρέχεται επίσης η δυνατότητα σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες που αφορούν τους διαθέσιμους πόρους και την βοήθεια που προσφέρεται ανά πάσα στιγμή.
- Το Κέντρο εκδίδει πληροφορίες στα συμμετέχοντα κράτη και άλλους ενδιαφερόμενους που αφορούν την πολιτική προστασία και κυρίως τις φάσεις ετοιμότητας και αντιμετώπισης, ενημερώνει για τις τελευταίες εξελίξεις σε έκτακτες ανάγκες και επεμβάσεις του μηχανισμού, εκδίδει καθημερινά δελτίο έγκαιρης προειδοποίησης για καταστροφές στο MIC Daily.
- Τέλος συντονίζει την προσφερόμενη και ζητούμενη βοήθεια, εντοπίζει τυχόν κενά στην προσφερόμενη βοήθεια και αναζητά λύσεις για την όσο το δυνατόν ευκολότερη εξεύρεση βοήθειας. Υποστηρίζει τον συντονισμό στον τόπο της καταστροφής στέλνοντας ομάδες παροχής βοήθειας και εμπειρογνώμονες της ΕΕ (http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/prote/mic.htm).

2.4.2. Το Κοινό Σύστημα Επείγουσας Επικοινωνίας και Πληροφόρησης

Το CECIS είναι μια πολύγλωσση εφαρμογή διαδικτύου η οποία διευκολύνει την επικοινωνία του MIC με τα σημεία επαφής των χωρών που συμμετέχουν στον Μηχανισμό και λειτουργούν σε 24ωρη βάση, καθιστώντας έτσι την αντιμετώπιση καταστροφών ταχύτερη και πιο αποτελεσματική. Έχει ως στόχο την καλύτερη προστασία των πολιτών από τις φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές. Το σύστημα αυτό διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των Εθνικών Αρχών που είναι αρμόδιες για την πολιτική προστασία και την θαλάσσια ρύπανση, με σκοπό την βελτίωση των δυνατοτήτων τους, έτσι ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις καταστάσεις εκτάκτων αναγκών τόσο στο επίπεδο της πρόληψης όσο και στο επίπεδο της ετοιμότητας και της ανταπόκρισης-αποκατάστασης.

Βασικός σκοπός του είναι να τηρεί μια βάση δεδομένων σχετικά με τους πόρους και τα μέσα που μπορούν να διατεθούν, να διαχειρίζεται αιτήματα βοήθειας, να ανταλλάσει πληροφορίες και να καταγράφει όλες τις δράσεις που αναλαμβάνονται στα πλαίσια της πολιτικής προστασίας. Ο τρόπος λειτουργίας του CECIS επιτρέπει στους εμπλεκόμενους φορείς να μπορούν να ανταλλάσουν τις επιχειρησιακές πληροφορίες με ασφαλή και αξιόπιστο τρόπο, όπως απαιτείται για την αποτελεσματική εφαρμογή του Μηχανισμού (http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/cecis.htm).

2.4.3. Μονάδες Πολιτικής Προστασίας

Η ιδέα της δημιουργίας μονάδων πολιτικής προστασίας για την ενίσχυση της αντιμετώπισης φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών ξεκίνησε από τα κράτη μέλη μετά από το τσουνάμι στη νοτιοανατολική Ασία τον Δεκέμβριο του 2004. Τον Ιούνιο του 2005, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε τη γενική ιδέα σύμφωνα με την οποία η Ε.Ε. θα αναπτύξει μηχανισμούς άμεσης αντίδρασης βασισμένη στις Μονάδες Πολιτικής Προστασίας των κρατών μελών.

Η απόφαση του Συμβουλίου 2007/779/EK καθιερώνει τις Μονάδες Πολιτικής Προστασίας και ορίζει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να προσδιορίζουν τις μονάδες εντός έξι μηνών από την έγκριση του αναθεωρημένου μηχανισμού, δηλαδή έως τις 16 Μαΐου 2008. Στο άρθρο 3 της Απόφασης ως Μονάδα ορίζεται η «αυτάρκης και αυτόνομη οργάνωση ικανοτήτων των κρατών μελών ή κινητή επιχειρησιακή ομάδα των κρατών μελών σύμφωνα με προκαθορισμένα καθήκοντα και ανάγκες που αποτελείται από συνδυασμό ανθρώπινων και υλικών πόρων και προσδιορίζεται βάσει της ικανότητας επέμβασης ή του καθήκοντος (των

καθηκόντων) που δύναται να αναλάβει». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μετά από στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη όρισε τους κανόνες που θα διέπουν τις Μονάδες Πολιτικής Προστασίας. Οι κατηγορίες των Μονάδων ορίζονται βάσει της απόφασης της Επιτροπής 2008/73/EK που αφορά τους κανόνες εφαρμογής της απόφασης για τον Μηχανισμό (Κακαλιάγκου, 2009). Στην απόφαση αναφέρονται λεπτομερώς τα χαρακτηριστικά και οι απαιτήσεις των Μονάδων και των Ομάδων Τεχνικής Υποστήριξης. Σύμφωνα με αυτή την απόφαση οι χώρες που μετέχουν στον Μηχανισμό ορίζουν και τις Μονάδες που Διαθέτουν στα ακόλουθα πεδία :

- Στην άντληση και καθαρισμό νερού
- Στην έρευνα και διάσωση σε αστικό περιβάλλον
- Στην πυρόσβεση με εναέρια μέσα (αεροπλάνα και ελικόπτερα)
- Στην ιατρική βοήθεια (προωθημένα κινητά ιατρεία, εκκένωση από αέρος, κινητά νοσοκομεία)
- Καταλύματα έκτακτης ανάγκης
- Ομάδες ανίχνευσης και δειγματοληψίας Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών και Πυρηνικών ουσιών
- Ομάδες έρευνας και διάσωσης σε συνθήκες ΧΒΡΠ συμβάντων

http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/prote/modules.htm

2.4.4. Το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα του Μηχανισμού

Το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα αποτελεί ουσιαστικό μέρος του κοινοτικού μηχανισμού. Είναι πολύ σημαντικό για την προετοιμασία του προσωπικού που λαμβάνει μέρος στις επεμβάσεις βοήθειας της πολιτικής προστασίας τόσο εντός, όσο και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρέχει μια εξαιρετική πλατφόρμα για την ανταλλαγή εμπειριών και τη δικτύωση μεταξύ των εθνικών φορέων των συμμετεχουσών χωρών. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει εκπαιδευτικά σεμινάρια, κοινές ασκήσεις προσομοίωσης και προγράμματα ανταλλαγής εμπειρογνομόνων, όπου ειδικοί μπορούν να μάθουν τις ευθύνες που υπάρχουν στο πλαίσιο διαφορετικών εθνικών συστημάτων.

Στόχος αυτών των προγραμμάτων είναι, μέσω του καταρτισμένου προσωπικού, να διασφαλίζεται η αποτελεσματική, ταχεία και ευέλικτη αντίδραση του Μηχανισμού σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών και καταστροφών. Το Πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει μια σειρά εκπαιδευτικών σεμιναρίων που ανταποκρίνονται σε κάθε είδους σενάριο έκτακτης ανάγκης. Το κοινό στο οποίο απευθύνεται είναι αρκετά διευρυμένο και μπορεί να περιλαμβάνει εμπειρογνώμονες σε θέματα αξιολόγησης και συντονισμού, ειδικούς σε συγκεκριμένους τομείς όπως είναι η θαλάσσια ρύπανση, το περιβάλλον, οι γεωλογικοί

κίνδυνοι, διαχειριστές εκτάκτων αναγκών ακόμα και ιατρικό προσωπικό. Όλα τα μαθήματα συνδυάζουν θεωρία και πρακτική, καθώς και τις διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές και πρότυπα διαδικασιών λειτουργίας. Οι συμμετέχοντες παίρνουν την ευκαιρία να εξασκήσουν τις δεξιότητες τους σε ένα ρεαλιστικό περιβάλλον, κατ' αυτόν τον τρόπο εκτός από την βελτίωση των ικανοτήτων τους, τους δίνεται και η ευκαιρία να βελτιώσουν την ικανότητα τους να εργάζονται σε ένα ευρύτερο διεθνές πλαίσιο.

(http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/prote/pdfdocs/Training%20brochure.pdf).

2.4.5. Ανταλλαγή Εμπειρογνομώνων

Μέρος του Κοινοτικού Μηχανισμού είναι και το Πρόγραμμα Ανταλλαγής Εμπειρογνομώνων το οποίο στοχεύει στην βελτίωση των ικανοτήτων των δυνάμεων Πολιτικής Προστασίας στις περιπτώσεις καταστροφών και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων που αναλαμβάνονται. Το πρόγραμμα βασίζεται στην αμοιβαία ανταλλαγή εμπειρογνομώνων μεταξύ φορέων πολιτικής προστασίας των συμμετεχουσών χωρών. Το Πρόγραμμα χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Για κάθε χώρα που συμμετέχει υπάρχει ένας Εθνικός Συντονιστής ο οποίος είναι υπεύθυνος για την έγκριση και αξιολόγηση των συμμετοχών. Η διαδικασία της ανταλλαγής παρέχει στους συμμετέχοντες εμπειρογνώμονες πολυάριθμες ευκαιρίες ανταλλαγής εμπειριών, διεύρυνσης των γνώσεων και των επιχειρησιακών ικανοτήτων τους. (<http://www.exchangeofexperts.eu>)

2.5. Ενεργοποίηση του Μηχανισμού

Ο μηχανισμός μπορεί να ενεργοποιηθεί τόσο εντός όσο και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, η μόνη διαφορά έγκειται στις διαδικασίες ενεργοποίησης του Μηχανισμού που ακολουθούνται κάθε φορά.

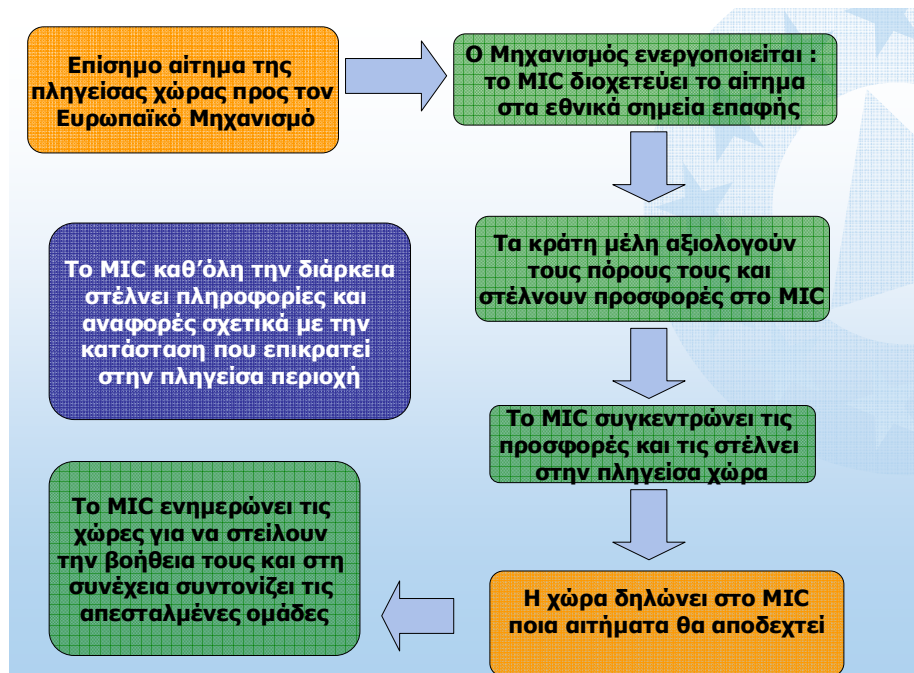
Εντός της ΕΕ ο Μηχανισμός μπορεί να ενεργοποιηθεί μέσω του MIC από κάθε συμμετέχον κράτος που έχει πληγεί από μια ιδιαίτερα μεγάλη καταστροφή την οποία δεν μπορεί να αντιμετωπίσει με ίδια μέσα. Το κράτος δεν έχει παρά να στείλει ένα επίσημο αίτημα για βοήθεια στο MIC. Από την στιγμή που το MIC θα λάβει το αίτημα το διοχετεύει στα εθνικά σημεία επαφής, που αντιπροσωπεύουν τις αρχές πολιτικής προστασίας των συμμετεχόντων κρατών, και τα οποία λειτουργούν σε 24ωρη βάση. Τα σημεία αυτά επεξεργάζονται το αίτημα, αξιολογούν τους διαθέσιμους πόρους και μέσα που έχουν και εν συνεχεία ενημερώνουν το MIC αν είναι σε θέση να παρέχουν βοήθεια και τι είδους βοήθεια θα είναι αυτή. Το MIC με την σειρά του συγκεντρώνει και επεξεργάζεται τις προσφορές των

κρατών σε σχέση με τις ανάγκες της πληγείσας χώρας και ενημερώνει την χώρα για την διαθέσιμη βοήθεια. Η χώρα αυτή δηλώνει από ποιες χώρες θα δεχτεί τελικά βοήθεια και το MIC ενημερώνει τις επιλεγείσες χώρες ώστε να παράσχουν την βοήθεια τους. Αφού λυθεί αυτό το θέμα ακολουθεί πλέον ο συντονισμός της απεσταλμένης βοήθειας στην πληγείσα χώρα.

Δεδομένου ότι η χρήση του μηχανισμού δεν περιορίζεται σε παρεμβάσεις μόνο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οποιαδήποτε τρίτη χώρα που πλήττεται από μια καταστροφή, μπορεί επίσης να αιτηθεί βοήθεια από τον Μηχανισμό μέσω του MIC. Στην περίπτωση αυτή η Επιτροπή έρχεται σε διαβουλεύσεις με την Προεδρία του Συμβουλίου ώστε να καθοριστεί η πορεία δράσης που θα αναλάβει ο Μηχανισμός. Αν για παράδειγμα η περιοχή που ζητά βοήθεια πλήττεται από συγκρούσεις ή πολιτικές αναταραχές τότε το Συμβούλιο μέσω της Προεδρίας πρέπει να δηλώσει ότι η περίπτωση εμπίπτει στα πλαίσια της Διαχείρισης Κρίσεων όπως προβλέπεται από το Κεφάλαιο 5 της Συνθήκης της ΕΕ κι επομένως το Συμβούλιο θα διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στο συντονισμό της αντίδρασης της ΕΕ. Αν όμως δεν τίθεται θέμα Διαχείρισης Κρίσεων τότε ακολουθούνται οι συνήθεις διαδικασίες που έχουν περιγραφεί παραπάνω (http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/prote/mic.htm)

Οι συνεννοήσεις για την αποστολή της βοήθειας μπορούν πέρα από την αίτηση μιας χώρας στο MIC να γίνουν και απευθείας μεταξύ πληγείσας χώρας και άλλων χωρών. Οι ομάδες επέμβασης που αποστέλλονται στο πεδίο με οποιονδήποτε τρόπο βρίσκονται υπό τον συντονισμό της χώρας υποδοχής και υπόκεινται στο εθνικό δίκαιο της χώρας αυτής. Σε περίπτωση που η χώρα επιθυμεί να σταματήσουν οι ενέργειες των ομάδων αυτών έχει το δικαίωμα ανά πάσα στιγμή να το ζητήσει. (Κακαλιάγκου, 2009). Ακόμα σε περιπτώσεις τρίτων χωρών πολλές φορές ο Μηχανισμός χρειάζεται να συνεργαστεί και με άλλους οργανισμούς όπως ο ΟΗΕ και το NATO που θα σπεύσουν για παροχή βοήθειας, σε αυτή την περίπτωση ο Μηχανισμός συντονίζει μόνο τους δικούς του φορείς, ενώ τον πρώτο λόγο συνήθως έχει ο ΟΗΕ.

Εικόνα 3
Σχηματική απεικόνιση του τρόπου ενεργοποίησης του Μηχανισμού

Πηγή : Επεξεργασία από την γράφουσα

2.6. Ταμείο Αλληλεγγύης

Το ταμείο αλληλεγγύης ιδρύθηκε με τον Κανονισμό 2012/2002 του Συμβουλίου στις 11 Νοεμβρίου 2002 λίγο μετά τις εξαιρετικά σοβαρές πλημμύρες που έλαβαν χώρα στην ΕΕ. Στόχος του όπως αναφέρεται και στον ίδιο τον Κανονισμό ήταν να λειτουργήσει ως ένα μέσο που θα δίνει την δυνατότητα στην ΕΕ να εκδηλώνει την χρηματοδοτική αλληλεγγύη της αναλαμβάνοντας επείγουσα και αποτελεσματική δράση προκειμένου να συνδράμει όσο το δυνατόν ταχύτερα στην κινητοποίηση υπηρεσιών που θα έχουν ως στόχο την κάλυψη των άμεσων αναγκών του πληθυσμού και την αποκατάσταση υποδομών τόσο στα κράτη μέλη της όσο και στις υπό ένταξη υποψήφιες χώρες που πλήττονται από μείζονες φυσικές καταστροφές, έτσι ώστε να καθίσταται δυνατή η επανάκαμψη της οικονομικής τους δραστηριότητας.

Το ταμείο αυτό μπορεί να επέμβει σε επίπεδο δημόσιων δαπανών, έχει ως σκοπό να συμπληρώνει τις προσπάθειες των χωρών καλύπτοντας μόνο ένα μέρος από τις κρατικές

δαπάνες προκειμένου να βοηθήσει το κράτος δικαιούχο να προβεί ανάλογα με την φύση της καταστροφής στις ακόλουθες επείγουσες ενέργειες :

- Την αποκατάσταση της λειτουργίας υποδομών και εξοπλισμού στους τομείς της ενέργειας, ύδρευσης, μεταφορών, αποχέτευσης, τηλεπικοινωνιών, υγείας και εκπαίδευσης,
- Την εφαρμογή προσωρινών μέτρων στέγασης και την χρηματοδότηση υπηρεσιών διάσωσης
- Την άμεση διασφάλιση των υποδομών πρόληψης και την λήψη μέτρων για άμεση προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Τον άμεσο καθαρισμό των περιοχών που επλήγησαν από την καταστροφή συμπεριλαμβανομένων των φυσικών περιοχών (Κανονισμός 2012/2002).

Η Επιτροπή και το δικαιούχο κράτος συνάπτουν συμφωνίες εφαρμογής οι οποίες ορίζουν τις ελάχιστες απαιτήσεις αναφορικά με τον επιμερισμό των αρμοδιοτήτων, τον δημοσιονομικό έλεγχο και καθορίζουν τους προβλεπόμενους τύπους των επιλέξιμων δράσεων. Με το πέρας της συμφωνίας η Επιτροπή καταβάλλει το σύνολο της χρηματοδοτικής βοήθειας, υπό την μορφή μη επιστρεπτέας ενίσχυσης, η οποία και θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί μέσα σε ένα χρόνο.

2.7. Χρηματοδοτικό Μέσο Πολιτικής Προστασίας

Το Χρηματοδοτικό Μέσο θεσπίστηκε με την Απόφαση του Συμβουλίου 2007/162/EK στις 5 Μαρτίου το 2007. Το Μέσο αυτό καλύπτει χρηματοδοτικά τόσο την πρόληψη και ετοιμότητα όσο και την αντιμετώπιση κάθε είδους έκτακτης ανάγκης. Αναλυτικότερα όπως η ίδια η απόφαση αναφέρει στο προοίμιο της «απαιτείται η θέσπιση χρηματοδοτικού μέσου πολιτικής προστασίας δυνάμει του οποίου είναι δυνατόν να χορηγείται χρηματοδοτική στήριξη τόσο ως συμβολή στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αντιμετώπισης μειζόνων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, όσο και ως συμβολή στην ενίσχυση των μέτρων πρόληψης και ετοιμότητας για κάθε είδους καταστάσεις έκτακτης ανάγκης όπως είναι οι φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές, οι τρομοκρατικές ενέργειες συμπεριλαμβανομένης της τρομοκρατίας με χρήση χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών ή πυρηνικών μέσων και τα τεχνολογικά, ραδιολογικά ή περιβαλλοντικά ατυχήματα».

Το Μέσο αυτό όπως και πάλι αναφέρεται στο προοίμιο της απόφασης θα εξασφαλίζει την ορατή εκδήλωση της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης προς χώρες που έχουν πληγεί από μείζονες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, διευκολύνοντας την παροχή συνδρομής με την

κινητοποίηση των μέσων επέμβασης των κρατών μελών. Η συμμετοχή στο μέσο πέρα από τα κράτη μέλη είναι ανοιχτή και στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες.

Οι επιλέξιμες δράσεις στον τομέα της πρόληψης και ετοιμότητας είναι οι ακόλουθες :

- μελέτες, έρευνες, μοντελοποίηση και κατάρτιση σεναρίων με σκοπό την διευκόλυνση της ανταλλαγής γνώσεων, βέλτιστων πρακτικών και πληροφοριών· και ενίσχυση της πρόληψης, της ετοιμότητας και της αποτελεσματικής αντίδρασης·
- εκπαίδευση, ασκήσεις, εργαστήρια, ανταλλαγή προσωπικού και εμπειρογνομόνων, δημιουργία δικτύων, σχέδια επίδειξης και μεταφορά τεχνολογίας που ενισχύουν την πρόληψη, την ετοιμότητα και την αποτελεσματική αντίδραση·
- ενημέρωση του κοινού, εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση και συναφείς δράσεις διάδοσης που αποβλέπουν στην ελαχιστοποίηση των συνεπειών των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης για τους πολίτες της ΕΕ και στη στήριξη των πολιτών της ΕΕ ώστε να προστατεύσουν εαυτούς πιο αποτελεσματικά·
- διατήρηση των λειτουργιών του Κέντρου Παρακολούθησης και Πληροφόρησης του Μηχανισμού (MIC) που διευκολύνουν την ταχεία αντίδραση σε περίπτωση μείζονος κατάστασης έκτακτης ανάγκης
- δράσεις επικοινωνίας και μέτρα για την αποτελεσματικότερη προβολή της ευρωπαϊκής αντίδρασης·
- συμβολή στην ανάπτυξη συστημάτων ανίχνευσης και έγκαιρης προειδοποίησης για καταστροφές, οι οποίες μπορούν να πλήξουν το έδαφος των κρατών μελών, προκειμένου να εξασφαλίζεται η ταχεία αντίδραση των κρατών μελών και της Κοινότητας, καθώς και στην ίδρυση των συστημάτων αυτών μέσω μελετών και αξιολογήσεων της αναγκαιότητας και σκοπιμότητάς τους και μέσω δράσεων για την προώθηση των διασυνδέσεών τους και της σύνδεσής τους με το MIC και το σύστημα CECIS. Τα συστήματα αυτά θα λαμβάνουν υπόψη και θα αξιοποιούν τις υπάρχουσες πληροφορίες και τις πηγές παρακολούθησης ή ανίχνευσης·
- θέσπιση και συντήρηση ασφαλούς κοινού συστήματος επικοινωνίας και πληροφόρησης σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης (CECIS) και εργαλείων που καθιστούν δυνατή την επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ του

MIC και των σημείων επαφής των κρατών μελών και άλλων συμμετεχόντων στα πλαίσια του μηχανισμού·

- δραστηριότητες παρακολούθησης, εκτίμησης και αξιολόγησης·
- θέσπιση προγράμματος συναγωγής διδαγμάτων από τις επεμβάσεις και τις ασκήσεις στα πλαίσια του μηχανισμού.

Οι επιλέξιμες δράσεις στον τομέα της αντίδρασης είναι η ακόλουθη :

- α) αποστολή εμπειρογνομόνων αξιολόγησης και συντονισμού καθώς και σχετικού υλικού υποστήριξης, ιδίως επικοινωνιακών εργαλείων, προκειμένου να διευκολυνθεί η παροχή βοήθειας και η συνεργασία με άλλους φορείς που έχουν δραστηριοποιηθεί·
- β) υποστήριξη των κρατών μελών για την απόκτηση πρόσβασης σε εξοπλισμό και μεταφορικά μέσα:

i) με την παροχή και την ανταλλαγή πληροφοριών για εξοπλισμό και μεταφορικά μέσα τα οποία μπορούν να διατεθούν από τα κράτη μέλη, προκειμένου να διευκολυνθούν η συγκέντρωση του εν λόγω εξοπλισμού ή των εν λόγω μέσων·

ii) με την παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη για να εντοπίσουν τα μεταφορικά μέσα τα οποία μπορούν να διατεθούν από άλλες πηγές, συμπεριλαμβανομένης της εμπορικής αγοράς και με τη διευκόλυνση της πρόσβασής του σε αυτά·

iii) με την παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη για να εντοπίσουν τον εξοπλισμό ο οποίος μπορεί να διατεθεί από άλλες πηγές, συμπεριλαμβανομένης της εμπορικής αγοράς·

- γ) συμπλήρωση των μεταφορικών μέσων που παρέχονται από τα κράτη μέλη με τη χρηματοδότηση πρόσθετων μεταφορικών μέσων που απαιτούνται για την εξασφάλιση ταχείας αντίδρασης σε μείζονες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Οι δράσεις αυτές είναι επιλέξιμες για χρηματοδοτική στήριξη δυνάμει του παρόντος μέσου μόνο αν πληρούνται τα ακόλουθα κριτήρια:

i) τα πρόσθετα μεταφορικά μέσα είναι αναγκαία για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της επέμβασης πολιτικής προστασίας στα πλαίσια του μηχανισμού·

ii) έχουν εξαντληθεί όλες οι άλλες δυνατότητες εξεύρεσης μεταφορικών μέσων δυνάμει του Μηχανισμού

iii) η προς μεταφορά βοήθεια:

— έχει προσφερθεί και γίνεται δεκτή από αιτούσα χώρα δυνάμει του μηχανισμού,

- είναι απαραίτητη προκειμένου να αντιμετωπισθούν ζωτικές ανάγκες που προέκυψαν λόγω της κατάστασης έκτακτης ανάγκης,
- συμπληρώνει τη βοήθεια που παρέχεται από τα κράτη μέλη,
- συμπληρώνει, για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης σε τρίτες χώρες, τη συνολική ανθρωπιστική επέμβαση της Κοινότητας, όπου υπάρχει.

Η χρηματοδοτική στήριξη από το Μέσο είναι δυνατόν να λαμβάνει την μορφή επιδοτήσεων ή συμβάσεων δημόσιων προμηθειών. Για τις δράσεις που χρηματοδοτούνται από αυτό δεν μπορεί να λαμβάνεται συνδρομή και από άλλα κοινοτικά χρηματοδοτικά μέσα.

2.8. Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Κοπέρνικος (GMES)

Οι περιβαλλοντικές πληροφορίες που μπορούν να συλλεχθούν με την χρήση των νέων τεχνολογιών είναι ζωτικής σημασίας για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών. Μέσω των πληροφοριών αυτών γίνεται αντιληπτό πώς ο πλανήτης και το κλίμα του αλλάζει, ποιός είναι ο ρόλος που διαδραματίζουν οι ανθρώπινες δραστηριότητες σε αυτές τις αλλαγές και πώς αυτές θα επηρεάσουν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Αυτές οι γεω-πληροφορίες μπορούν να συνδράμουν ουσιαστικά στην ανάληψη δράσεων για την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση κάθε είδους καταστροφής.

Το Ευρωπαϊκό δορυφορικό πρόγραμμα γεωσκόπησης GMES (Global Monitoring for Environment and Security) ή ευρέως γνωστό ως Κοπέρνικος έχει την δυνατότητα να παρέχει αυτές τις τόσο πολύτιμες πληροφορίες. Το πρόγραμμα αυτό αποτελεί μια πρωτοβουλία της ΕΕ, ο συντονισμός και η διαχείριση του εξασφαλίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στην πράξη, το πρόγραμμα GMES αποτελείται από ένα σύνολο συστημάτων που συλλέγει δεδομένα από πολλαπλές πηγές όπως από δορυφόρους παρατήρησης της γης και σταθμούς εδάφους, αέρος και θαλάσσης που μεταδίδουν τις πληροφορίες με αισθητήρες. (<http://www.gmes.info/pages-principales/overview>). Τα στοιχεία που παρέχονται από το πρόγραμμα εξαιτίας της αξιοπιστίας και ακριβείας τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους ενδιαφερόμενους φορείς για την καλύτερη διαχείριση των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας, για την παρακολούθηση της κατάστασης του εδάφους, της θάλασσας, και του αέρα, για την ασφάλεια των χωρών και για την αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών, οπουδήποτε κι αν συμβαίνουν.

2.9. Η Οδηγία SEVESO

Το 1976, στο Seveso της βόρειας Ιταλίας, τμήμα μιας βιομηχανίας παραγωγής φαρμάκων εξεργάγη απελευθερώνοντας στην ατμόσφαιρα μια ποσότητα περίπου 2kg διοξίνης, μιας εξαιρετικά τοξικής ουσίας. Αν και δεν υπήρξαν θάνατοι περισσότερα από 600 άτομα απομακρύνθηκαν από τα σπίτια τους και 2000 άτομα χρειάστηκαν θεραπεία λόγω δηλητηρίασης από διοξίνη. Το ατύχημα αυτό στάθηκε η αφορμή για να δραστηριοποιηθεί η Επιτροπή σε θέματα μεγάλων τεχνολογικών ατυχημάτων και να εκδώσει τελικά την Οδηγία SEVESO. (http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/pdffdocs/focus_el.pdf)

Το 1982 λοιπόν η Επιτροπή της ΕΕ εξέδωσε την κοινοτική Οδηγία 82/501/EK γνωστότερη ως Οδηγία SEVESO με την οποία καθόριζε αυστηρές διαδικασίες ασφάλειας για το προσωπικό και τις εγκαταστάσεις σε όλους τους χώρους που θεωρείται ότι κινδυνεύουν από ατυχήματα μεγάλης έκτασης όπως πυρκαγιές, εκρήξεις, διαρροές τοξικών και επικίνδυνων αερίων σε βιομηχανικές δραστηριότητες. Από τότε η Οδηγία βελτιώθηκε κατ' επανάληψη με αποτέλεσμα σήμερα να ισχύει η αναθεωρημένη και πολύ πιο αυστηρή έκδοση της 96/82/EK μαζί με την τροποποίηση της 2003/105/EK γνωστότερη ως SEVESO II, που αναφέρεται «στην αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες». Οι δεσμεύσεις της Οδηγίας έχουν καταστεί υποχρεωτικές για την βιομηχανία και τις δημόσιες αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή και την τήρηση της νομοθεσίας. Ο στόχος της οδηγίας αυτής είναι διττός, επιδιώκει αφενός να μειώσει τον κίνδυνο σε μια εγκατάσταση πριν γίνει κάποιο ατύχημα με την ασφαλή διαχείριση των επικίνδυνων ουσιών, την πολιτική πρόληψης ατυχημάτων και τα αυξημένα μέτρα ασφαλείας και αφετέρου αν τελικά γίνει κάποιο ατύχημα να μειωθούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι επιπτώσεις του στον άνθρωπο και στο περιβάλλον μέσω σχεδίων έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων και μέσω της έγκαιρης ενημέρωσης του κοινού για τους υπάρχοντες κινδύνους και τους τρόπους αντίδρασης του.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, ο αριθμός και η σοβαρότητα των καταστροφών έχει αυξηθεί σημαντικά. Αυτή η τάση δυστυχώς αναμένεται να συνεχιστεί ως αποτέλεσμα των αλλαγών που υφίσταται το περιβάλλον. Όσον αφορά στην ΕΕ έχουν γίνει πολλά και σημαντικά βήματα στον τομέα της διαχείρισης φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών. Η ΕΕ έχει δώσει ιδιαίτερη σημασία τόσο στην προσπάθεια για την αντιμετώπιση των καταστροφών όσο και στην προσπάθεια, κυρίως τα τελευταία χρόνια για την πρόληψη των καταστροφών. Ωστόσο δεν θα πρέπει να αρκεστεί σε αυτά που μέχρι τώρα

έχει καταφέρει. Ζωτικής σημασίας καθίσταται η συνέχιση των προσπαθειών ώστε να βελτιώσει της ικανότητές της για να καταφέρει να ανταπεξέλθει στους νέους κινδύνους που συνεχώς προκύπτουν. Η Ευρώπη στο σύνολο της θα πρέπει να γίνει πιο ανθεκτική στις καταστροφές. Η Επιτροπή με τις δράσεις που θα αναλάβει πρέπει να εξασφαλίζει ότι οι Ευρωπαϊκές αρχές πολιτικής προστασίας διαθέτουν τα σωστά εργαλεία για την αντιμετώπιση κάθε είδους καταστροφής. Για τον λόγο αυτό θα πρέπει να αναπτύξει μια πιο ολοκληρωμένη στρατηγική για την διαχείριση των καταστροφών η οποία θα καλύπτει πλήρως την πρόληψη, την ετοιμότητα και την αντίδραση, έτσι ώστε να συμπληρώσει και να ενισχύσει τις αδύναμες σε πολλές περιπτώσεις στρατηγικές των κρατών μελών της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα είναι μια χώρα που δυστυχώς μαστίζεται συχνά από φυσικές κυρίως καταστροφές που προκαλούν τεράστιες υλικές και περιβαλλοντικές ζημιές. Τα πιο συνηθισμένα φυσικά καταστροφικά φαινόμενα που παρατηρούνται στην Ελλάδα είναι οι σεισμοί, οι δασικές πυρκαγιές και οι πλημμύρες. Λιγότερο συχνά αλλά με σημαντικά καταστροφικά αποτελέσματα φαινόμενα είναι οι χιονοπτώσεις, οι καύσωνες, η ξηρασία και οι κατολισθήσεις. Από την πλευρά των τεχνολογικών καταστροφών οι πιο σημαντικές καταστροφές που καταγράφονται είναι κάποια βιομηχανικά ατυχήματα και κυρίως ατυχήματα στην μεταφορά επικίνδυνων ουσιών.

Πίνακας 4

Οι 10 σημαντικότερες Φυσικές Καταστροφές στην Ελλάδα για την περίοδο 1900 - 2010 ταξινομημένα ανά αριθμό νεκρών

Καταστροφή	Ημερομηνία	Αριθμός Νεκρών
Σεισμός	1928	103
Σεισμός	08/1953	455
Ηφαίστειο	07/1956	48
Σεισμός	06/1978	50
Σεισμός	06/1979	48
Πλημμύρα	03/1987	48
Καύσωνας	07/1987	1000
Καύσωνας	07/1988	56
Σεισμός	09/1999	143
Δασικές Πυρκαγιές	08/2007	67

Πηγή : Source: "EM-DAT: The OFDA/CRED International Disaster Database

Πίνακας 5

Οι 10 σημαντικότερες Τεχνολογικές Καταστροφές στην Ελλάδα για την περίοδο 1900 – 2010 ταξινομημένα ανά αριθμό νεκρών

Καταστροφή	Ημερομηνία	Αριθμός Νεκρών
Άλλο Ατύχημα	09/1972	31
Ατύχημα Μεταφορών	3/8/1989	34

Ατύχημα Μεταφορών	5/2/1991	66
Ατύχημα Μεταφορών	17/12/1997	75
Ατύχημα Μεταφορών	26/8/2000	24
Ατύχημα Μεταφορών	27/9/2000	76
Ατύχημα Μεταφορών	17/4/2002	27
Ατύχημα Μεταφορών	29/1/2004	22
Ατύχημα Μεταφορών	14/8/2005	121
Ατύχημα Μεταφορών	18/2/2007	25

Πηγή : Source: "EM-DAT: The OFDA/CRED International Disaster Database
<http://www.emdat.be/country-profile>

3.1. Νομοθετικό Πλαίσιο

Το 1995 και αφού έχουν προηγηθεί οι καταστροφικοί σεισμοί της Κοζάνης- Γρεβενών και του Αιγίου τον Μάιο και τον Ιούνιο αντίστοιχα ιδρύεται στην Ελλάδα η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας με το Νόμο 2344/1995 (ΦΕΚ Α'212/11-10-1995) «Οργάνωση πολιτικής προστασίας και άλλες διατάξεις» η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (Παπαδόπουλος, 2000). Στο νόμο αυτό καθορίστηκαν, για πρώτη φορά: ο σκοπός, οι βασικές έννοιες πολιτικής προστασίας, καθώς και τα Όργανα Σχεδιασμού και Εφαρμογής Πολιτικής Προστασίας σε Κεντρικό, Περιφερειακό και Τοπικό Επίπεδο. Εν συνεχεία ακολούθησε μια σειρά νομοθετικών ρυθμίσεων όπως ο Ν. 3013/2002 (ΦΕΚ Α'102/1-5-2002) «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και άλλες διατάξεις» όπως αυτός συμπληρώθηκε με τις διατάξεις του Ν. 3536/2007 (ΦΕΚ Α'42/23-2-2007) «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης» και ο Ν.3613/2007 (ΦΕΚ Α'263/23-11-07) «Ρυθμίσεις θεμάτων Ανεξάρτητων Αρχών... και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών. Με τις παραπάνω νομοθετικές ρυθμίσεις επαναπροσδιορίστηκε ο σκοπός της Πολιτικής Προστασίας, οι έννοιες και οι ορισμοί, το Δυναμικό και τα Μέσα Πολιτικής Προστασίας. Επανακαθορίστηκαν επίσης τα Όργανα Σχεδιασμού και Εφαρμογής Πολιτικής Προστασίας και οι αρμοδιότητές τους σε Κεντρικό και αποκεντρωμένο επίπεδο. Με την Υ.Α. 1299/2003 (ΦΕΚ 423 Β'/10-4-2003) εγκρίθηκε το Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με την κωδική ονομασία «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» το οποίο αποτελεί το κεντρικό οργανωτικό πλαίσιο αντιμετώπισης φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων στην χώρα. Ακολούθησε η συμπληρωματική Υ.Α. 3384/2006 (ΦΕΚ 776/28-6-06) με την οποία εγκρίθηκε το Ειδικό Σχέδιο «Διαχείριση Ανθρώπινων Απωλειών». Με την Υ.Α 12044/613(ΦΕΚ 376/19-03-2007)

ενσωματώνονται στην Ελληνική νομοθεσία διατάξεις της ευρωπαϊκής Οδηγίας SEVESO, καθορίζονται τα μέτρα και οι όροι για την αντιμετώπιση κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης σε εγκαταστάσεις ή μονάδες, λόγω ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών. Με Το Π.Δ. 151/2004 (ΦΕΚ Α'107/3-6-2004) «Οργανισμός Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας» καθορίστηκε η αποστολή και η συγκρότηση της διάρθρωσης της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας.

Ο σκοπός της πολιτικής προστασίας αναφέρεται στο πρώτο άρθρο του Ν. 3013/2002 και έχει ως εξής «Η πολιτική προστασία της Χώρας αποβλέπει στην προστασία της ζωής, υγείας και περιουσίας των πολιτών από φυσικές (ταχείας ή βραδείας εξέλιξης), τεχνολογικές (συμπεριλαμβανομένων βιολογικών, χημικών και πυρηνικών συμβάντων) και λοιπές καταστροφές που προκαλούν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, κατά τη διάρκεια ειρηνικής περιόδου. Στο πλαίσιο του ίδιου σκοπού περιλαμβάνεται η μέριμνα για τα υλικά και πολιτιστικά αγαθά, τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και τις υποδομές της χώρας, με στόχο την ελαχιστοποίηση των συνεπειών των καταστροφών». Για την επίτευξη αυτού του σκοπού εκπονούνται σχέδια και προγράμματα πρόληψης ανά κατηγορία κινδύνου, λαμβάνονται μέτρα ετοιμότητας και αναλαμβάνονται δράσεις πρόληψης, ετοιμότητας, αντιμετώπισης και αποκατάστασης. Επίσης αξιοποιείται το ανθρώπινο δυναμικό και χρησιμοποιούνται τα δημόσια και ιδιωτικά μέσα σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ενώ υποβάλλονται και εισηγήσεις προς τα αρμόδια, κατά περίπτωση, Υπουργεία, για την αναμόρφωση της αντίστοιχης νομοθεσίας.

Στο δυναμικό και τα μέσα Πολιτικής προστασίας που συντελούν στο έργο της περιλαμβάνονται, ειδικευμένα στελέχη πολιτικής προστασίας σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, στα οποία ανατίθεται η επίβλεψη εκπόνησης και εφαρμογής των σχεδίων, προγραμμάτων και μέτρων πολιτικής προστασίας, καθώς και ο συντονισμός των αναγκαίων ενεργειών. Το σύνολο των κρατικών υπηρεσιών, οι υπηρεσίες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των οργανισμών κοινής ωφέλειας, που είναι υπεύθυνες σε επιχειρησιακό επίπεδο για τις επί μέρους δράσεις πολιτικής προστασίας και κυρίως για την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση των καταστροφών όπως Πυροσβεστικό Σώμα, Λιμενικό Σώμα, Ελληνική Αστυνομία, Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας, Ένοπλες Δυνάμεις, Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού & Προστασίας, υπηρεσίες της Περιφέρειας, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α., Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε., Ε.Υ.Δ.Α.Π., Δ.Ε.Π.Α, Ε.Μ.Υ και οι εθελοντικές οργανώσεις πολιτικής προστασίας, καθώς και οι ειδικευμένοι εθελοντές πολιτικής προστασίας. Μπορούν ωστόσο να ενταχθούν στις δυνάμεις πολιτικής προστασίας

και πολίτες με ειδικές γνώσεις και εμπειρία καθώς και μέσα πάσης φύσεως εφόσον τούτο κρίνεται απαραίτητο για την αντιμετώπιση των καταστροφών

3.2. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας

Η Γ.Γ.Π.Π., που από το 2009 με το Π.Δ. 184/2009, ΦΕΚ 213, τΑ' υπάγεται πλέον στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, έχει ως αρμοδιότητα το στρατηγικό σχεδιασμό της πολιτικής προστασίας της χώρας. Αποστολή της είναι η μελέτη, ο σχεδιασμός, η οργάνωση και ο συντονισμός της δράσης για την πρόληψη, ετοιμότητα, ενημέρωση και αντιμετώπιση των φυσικών, τεχνολογικών και λοιπών καταστροφών ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Είναι λοιπόν αρμόδια για την αντιμετώπιση όλων των φάσεων προετοιμασίας, κινητοποίησης και συντονισμού δράσης της πολιτικής προστασίας. Για τον σκοπό αυτό:

α. Μελετά, σχεδιάζει, οργανώνει, συντονίζει τις δράσεις πολιτικής προστασίας για την πρόληψη, την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση των φυσικών, τεχνολογικών και λοιπών καταστροφών καθώς και την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του κοινού στα σχετικά θέματα.

β. Προετοιμάζει το δυναμικό και τα μέσα πολιτικής προστασίας της χώρας, για την αντιμετώπιση πιθανών, κάθε μορφής, καταστροφών, στο πλαίσιο του υφιστάμενου σχετικού σχεδιασμού, ανά κατηγορία κινδύνου.

γ. Αξιοποιεί τα διαθέσιμα επιστημονικά στοιχεία και πληροφορίες για την κινητοποίηση του δυναμικού και των μέσων πολιτικής προστασίας της χώρας, εν όψει απειλούμενου κινδύνου καταστροφών, και

δ. Συντονίζει το έργο και τις δράσεις αντιμετώπισης των καταστροφών, κατά την εκδήλωση των φαινομένων, καθώς και το έργο αποκατάστασης των προκαλούμενων ζημιών.

ε. Συντονίζει το έργο αποκατάστασης των προκαλούμενων ζημιών

Η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας σύμφωνα με το Νόμο 3013/2002 είναι ο συντονιστικός κεντρικός φορέας σε περιπτώσεις καταστροφών. Από εκεί και πέρα υπάρχουν και αποκεντρωμένα όργανα που η αρμοδιότητα τους εκτείνεται εντός των διοικητικών ορίων τους. Σε κάθε διοικητική Περιφέρεια της Χώρας, έχουν συσταθεί Διευθύνσεις Πολιτικής Προστασίας, που αναφέρονται στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας. Σε επίπεδο Νομού έχουν συσταθεί Γραφεία Πολιτικής Προστασίας, που αναφέρονται στους οικείους Νομάρχες και έχουν έδρα την έδρα της κάθε Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Σε κάθε Δήμο λειτουργούν γραφεία πολιτικής προστασίας τα οποία αναφέρονται στον εκάστοτε Δήμαρχο.

- Τα κεντρικά όργανα σχεδιασμού και εφαρμογής Πολιτικής Προστασίας είναι:
- ◆ Διυπουργική Επιτροπή Εθνικού Σχεδιασμού Πολιτικής Προστασίας με αρμοδιότητες : την έγκριση του Ετήσιου Εθνικού Σχεδιασμού Πολιτικής Προστασίας και τον απολογισμό της εφαρμογής των κυβερνητικών μέτρων αποκατάστασης μετά από γενικές, περιφερειακές ή τοπικές μεγάλης έντασης καταστροφές.
 - ◆ Κεντρικό Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας με αρμοδιότητες που αφορούν : τον σχεδιασμό, τον συντονισμό, την ενημέρωση των πολιτών και τον απολογισμό των δράσεων πολιτικής προστασίας για γενικές, περιφερειακές μεγάλης ή μικρής έντασης και τοπικές μεγάλης έντασης καταστροφές
 - ◆ Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας που είναι αρμόδιος για το συντονισμό, την κατεύθυνση και την επίβλεψη του έργου πολιτικής προστασίας σε όλη την επικράτεια
 - ◆ Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (Γ.Γ.Π.Π.) που αποτελεί το κεντρικό διοικητικό όργανο σχεδιασμού και εφαρμογής της πολιτικής προστασίας. Έχει ως αποστολή τη μελέτη, το σχεδιασμό, την οργάνωση και το συντονισμό της δράσης για την πρόληψη, ετοιμότητα, ενημέρωση και αντιμετώπιση των φυσικών, τεχνολογικών και λοιπών καταστροφών ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.
- Τα αποκεντρωμένα όργανα είναι:
- ◆ Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας με αρμοδιότητες : τον συντονισμό και επίβλεψη του έργου Πολιτικής Προστασίας στην οικεία περιφέρεια, την κατάρτιση προτάσεων-εισηγήσεων για τον σχεδιασμό της Π.Π, την υποβολή προτάσεων για την κατάρτιση του Ετήσιου Εθνικού Σχεδιασμού Π.Π, την λήψη αποφάσεων μετά από εξουσιοδότηση του Γ.Γ.Π.Π. για κήρυξη έκτακτης ανάγκης για τοπικές καταστροφές μικρής έντασης και την ένταξη πολιτών με ειδικές γνώσεις στις δυνάμεις Π.Π. Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας Περιφέρειας : Σχεδιάζει και οργανώνει τις δράσεις και συντονίζει τις υπηρεσίες και τα μέσα της Περιφέρειας

- ◆ Νομάρχης με αρμοδιότητες : τον συντονισμό και την επίβλεψη του έργου Π.Π. σε επίπεδο Νομού, την υποβολή προτάσεων-εισηγήσεων προς τον Γ. Γ. Περιφέρειας σχετικά με τον σχεδιασμό πολιτικής προστασίας του Νομού και την λήψη απόφασης μετά από εξουσιοδότηση του Γ.Γ.Π.Π. για κήρυξη σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης σε τοπικές καταστροφές.

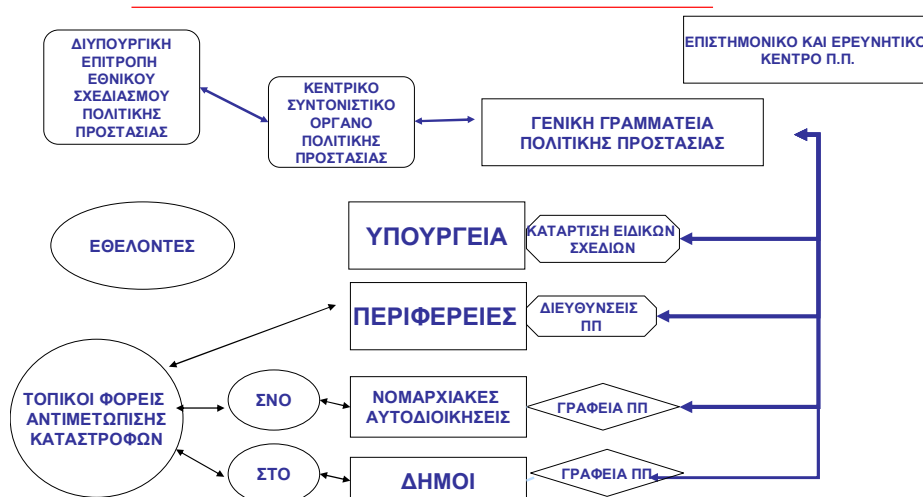
Αυτοτελές Γραφείο Πολιτικής Προστασίας : σχεδιάζει και οργανώνει τις δράσεις πρόληψης, ενημέρωσης και αντιμετώπισης καταστροφών

Συντονιστικό Νομαρχιακό Όργανο (ΣΝΟ) : εισηγείται μέτρα για την υποβοήθηση του έργου του Νομάρχη
- ◆ Δήμαρχοι και Πρόεδροι Κοινοτήτων : συντονίζουν και επιβλέπουν τις δράσεις Π.Π, υποβάλουν προτάσεις για τον σχεδιασμό Πολιτικής Προστασίας των ΟΤΑ Α' βαθμού

Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Δήμου : εξασφαλίζει την αναγκαία οργάνωση και υποδομή για την λήψη μέτρων Π.Π

Συντονιστικό Τοπικό Όργανο (ΣΤΟ) : εισηγείται μέτρα για την υποβοήθηση του έργου του Δημάρχου

Πίνακας 6
Σύστημα πολιτικής προστασίας της χώρας

Πηγή : Σημειώσεις από παρουσίαση του κ. Παραλίκα για το μάθημα Νομικό Πλαίσιο Διαχείρισης Εκτάκτων Αναγκών – Καταστροφών, σε συνδυασμό με τροποποιήσεις από την γράφουσα.

Η θεσμική δημιουργία της Γ.Γ.Π.Π., αν και καθυστέρησε σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ε.Ε., αποτέλεσε αναμφισβήτητα σημαντικό γεγονός καθώς κάλυψε ένα πραγματικό κενό στην δημόσια διοίκηση και στον επιχειρησιακό μηχανισμό της χώρας. Η δράση αυτή αντικατοπτρίζει την συνειδητοποίηση της σπουδαιότητας του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει ένας ενιαίος φορέας στα θέματα πρόληψης, αντιμετώπισης και διαχείρισης κινδύνων-καταστροφών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ : ΙΤΑΛΙΑ

Στην Ιταλία η συχνότητα ολέθριων φυσικών καταστροφών είναι πολύ υψηλή, μόνο τα τελευταία εκατό χρόνια έχουν καταγραφεί εκατοντάδες χιλιάδες θύματα ενώ και το μέγεθος της οικονομικής καταστροφής που συνοδεύει τέτοια φαινόμενα είναι τεράστιο. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι δεν υπάρχει άλλη χώρα στην Ευρώπη η οποία καλείται να αντιμετωπίσει μια τέτοια ποικιλία και ένα τέτοιο μέγεθος φυσικών καταστροφών. Οι φυσικές καταστροφές από τις οποίες κινδυνεύει ως επί το πλείστον είναι οι σεισμοί, οι κατολισθήσεις, οι πλημμύρες, τα ηφαίστεια, οι δασικές πυρκαγιές, οι ξηρασίες, οι ανεμοθύελλες και τα τσουνάμι. Από την πλευρά των τεχνολογικών καταστροφών τα ατυχήματα στις μεταφορές, τα βιομηχανικά ατυχήματα και τα επεισόδια χρόνιων μολύνσεων είναι τα κυριότερα που πλήττουν την χώρα χωρίς ωστόσο να ξεπερνούν σε συχνότητα και ένταση τα ατυχήματα που συμβαίνουν στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ.

Πίνακας 7

Οι 10 σημαντικότερες Φυσικές Καταστροφές στην Ιταλία για την περίοδο 1900 - 2010 ταξινομημένες ανά αριθμό νεκρών

Καταστροφή	Ημερομηνία	Αριθμός Νεκρών
Σεισμός	28/12/1908	75000
Σεισμός	13/1/1915	29980
Καύσωνας	16/7/2003	20089
Σεισμός	23/11/1980	4689
Σεισμός	8/9/1905	2500
Πλημμύρες	9/10/1963	1917
Σεισμός	23/7/1930	1883
Σεισμός	6/5/1976	922
Ηφαίστειο	18/4/1906	700
Πλημμύρες	25/10/1954	297

Πηγή : "EM-DAT: The OFDA/CRED International Disaster Database
www.em-dat.net - Université Catholique de Louvain - Brussels – Belgium

Πίνακας 8

Οι 10 σημαντικότερες Τεχνολογικές Καταστροφές στην Ιταλία για την περίοδο 1900 - 2010 ταξινομημένες ανά αριθμό νεκρών

Καταστροφή	Ημερομηνία	Αριθμός Νεκρών
Ατύχημα Μεταφορών	4/3/1944	521
Άλλο Ατύχημα	19/7/1985	329

Ατύχημα μεταφορών	11/04/1991	140
Ατύχημα Μεταφορών	8/10/2001	118
Ατύχημα Μεταφορών	28/3/1997	80
Άλλο Ατύχημα	2/8/1980	76
Ατύχημα Μεταφορών	10/6/2003	67
Άλλο Ατύχημα	1/2/1983	64
Άλλο Ατύχημα	11/11/1999	62
Ατύχημα Μεταφορών	8/3/2002	50

Πηγή : "EM-DAT: The OFDA/CRED International Disaster Database

www.em-dat.net - Université Catholique de Louvain - Brussels – Belgium

4.1. Θεσμικό Πλαίσιο

Η πρώτη σύγχρονη νομοθετική απόπειρα που αφορούσε την Πολιτική Προστασία στην Ιταλία έγινε το 1970 ως επακόλουθο δύο γεγονότων. Οι καταστροφικές πλημμύρες το 1966 στα βόρεια της χώρας και μια σειρά 14 σεισμών που σημειώθηκαν στην κοιλάδα Belice στην Δυτική Σικελία το 1968, τα οποία στοίχησαν την ζωή σε 112 και 260 άτομα αντίστοιχα, κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη δημιουργίας ενός νομοθετικού πλαισίου ικανού να αντιμετωπίσει τέτοιου είδους καταστάσεις. Με τον Νόμο 996 του 1970 θεσμοθετήθηκαν ορισμένα από τα προσωρινά μέτρα που είχαν ληφθεί κατά την διάρκεια των συμβάντων αυτών και δόθηκε και η ηγετική αρμοδιότητα για την αντιμετώπιση των καταστροφών στο Πυροσβεστικό σώμα. Εκείνη την περίοδο στις μεγάλες εθνικές καταστροφές προϊστάτο ένας Επίτροπος τον οποίο όριζε κάθε φορά η Κυβέρνηση. Μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1980 όμως, που άφησε πίσω του 2735 νεκρούς και 8841 τραυματίες η θέση του Επιτρόπου μετατράπηκε σε θέση Υπουργού, καθώς η σπουδαιότητα του έργου και η ευθύνη για την αντιμετώπιση των καταστροφών ήταν τεράστια. Ως Υπουργείο η Πολιτική Προστασία λειτούργησε για 8 χρόνια. Με το Νόμο 225 της 24^{ης} Φεβρουαρίου 1992⁸, το Ιταλικό κράτος οργανώνει την Πολιτική Προστασία όχι ως Υπουργείο αλλά ως Εθνική Υπηρεσία Πολιτικής Προστασίας, "Servizio nazionale" η οποία υπάγεται απευθείας στον Πρωθυπουργό. Για την επίτευξη των στόχων της Υπηρεσίας προωθούνται και συντονίζονται δραστηριότητες πολιτικής προστασίας στις κρατικές υπηρεσίες, κεντρικές και περιφερειακές, στις περιφέρειες, στις επαρχίες, στους δήμους, στους δημόσιους οργανισμούς, στα τοπικά και εθνικά ιδρύματα, καθώς και σε κάθε άλλο ιδιωτικό ή δημόσιο οργανισμό που δρα εντός εθνικής επικράτειας. Ο συντονισμός της υπηρεσίας και η προώθηση των δράσεων Π.Π. είναι

⁸ Ιδρυτικός Νόμος Εθνικής Υπηρεσίας πολιτικής προστασίας στην Ιταλία «Istituzione del servizio nazionale della protezione civile»

αρμοδιότητες που ο Πρωθυπουργός έχει αναθέσει στο Τμήμα Πολιτικής Προστασίας που αποτελεί και το βασικό όργανο Π.Π. (<http://www.protezionecivile.it/sistema/index.ph>). Πέρα από τον Ιδρυτικό Νόμο 225/1992 άλλοι δύο Νόμοι έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της δομής της Ιταλικής πολιτικής προστασίας ο Ν. 343/2001 και ο Ν. 401/2001. Οι νόμοι αυτή υιοθετούν τις κατευθυντήριες γραμμές που εγγυώνται την συνεργασία σε επιχειρησιακό επίπεδο όλων των δομών που είναι υπεύθυνες για τις δράσεις της πολιτικής προστασίας.

Ο Πρωθυπουργός αναλαμβάνει σημαντικές αρμοδιότητες σε θέματα κεντρικής διακυβέρνησης καθώς η πολιτική ευθύνη στα μεγάλα συμβάντα όπως και η κήρυξη σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι πλέον δικές του αρμοδιότητες. Επίσης ο συντονισμός των εθνικών υπηρεσιών και η προώθηση των δραστηριοτήτων της πολιτικής προστασίας αποτελεί αρμοδιότητα του πρωθυπουργού, δια μέσου της Υπηρεσίας Πολιτικής Προστασίας. Πέρα από τον πρωθυπουργό σημαντικό ρόλο έχει και ο Επικεφαλής του Τμήματος Πολιτικής Προστασίας καθώς είναι αυτός που διευθύνει, συντονίζει και ελέγχει τις δραστηριότητες του Τμήματος, επίσης συντονίζει επιχειρησιακά και όλους τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που ασχολούνται με τα θέματα πολιτικής προστασίας. Τα καθήκοντα αυτά μεταβιβάζονται στον επικεφαλής από τον Πρωθυπουργό έτσι ώστε να μπορεί να ενεργεί καταλλήλως όταν πρόκειται για την προστασία προσώπων και αγαθών που υπόκεινται σε κινδύνους που προκαλούνται από φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές.

Με τον Ν. 3/2001 καθιερώνεται η αρχή της κάθετης επικουρικότητας μεταξύ των διαφόρων θεσμικών επιπέδων, π.χ. κεντρική διοίκηση, περιφέρειες, δήμοι κλπ. Με βάση την οποία το υψηλότερο επίπεδο διοίκησης επεμβαίνει μόνο όταν κριθεί ότι τα χαμηλότερα επίπεδα δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν. Ταυτόχρονα καθιερώνεται και η οριζόντια επικουρικότητα, που αναφέρεται στα όργανα που δρουν για κοινό σκοπό στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα. Με αυτή την καθιέρωση ενισχύεται ο ρόλος των ατόμων, των ενώσεων και των επιχειρήσεων στο σύστημα. Αυτό αντικατοπτρίζεται στο υψηλό επίπεδο συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ των αρχών πολιτικής προστασίας, των εθελοντικών οργανώσεων και των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας και υποδομών (OECD Reviews of Risk Management Policies, Review of the Italian National Civil Protection System, 2010).

4.2. Η Εθνική Υπηρεσία Πολιτικής Προστασίας

Αποστολή της Εθνικής Υπηρεσίας είναι η προστασία της ζωής και των αγαθών από οποιαδήποτε πιθανή φυσική ή τεχνολογική καταστροφή, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα

αντίδρασης σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Η Εθνική Υπηρεσία είναι ένα όργανο που εξασφαλίζει και ενδυναμώνει την συνοχή των δράσεων που αναλαμβάνει ο κάθε φορέας σε κάθε επίπεδο. Είναι υπεύθυνη για την υλοποίηση των δράσεων πολιτικής προστασίας, οι οποίες πρέπει να είναι σύμφωνες με την νομοθεσία και τις αρμοδιότητες που διέπουν την κρατική διοίκηση, τις περιφέρειες, επαρχίες, τους δήμους και τις ορεινές κοινότητες. Συμβάλλει με το έργο της ενεργά στην υποβοήθηση του έργου που γίνεται στις δημόσιες υπηρεσίες, οργανισμούς και ομάδες επιστημονικής έρευνας για τους σκοπούς της πολιτικής προστασίας, καθώς και σε όλα τα άλλα θεσμικά όργανα, ακόμη και στους ιδιωτικούς οργανισμούς.

Ως υπηρεσία λειτουργεί στην βάση της αρχής της επικουρικότητας (<http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/browseit/0310021E>). Σύμφωνα με αυτή την αρχή πρώτα αναλαμβάνεται δράση στο χαμηλότερο επίπεδο διοίκησης που είναι οι Δήμοι και μόνο αν αυτό δεν μπορεί να ανταπεξέλθει επεμβαίνουν τα επόμενα επίπεδα διοίκησης. Η κεντρική κυβέρνηση διατηρεί τον ρόλο που έχει να προωθεί τις γενικές κατευθύνσεις και την συνεργασία στο πεδίο της πολιτικής προστασίας, αλλά οι περιφέρειες και τα τοπικά θεσμικά όργανα είναι υπεύθυνα για την προετοιμασία και την διαχείριση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης σε τοπικό επίπεδο. Σε επίπεδο Δήμων το πρόσωπο που έχει την κύρια ευθύνη της πολιτικής προστασίας είναι ο Δήμαρχος, ο οποίος οργανώνει τους δημοτικούς πόρους σύμφωνα με τα σχέδια που έχουν εκπονηθεί για την αντιμετώπιση πιθανών κινδύνων που μπορούν να απειλήσουν την επικράτεια του.

Μόλις ένα καταστροφικό συμβάν ξεσπάσει η Εθνική Υπηρεσία είναι σε θέση, εντός σύντομου χρονικού διαστήματος, να καθορίσει το μέγεθος του συμβάντος και να εκτιμήσει εάν οι τοπικές διαθέσιμες δυνάμεις επαρκούν για την αντιμετώπιση του. Σε περίπτωση που κριθεί ότι οι τοπικές δυνάμεις δεν επαρκούν τότε κινητοποιούνται άμεσα και οι δυνάμεις των επόμενων επιπέδων δηλαδή των επαρχιών, των περιφερειών και ανάλογα με το μέγεθος της καταστροφής ακόμα και εθνικές δυνάμεις. Σε περίπτωση που μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι πολύ σοβαρή και χαρακτηριστεί ως εθνική τότε την επιχειρησιακή ευθύνη αναλαμβάνει το Τμήμα Πολιτικής Προστασίας και την πολιτική ευθύνη ο ίδιος ο Πρωθυπουργός.

Το σύστημα πολιτικής προστασίας, είναι ζωτικής σημασίας, να λειτουργεί ως μια καλά οργανωμένη μηχανή επέμβασης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, ικανή να μειώσει στο ελάχιστο τον χρόνο που παρεμβάλλεται μεταξύ του ξεσπάσματος του καταστροφικού γεγονότος και της πρώτης αντίδρασης. Επομένως για να λειτουργεί αυτό το πολύπλοκο σύστημα με επιτυχία κρίνεται απαραίτητο οι τοπικές, περιφερειακές και εθνικές αρχές να

αναλαμβάνουν δράση ανάλογα με την σοβαρότητα της κατάστασης και όχι σε κάθε περίπτωση. Είναι προφανές πως σε κάθε κατάσταση έκτακτης ανάγκης για να μην προκληθεί χάος πρέπει να είναι σαφές σε όλους τους εμπλεκόμενους το ποιος αποφασίζει, ποιος επιλέγει και ποιος αναλαμβάνει την ευθύνη για τις ενέργειες που επιλέγονται.

Οι φορείς που συνθέτουν την Εθνική Υπηρεσία Πολιτικής Προστασίας είναι οι ακόλουθοι :

Πυροσβεστικό Σώμα, η Αστυνομία, οι Ένοπλες Δυνάμεις, Καραμπινιέροι, Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος, η Δασοφυλακή, «ISPRA» Ινστιτούτο για την Προστασία και την Περιβαλλοντική Έρευνα, Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας «C.N.R.», Εθνικό Ινστιτούτο Γεωφυσικής και Ηφαιστειολογίας, Εθνική Υπηρεσία Νέων Τεχνολογιών, Ενέργειας και Βιώσιμης Οικονομικής Ανάπτυξης «ENEA», ο Ερυθρός Σταυρός, ο Εθνικός Φορέας Ορεινής Διάσωσης και Σπηλαιολογίας (<http://www.protezionecivile.it/links/index.php?&id=49>).

4.3. Η δομή της Ιταλικής Πολιτικής Προστασίας

Στην Ιταλία η Πολιτική Προστασία δεν είναι μια αρμοδιότητα που έχει ανατεθεί σε έναν μόνο φορέα ή σε κάποιες δημόσιες δομές όπως συμβαίνει σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες. Η Πολιτική Προστασία εμπλέκεται σε ολόκληρη την οργάνωση του Κράτους τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, από τα Υπουργεία μέχρι και τον πιο μικρό Δήμο. Εκτός από τους δημόσιους φορείς που ασχολούνται με τα ζητήματα της πολιτικής προστασίας και η κοινωνία των πολιτών παίζει έναν πολύ σημαντικό και ενεργό ρόλο διαμέσου ενός μεγάλου αριθμού εθελοντικών οργανώσεων. Η συνειδητοποίηση της σημαντικότητας του θεσμού αυτού φαίνεται και από το γεγονός ότι στην Ιταλία υπάρχει μεγάλος αριθμός πανεπιστημιακών ιδρυμάτων που παρέχουν εξειδίκευση σε θέματα διαχείρισης κρίσεων και καταστροφών.

Όσον αφορά στην διοικητική δομή της πολιτικής προστασίας τα τελευταία χρόνια γίνεται μια μεταρρυθμιστική προσπάθεια που έχει ως στόχο την αποκέντρωση και κατ' επέκταση την ενδυνάμωση των τοπικών θεσμών. (http://www.protezionecivile.it/cms/attach/brochuredpc_eng2.pdf). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δοθεί μεγαλύτερη σημασία, εξουσία και αρμοδιότητες στους περιφερειακούς και τοπικούς φορείς, έτσι ώστε να υπάρχει εναρμόνιση με τις σημερινές ανάγκες, οι οποίες αποβλέπουν στην αποκέντρωση και κατά συνέπεια στην ενδυνάμωση των τοπικών φορέων.

Οι λόγοι γι' αυτή την επιλογή που χαρακτηρίζει την δομή της Ιταλικής Πολιτικής Προστασίας μπορούν να εντοπιστούν στο γεγονός πως κάθε περιοχή της χώρας είναι άμεσα εκτεθειμένη σε κάποιου είδους κίνδυνο. Για τον λόγο αυτό είναι αναγκαίο να υπάρχει ένα

σύστημα πολιτικής προστασίας που θα μπορεί να εξασφαλίσει σε κάθε περιοχή την παρουσία ανθρώπινου δυναμικού και εξοπλισμού, με επιχειρησιακές ικανότητες και δυνατότητες λήψης αποφάσεων, έτοιμο να επέμβει σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα στην περίπτωση καταστροφών αλλά και να λειτουργεί συνεχώς για την πρόληψη και αν είναι δυνατόν την πρόβλεψη καταστροφών (<http://www.protezionecivile.it/sistema/index.php>). Το γεγονός αυτό εξηγεί την αυξανόμενη σπουδαιότητα του ρόλου των Περιφερειακών και Τοπικών διοικήσεων στο σύστημα πολιτικής προστασίας, την αύξηση των ευθυνών και των αρμοδιοτήτων που τους έχουν ανατεθεί, τον τρόπο λήψης αποφάσεων και την πολυπλοκότητα της διαχείρισης και του συντονισμού που απαιτούνται στα διαφορετικά επίπεδα του συστήματος.

Η ιστορία των μεγάλων καταστροφών που έχουν πλήξει την χώρα τις τελευταίες δεκαετίες δίδαξε ότι, για την προστασία της ζωής των πολιτών και της κληρονομιάς της κοινότητας, οι δράσεις της πολιτικής προστασίας, σε όλα τα επίπεδα διοίκησης, δεν θα πρέπει να εστιάζουν μόνο στην έγκαιρη ανακούφιση των πληγέντων περιοχών με την παροχή κάθε είδους βοήθειας. Η πολιτική προστασία θα πρέπει να αφιερώνει σημαντική ενέργεια και πόρους για την πρόβλεψη και πρόληψη των καταστροφών, δύο δράσεις που αναφέρονται ρητά και στον Ν. 225/1992. Αυτή η προσπάθεια σε ένα βαθμό επιτυγχάνεται μέσα από συστήματα δικτύων που συνδέουν τους φορείς πολιτικής προστασίας και τους φορείς επιστημονικής έρευνας με τεχνολογικά δίκτυα συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών για διάφορους τύπους κινδύνων που μπορεί να απειλήσουν την χώρα. Η χρήση των συστημάτων αυτών αποτελεί θεμελιώδες έργο για την πολιτική προστασία καθώς μετατρέπει τις μονάδες της σε δίκτυα "επιχειρησιακών κέντρων" που οργανώνονται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Η χρήση των τεχνολογικά προηγμένων δικτύων, όπως τα ραντάρ για την πρόγνωση του καιρού, τα μοντέλα προσομοιώσεων, τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης, το εθνικό σειсмоγραφικό δίκτυο, τα εξελιγμένα συστήματα για την παρακολούθηση της ηφαιστειακής δραστηριότητας, καθώς και η καλύτερη επιστημονική και επαγγελματική εμπειρία και δεξιότητες, οδηγούν σε μια αποτελεσματικότερη πολιτική προστασία με εγκυρότερα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης και κατ' επέκταση με προληπτικές δράσεις που παίζουν τον κύριο ρόλο στην προστασία των πολιτών και των περιουσιών τους.

- Τα κεντρικά όργανα Πολιτικής Προστασίας σύμφωνα με το Ν. 225/1992 είναι :
 - ◆ Τμήμα Πολιτικής Προστασίας : είναι η αρμόδια εθνική αρχή πολιτικής προστασίας, υπεύθυνη για την διαχείριση και το συντονισμό των δραστηριοτήτων πρόβλεψης, πρόληψης και διάσωσης. Με βάση τις

κατευθυντήριες γραμμές που έχουν εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο και σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίζονται από το Εθνικό Συμβούλιο Πολιτικής Προστασίας εκπονεί τα εθνικά προγράμματα πρόβλεψης και πρόληψης ανάλογα με τα πιθανά σενάρια κινδύνου, τα εθνικά προγράμματα βοήθειας και τα σχέδια δράσης για τις καταστάσεις εκτάκτων αναγκών.

- ◆ Εθνικό Συμβούλιο Πολιτικής Προστασίας : καθορίζει τα γενικά κριτήρια για τα προγράμματα πρόβλεψης και πρόληψης καταστροφών, τα σχέδια αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και συντονισμού και τα κριτήρια για την δημιουργία κανόνων που αφορούν την πολιτική προστασία.
- ◆ Εθνική Επιτροπή Πρόβλεψης και Πρόληψης Μειζόνων Κινδύνων : είναι συμβουλευτικό όργανο της Εθνικής Υπηρεσίας Πολιτικής Προστασίας για όλες τις δραστηριότητες πολιτικής προστασίας που αποσκοπούν στην πρόβλεψη και πρόληψη των διαφόρων σεναρίων κινδύνου.
- ◆ Επιχειρησιακή Επιτροπή Πολιτικής Προστασίας : εξασφαλίζει την ενιαία κατεύθυνση και τον συντονισμό όλων των δραστηριοτήτων σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών. Εξετάζει τα σχέδια που έχουν καταρτιστεί, συντονίζει μέσα σε ενιαία πλαίσια την επέμβαση όλων των διοικητικών επιπέδων και επιχειρησιακών οργάνων που συμμετέχουν στην διάσωση και προωθεί κατά προτεραιότητα την εφαρμογή οδηγιών που αφορούν περιοχές που έχουν πληγεί από κάποια καταστροφή.

➤ Τα αποκεντρωμένα όργανα πολιτικής προστασίας σύμφωνα με το Ν. 225/1992 είναι :

- ◆ Δήμοι : Κάθε δήμος μπορεί να θεσπίζει και να εφαρμόζει τα δημοτικά σχέδια έκτακτης ανάγκης. Ο δήμαρχος αναλαμβάνει τη διεύθυνση και τον συντονισμό των τοπικών υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης και παροχής βοήθειας στους πληγέντες ενώ είναι υπεύθυνος να αναλάβει οποιαδήποτε άλλη δράση για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Για την αντιμετώπιση των συμβάντων ενεργοποιείται το δημοτικό επιχειρησιακό κέντρο, το οποίο αναλαμβάνει τον συντονισμό όλων των φορέων που δρουν σε τοπικό επίπεδο.
- ◆ Νομαρχίες : Οι Νομαρχίες αντιπροσωπεύουν την κεντρική διοίκηση στις επαρχίες και έχουν την ευθύνη να συντονισμού και να ενθαρρύνουν την επέμβαση οργανισμών υπεύθυνων για την ασφάλεια και την πολιτική προστασία. Αυτό σημαίνει ότι συντονίζει τους προκαθορισμένους για την πολιτική προστασία, διαθέσιμους πόρους της κεντρικής διοίκησης με τους

πόρους των επαρχιών. Ο κάθε Νομάρχης, με βάση τα επαρχιακά προγράμματα πρόληψης και πρόβλεψης, προετοιμάζει τα σχέδια για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης σε ολόκληρη την επαρχία και εξασφαλίζει την εφαρμογή τους. Ενημερώνει το Τμήμα Πολιτικής Προστασίας και αναλαμβάνει την διεύθυνση όλων των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης σε επίπεδο επαρχίας και τέλος συντονίζει τις παρεμβάσεις που γίνονται από τους εμπλεκόμενους δημάρχους.

- ◆ Επαρχίες : Συμμετέχουν στην οργάνωση και στις δραστηριότητες της Εθνικής Υπηρεσίας Πολιτικής Προστασίας, ασκώντας τα καθήκοντα τους σχετικά με τον εντοπισμό, τη συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την πολιτική προστασία, τη δημιουργία προγραμμάτων για την πρόβλεψη και πρόληψη σε επίπεδο επαρχίας και την εφαρμογή τους, τα οποία βρίσκονται σε συμφωνία με τα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα. Σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν την ευθύνη του συντονισμού επιχειρήσεων αποκατάστασης σε δήμους που ανήκουν στην περιοχή τους. Στις πρωτεύουσες των επαρχιών εδρεύουν επαρχιακές Επιτροπές Πολιτικής Προστασίας, στις οποίες προεδρεύει ο Πρόεδρος του Επαρχιακού Συμβουλίου.
- ◆ Περιφέρειες : Συμμετέχουν στην οργάνωση και υλοποίηση των δράσεων της πολιτικής προστασίας. Μεριμνούν για την προετοιμασία και την υλοποίηση των περιφερειακών προγραμμάτων που αφορούν την πρόβλεψη και την πρόληψη, τα οποία πρέπει να βρίσκονται σε συμφωνία με τα εθνικά προγράμματα. Επίσης είναι υπεύθυνες να κάνουν αξιολόγηση των φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων, από τους οποίους μπορεί να απειληθούν, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά της κάθε περιφέρειας. Για την υλοποίηση του έργου αυτού λειτουργούν σε κάθε Περιφέρεια Περιφερειακές Επιτροπές πολιτικής προστασίας

4.4. Το Τμήμα Πολιτικής Προστασίας

Το Τμήμα Πολιτικής Προστασίας, που αποτελεί το κεντρικό όργανο του Κράτους, ανήκει στην Προεδρία του Συμβουλίου των Υπουργών και υπάγεται απευθείας στον Πρωθυπουργό. Είναι η ηγεσία της Εθνικής Υπηρεσίας Πολιτικής Προστασίας. Δια μέσου του Τμήματος προωθούνται και συντονίζονται οι δραστηριότητες της κρατικής διοίκησης, των περιφερειών, των επαρχιών, των δήμων και κάθε άλλου δημόσιου και ιδιωτικού φορέα και

οργανισμού που δρα εντός της Ιταλικής επικράτειας. Επιπροσθέτως το Τμήμα ορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές της νομοθεσίας που αφορά την πρόληψη των κινδύνων, ορίζει τα αναγκαία μέτρα για την αντιμετώπιση των καταστροφών και την μείωση των απωλειών, καθορίζει τις διαδικασίες παρέμβασης και τις κοινές δράσεις για την αντιμετώπιση των καταστροφών. Διαχειρίζεται τα δίκτυα παρακολούθησης για την πρόβλεψη, την πρόληψη, την αξιολόγηση και μείωση των κινδύνων, υποστηρίζει δράσεις κατάρτισης του πληθυσμού για θέματα πολιτικής προστασίας και τέλος μέσω της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης προσπαθεί να προωθήσει την κουλτούρα της πολιτικής προστασίας. Σε περιπτώσεις καταστροφών που χαρακτηρίζονται ως εθνικές, το Τμήμα Πολιτικής Προστασίας είναι αυτό που αποφασίζει για τις δράσεις και συντονίζει τις προσπάθειες παροχής βοήθειας όλων των συμμετεχόντων φορέων.

Το τμήμα σε συνεργασία με τις περιφέρειες έχει την ευθύνη της διαχείρισης και του συντονισμού ενός συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης το οποίο έχει δημιουργηθεί για να καλύπτει τις ανάγκες πρόγνωσης, παρακολούθησης και πρόληψης κινδύνων, διαχείρισης εκτάκτων αναγκών και τέλος εξουδετέρωσης της απειλής.

4.5. Ο Ρόλος των Εθελοντικών Οργανώσεων

Οι εθελοντικές οργανώσεις στην Ιταλία αποτελούν έναν πολύ βασικό πυλώνα της πολιτικής προστασίας, στον οποίο η χώρα στηρίζεται ολοένα και περισσότερο με το πέρασμα των χρόνων. Από τις πρώτες μη οργανωμένες, αυθόρμητες προσφορές εθελοντικής βοήθειας ατόμων όλων των ηλικιών που συνέρρεαν απ' όλη την χώρα για να δώσουν ένα «χέρι βοήθειας» όπως χαρακτηριστικά έλεγαν, στις καταστροφικές πλημμύρες του 1966 στην Φλωρεντία και στους σεισμούς του Friuli και Irpinia., πολλές εθελοντικές οργανώσεις έχουν συσταθεί ως έκφραση γενναιοδωρίας και αλληλεγγύης των Ιταλών πολιτών. (<http://www.protezionecivile.it/volontariato/index.php>). Στο Ν.225/92 αναγνωρίζεται ρητά ο ρόλος των εθελοντικών οργανώσεων ως μέρος του δημόσιου συστήματος. Αυτές οι οργανώσεις με εθνικό ή τοπικό χαρακτήρα συντονίζονται μεταξύ τους εφόσον κριθεί απαραίτητο, στις περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών, στην επικράτεια δήμων, επαρχιών και περιφερειών με την μορφή μιας ενιαίας δομής για να ανταποκριθούν πιο εύκολα και γρήγορα στις εκκλήσεις που θα δεχτούν για βοήθεια. Σύμφωνα με τον Ν.194/2001 οι εθελοντικές οργανώσεις συστήνονται οργανωμένα, παρουσιάζουν λειτουργικές ικανότητες, είναι καταρτισμένες σε εύρος θεμάτων που αφορούν την πολιτική προστασία. Είναι άρτια εκπαιδευμένες σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο, κατέχουν όλο τον απαραίτητο τεχνικό

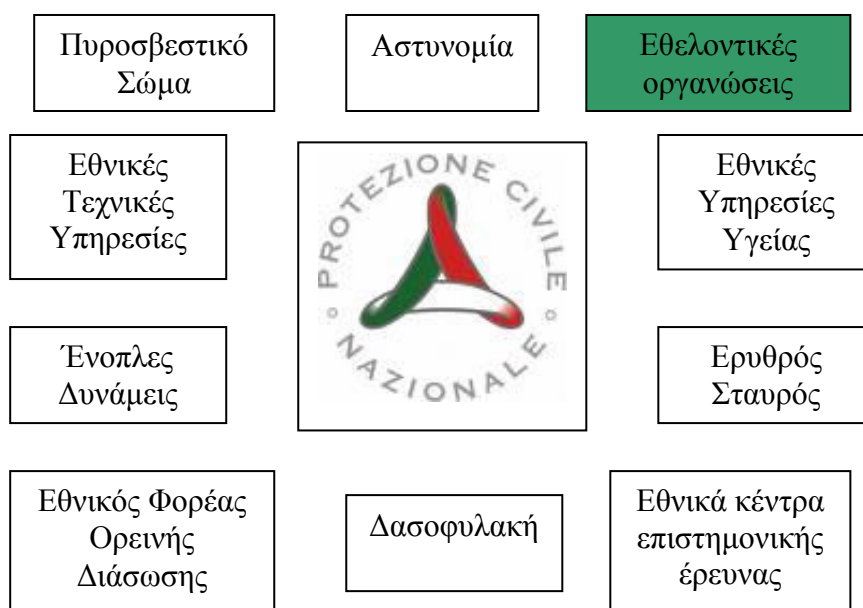
εξοπλισμό και τα μέσα για να αντιμετωπίσουν κάθε κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Τέλος συμμετέχουν και στον σχεδιασμό ενεργειών που αφορούν καταστάσεις εκτάκτων αναγκών. Στον εθνικό κατάλογο του Τμήματος Πολιτικής Προστασίας είναι σήμερα καταγεγραμμένες περίπου 2.500 εθελοντικές οργανώσεις, ο αριθμός των εθελοντών-μελών αυτών των οργανώσεων αγγίζει τους 1.300.000 ανθρώπους, από αυτούς οι 60.000 μπορούν να ανταποκριθούν εντός μιας ώρας σε οποιοδήποτε αίτημα και άλλοι 300.000 μπορούν να ανταποκριθούν μέσα σε λίγες ώρες. Αν λοιπόν μέχρι το 1980 οι εθελοντικές οργανώσεις λειτουργούσαν επικουρικά στις δυνάμεις αντιμετώπισης των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, τα τελευταία χρόνια παίζουν προεξέχοντα ρόλο, καθώς οι οργανώσεις αυτές αποτελούν πλέον σχεδόν το 50% των δυνάμεων αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών.

(http://www.protezionecivile.it/cms/attach/brochuredpc_eng2.pdf)

Κοινός στόχος των εθελοντικών οργανώσεων είναι να δημιουργηθούν σε κάθε περιοχή υπηρεσίες έτοιμες να ανταποκριθούν στις ανάγκες της πολιτικής προστασίας. Αυτές έχουν την δυνατότητα να λειτουργούν, όπου χρειάζεται, από κοινού με τα άλλα επίπεδα οργάνωσης που προβλέπονται από το Εθνικό Σύστημα Πολιτικής Προστασίας. Επιπλέον αξιοποιώντας στο έπακρο τις δυνάμεις της ενεργού συμμετοχής στα κοινά και της υπάρχουσας οργάνωσης κάθε δήμου, ενσωματώνονται πλήρως με τις θεσμικές δυνάμεις της περιοχής, αποτελώντας έτσι ένα αναπόσπαστο κομμάτι στον κύκλο των επιχειρησιακών οργάνων της Εθνικής Υπηρεσίας Πολιτικής Προστασίας. (<http://www.protezionecivile.it/volontariato/index.php>)

Εικόνα 4

Τα Επιχειρησιακά όργανα της Εθνικής Υπηρεσίας Πολιτικής Προστασίας σύμφωνα με τον Ν.225/1992

Πηγή : (http://www.protezionecivile.it/cms/attach/brochuredpc_eng2.pdf)

4.6. Μέθοδος Augustus

Μια ιδιαιτερότητα του συστήματος πολιτικής προστασίας που το καθιστά ιδιαίτερα αποτελεσματικό σε θέματα συντονισμού, κρίνοντας από πρόσφατες καταστροφές, είναι ότι η διαχείριση εκτάκτων αναγκών δεν στηρίζεται, όπως στο παρελθόν, σε ένα μοντέλο οργάνωσης με βάση τις αρμοδιότητες των φορέων αλλά σε ένα μοντέλο υποστηρικτικών λειτουργιών. Ο συντονισμός των φορέων της Εθνικής Υπηρεσίας πολιτικής προστασίας γίνεται σε διάφορα λειτουργικά και διοικητικά επίπεδα στη βάση ενός μοντέλου γνωστού ως “Metodo Augustus”. Η μέθοδος αυτή παρέχει τις κατευθυντήριες γραμμές για έναν ευέλικτο σχεδιασμό έκτακτης ανάγκης σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής και τους πιθανούς κινδύνους που μπορεί μελλοντικά να κληθεί να αντιμετωπίσει (http://www.protezionecivileonline.it/public/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=55).

Η μέθοδος αυτή περιλαμβάνει διάφορα στάδια, πρώτα απ’ όλα ορίζεται το σενάριο ή η περιοχή που υπόκεινται σε σχεδιασμό, στην συνέχεια εντοπίζονται συγκεκριμένοι κίνδυνοι που μπορεί να πλήξουν την εν λόγω περιοχή και τέλος ορίζεται το ποιος κάνει τι σε κάθε περίπτωση. Ο ορισμός των αρμοδιοτήτων αυτών γίνεται μέσω του προσδιορισμού δεκατεσσάρων υποστηρικτικών λειτουργιών :

1. Τεχνολογία και Σχεδιασμός,
2. Υγεία, Πρόνοια και Κτηνιατρική,
3. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Πληροφόρησης,
4. Εθελοντισμός,
5. Υλικά και Μέθοδοι,
6. Μεταφορές, Κυκλοφορία και Οδικές Συνθήκες,
7. Τηλεπικοινωνίες,
8. Βασικές Υπηρεσίες,
9. Απογραφή των ζημιών σε πρόσωπα και αγαθά,
10. Επιχειρησιακές Δομές,
11. Τοπική Αυτοδιοίκηση,
12. Επικίνδυνα Υλικά,
13. Βοήθεια στον Πληθυσμό,
14. Συντονισμός των Επιχειρησιακών Κέντρων.

Οι εν λόγω υποστηρικτικές λειτουργίες δραστηριοποιούνται άμεσα σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, ωστόσο πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος τους και στα στάδια του σχεδιασμού και της πρόληψης.

Η μέθοδος «Augustus» επιτρέπει στους εκπροσώπους κάθε υποστηρικτικής λειτουργίας να επικοινωνούν απευθείας μεταξύ τους μέσω πινάκων αποφάσεων "tavoli decisionali" και των κέντρων επιχειρήσεων σε κεντρικό, περιφερειακό και επαρχιακό επίπεδο, συμμετέχοντας έτσι σε μια συλλογική διαδικασία λήψης αποφάσεων την στιγμή της καταστροφής.

Όταν κριθεί απαραίτητο σε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης οι λειτουργίες αυτές ενεργοποιούνται, ανάλογα πάντοτε με την επέκταση που θα λάβει η καταστροφή σε γεωγραφικό επίπεδο, μέσω των κέντρων επιχειρήσεων του κάθε επιπέδου. Σε επίπεδο Δήμου ενεργοποιούνται από το Δημοτικό Κέντρο Επιχειρήσεων «Centro Operativo Comunale» στο οποίο προεδρεύει ο Δήμαρχος. Σε επαρχιακό επίπεδο ενεργοποιούνται από δύο επιχειρησιακές δομές το Συντονιστικό Κέντρο Αρωγής «Centro Coordinamento Soccorsi» στο οποίο προεδρεύει ο Νομάρχης και ένα ή περισσότερα Μικτά Επιχειρησιακά Κέντρα «Centri Operativi Misti» τα οποία αποτελούν επέκταση των «CCS». Τα κέντρα αυτά βρίσκονται όσο το δυνατόν εγγύτερα στο συμβάν και είναι τα μάτια και ο επιχειρησιακός βραχίονας των «CCS». Σε περιφερειακό επίπεδο ενεργοποιούνται από το περιφερειακό κέντρο επιχειρήσεων «Centro Operativo Regionale» υπό την προεδρία του Προέδρου της Περιφέρειας. Στην περίπτωση μεγάλων καταστροφών, εθνικής έκτακτης ανάγκης, ενεργοποιούνται από την Διεύθυνση Διοίκησης και Ελέγχου «Direzione di Comando e Controllo» που βρίσκεται στα κεντρικά γραφεία του Τμήματος πολιτικής προστασίας.

Η αποτελεσματικότητα και η δύναμη αυτής της μεθόδου στηρίζεται στο γεγονός της απλότητας και της ευελιξίας στην εφαρμογή καθώς εξασφαλίζεται η άμεση επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των φορέων και δίνεται η δυνατότητα σε κάθε συμβάν να μην ενεργοποιηθούν κάποιες λειτουργίες εφόσον δεν είναι απαραίτητες για την διεξαγωγή της επιχείρησης. Επιπλέον η από κοινού δράση των υπεύθυνων των υποστηρικτικών λειτουργιών καθιστά πολύ πιο αποτελεσματική και έγκαιρη την ολοκλήρωση των απαιτούμενων σε κάθε συμβάν εργασιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΙΤΑΛΙΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια απόπειρα σύγκρισης των συστημάτων πολιτικής προστασίας της Ελλάδας και της Ιταλίας ώστε να αναδειχτούν αφενός τα συστημικά κενά που μπορεί να υπάρχουν στην κάθε χώρα συγκριτικά και αφετέρου οι βέλτιστες πρακτικές που καθιστούν τα συστήματα αυτά αποτελεσματικότερα. Η επιλογή των δύο αυτών συστημάτων ωθήθηκε κυρίως από δύο λόγους. Από την μια πλευρά η Ιταλία αποτελεί ένα καλό παράδειγμα συστήματος πολιτικής προστασίας οπότε μια σύγκριση με το ελληνικό σύστημα θα είχε εξαιρετικό ενδιαφέρον. Από την άλλη πλευρά οι δύο αυτές χώρες έχουν αρκετές ομοιότητες οπότε και έχει κάποιο νόημα η σύγκριση μεταξύ τους. Είναι χώρες μεσογειακές, κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αρκετά κοινά χαρακτηριστικά στο κλίμα και στην γεωμορφολογία τους. Αυτά τα κοινά χαρακτηριστικά – κυρίως στην γεωμορφολογία τους, τις φέρνουν αντιμέτωπες με μια κοινή γκάμα κινδύνων και καταστροφών με σημαντικότερες από αυτές τις δασικές πυρκαγιές, τους σεισμούς, τα θαλάσσια ατυχήματα και τις πλημμύρες τις οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα.

5.1. Δομική σύγκριση των Συστημάτων Πολιτικής Προστασίας

Τα διοικητικά συστήματα της Ελλάδας και της Ιταλίας στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στο αποκεντρωτικό σύστημα διοίκησης το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την διάχυση αρμοδιοτήτων και την ενδυνάμωση των τοπικών θεσμών. Το γεγονός της αποκέντρωσης έχει επηρεάσει άμεσα και την δομή των συστημάτων πολιτικής προστασίας πέρα από τα κεντρικά όργανα υπάρχει από το νόμο πρόνοια σύστασης διευθύνσεων και γραφείων πολιτικής προστασίας σε κάθε άλλο επίπεδο διοίκησης. Δομικά επομένως τα δύο συστήματα παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες καθώς και στα δύο υπάρχει ο διαχωρισμός των οργάνων σε κεντρικά και αποκεντρωμένα. Και στις δύο περιπτώσεις τα αποκεντρωμένα όργανα έχουν ουσιαστικές και σημαντικές αρμοδιότητες. Επιπλέον και τα δύο συστήματα για την αντιμετώπιση των καταστροφών βασίζονται στην αρχή της επικουρικότητας. Σε κάθε συμβάν αρχικά αναλαμβάνει δράση το χαμηλότερο επίπεδο διοίκησης και μόνο αν αυτό δεν μπορεί να ανταπεξέλθει επεμβαίνουν τα επόμενα επίπεδα μέχρι το ανώτερο που είναι το κεντρικό το οποίο επεμβαίνει όταν πρόκειται για πολύ μεγάλες και διευρυμένες καταστροφές.

Πίνακας 9
Κεντρικά Όργανα Πολιτικής Προστασίας

ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ
Διυπουργική Επιτροπή Εθνικού Σχεδιασμού Π.Π. Υπό τον Υπουργό προστασίας του πολίτη	Εθνικό Συμβούλιο Πολιτικής Προστασίας Υπό τον πρωθυπουργό
Κεντρικό Συντονιστικό Όργανο Π.Π	Επιχειρησιακή Επιτροπή Πολιτικής Προστασίας
Γενική Γραμματεία Π.Π	Τμήμα Πολιτικής Προστασίας
Επιστημονικό και Ερευνητικό Κέντρο Π.Π	Εθνική Επιτροπή Πρόβλεψης και Πρόληψης Μειζόνων Κινδύνων
Γενικός Γραμματέας Π.Π	
Αποκεντρωμένα Όργανα Πολιτικής Προστασίας	
Γενικοί Γραμματείς των Περιφερειών	Περιφέρειες
Νομάρχες	Επαρχίες
Δήμαρχοι και Πρόεδροι Κοινοτήτων	Νομαρχίες
	Δήμοι

Μια βασική διαφορά που προκύπτει μεταξύ των χωρών είναι το γεγονός πως στην Ελλάδα η Πολιτική Προστασία υπάγεται στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη ενώ στην Ιταλία απευθείας στον Πρωθυπουργό. Αυτό αποτελεί μια σημαντική καινοτομία, για την Ιταλία, η οποία δίνει στην πολιτική προστασία εξαιρετικό κύρος και δύναμη και ταυτόχρονα την δυνατότητα να εξασφαλίζει γρήγορα και χωρίς πρόβλημα κάθε αναγκαίο μέσο από οποιονδήποτε φορέα δημόσιο ή ιδιωτικό, με συνεκτικό και συντονισμένο τρόπο. Αντίθετα στην Ελλάδα η υπαγωγή της Γ.Γ.Π.Π. στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη αν και την φέρνει πιο κοντά στα σώματα ασφαλείας, που συνήθως διαχειρίζονται τις καταστροφές, την διαχωρίζει από τα αποκεντρωμένα όργανα διοίκησης. Αυτό το γεγονός μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα τόσο στον συντονισμό όσο και στην συνεργασία μεταξύ των φορέων καθώς το όργανο που συντονίζει και τελικά εγκρίνει τα σχέδια των περιφερειών, νομαρχιών και δήμων υπάγεται διοικητικά σε άλλο φορέα από αυτά.

Μια δεύτερη πολύ σημαντική διαφορά που προκύπτει μεταξύ των δυο χωρών αφορά στα όργανα που συμμετέχουν στον συντονισμό της διάθεσης του απαραίτητου ανθρώπινου δυναμικού, των μέσων, καθώς και όλου του έργου της αντιμετώπισης μεγάλης έντασης

καταστροφών. Τα κεντρικά όργανα που έχουν αναλάβει αυτή την τόσο ουσιαστική αρμοδιότητα είναι για την Ελλάδα το Κεντρικό Συντονιστικό όργανο Π.Π. και για την Ιταλία η Επιχειρησιακή Επιτροπή. Από τον τίτλο ακόμα γίνεται αντιληπτή η φιλοσοφία των δυο οργάνων καθώς το πρώτο απλά αναφέρεται ως ένα κεντρικό όργανο για συντονισμό ενώ το δεύτερο ως ένα όργανο ενεργό που στόχος του είναι ο συντονισμός των εμπλεκόμενων οργάνων και φορέων. Μελετώντας την σύνθεση των οργάνων αυτών παρατηρείται ότι στο Κ.Σ.Ο.Π.Π. μετέχουν :

1. Ο Γενικός Γραμματέας Πολιτικής Προστασίας, ως Πρόεδρος,
2. Ο Γ.Γ. του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης,
3. Ο Γ.Γ. Οικονομίας και Οικονομικών,
4. Ο Γ.Γ. Ανάπτυξης,
5. Ο Γ.Γ. Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων,
6. Ο Γ.Γ. Υγείας και Πρόνοιας,
7. Ο Γ.Γ. Γεωργίας,
8. Ο Γ.Γ. Μεταφορών και Επικοινωνιών,
9. Ο Γ.Γ. Δημόσιας Τάξης,
10. Ο Γ.Γ. Εμπορικής Ναυτιλίας,
11. Ο Γ.Γ. Πολιτισμού, Τύπου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης,
12. Ο Γ.Γ. Μακεδονίας-Θράκης ή Αιγαίου
13. Ο αρμόδιος Υπαρχηγός Γ.Ε.ΕΘ.Α.
14. Οι Πρόεδροι Ε.Ν.Α.Ε.
15. Οι Πρόεδροι Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

(Υ.Α. 1299/2003 Γενικό Σχέδιο Π.Π. Ξενοκράτης)

Σε περιπτώσεις γενικών, καθώς και ιδιαίτερου χαρακτήρα περιφερειακών ή τοπικών μεγάλης έντασης καταστροφών, το ίδιο όργανο μπορεί να συνεδριάζει με τη συμμετοχή των αντίστοιχων Υπουργών ή των αρμόδιων για την Πολιτική Προστασία Υφυπουργών, ύστερα από σχετική πρόσκληση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ο οποίος και προεδρεύει.

Στην Επιχειρησιακή Επιτροπή αντίθετα μετέχουν :

1. Το Τμήμα Πολιτικής Προστασίας,
2. Το Υπουργείο Εξωτερικών,
3. Η Γενική Διεύθυνση του Υπουργείου Υποδομών,
4. Το Ινστιτούτο για την Προστασία και την Περιβαλλοντική Έρευνα,
5. Το Εθνικό Κέντρο Έρευνας (CNR),

6. Το Εθνικό Ινστιτούτο Γεωφυσικής και Ηφαιστειολογίας,
7. Οι Ένοπλες Δυνάμεις,
8. Οι Εθελοντικές Οργανώσεις,
9. Το Όργανο Διάσκευσης μεταξύ Κράτους και Περιφερειών,
10. Το Πυροσβεστικό Σώμα,
11. Η Δασοφυλακή,
12. Ο Εθνικός φορέας Ορεινής Διάσωσης και Σπηλαιολογίας,
13. Η Εθνική Υπηρεσία Νέων Τεχνολογιών, Ενέργειας και Βιώσιμης Οικονομικής Ανάπτυξης,
14. Ο Ερυθρός Σταυρός,
15. Οι υπηρεσίες υγείας,
16. Οι φορείς Τηλεπικοινωνιών,
17. Οι φορείς Αυτοκινητοδρόμων,
18. Οι Υπηρεσίες Ηλεκτρισμού και Ενέργειας,
19. Οι Κρατικοί Σιδηρόδρομοι,
20. Το Ιταλικό Ταχυδρομείο,
21. Η Εθνική Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας
22. Η Υπηρεσία Ελέγχου Εναέριας Κυκλοφορίας

(http://www.protezionecivile.it/cms/view.php?dir_pk=52&cms_pk=15411).

Από την σύνθεση των οργάνων γίνεται αντιληπτό ότι το Ελληνικό όργανο είναι ένα μονοδιάστατο καθαρά πολιτικό όργανο καθώς μετέχουν μόνο πολιτικοί αξιωματούχοι (Υπουργοί, Γενικοί Γραμματείς) με μια εξαίρεση των Αρχηγό ΓΕΕΘΑ. Αυτό σίγουρα δεν καθιστά το όργανο αποτελεσματικό και ευέλικτο στα θέματα συντονισμού γιατί τα συγκεκριμένα πρόσωπα πολλές φορές δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις και την εξειδίκευση που απαιτείται για κάθε θέμα που πιθανόν θα προκύψει σε μια ενδεχόμενη καταστροφή. Στο Ιταλικό όργανο αντίθετα συμμετέχει μεγάλος αριθμός φορέων των οποίων οι αρμοδιότητες διευρύνονται σε σημαντικό αριθμό αντικειμένων. Πέρα από την πολιτική ηγεσία συμμετέχουν και τα επιχειρησιακά όργανα τα οποία κατέχουν κεντρικό ρόλο σε καταστάσεις εκτάκτων αναγκών και γι' αυτό θα πρέπει να έχουν και λόγο. Το πολυποίκιλο της σύνθεσης επιτρέπει στο όργανο που συντονίζει να έχει μια σφαιρικότερη εικόνα των γεγονότων, των αναγκών και των κινδύνων, άρα και ο συντονισμός των δυνάμεων είναι πιο εύστοχος και ολοκληρωμένος. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε το γεγονός ότι το σύστημα Π.Π. στα θέματα συντονισμού χαρακτηρίζεται ως αξιόπαινο σε μελέτη του ΟΟΣΑ λόγω της αποδεδειγμένης αποτελεσματικότητας του τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της χώρας.

Η Πολιτική Προστασία στην Ιταλία είναι δομημένη με βάση ένα αποκεντρωτικό μοντέλο, διαφορετικό απ' ό,τι στην Ελλάδα. Η κάθε περιφέρεια της χώρας έχει τη δυνατότητα να οργανώσει την δική της Πολιτική Προστασία λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές της ιδιαιτερότητες και έχοντας ως παρακαταθήκη την εμπειρία διαχείρισης τοπικών υποθέσεων αρκετών χρόνων, κάτι που στην χώρα μας δεν έχει επιτευχθεί ακόμα, παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια. Η περιφερειακή νομοθεσία είναι αυτή που καθορίζει με κάθε λεπτομέρεια την σύσταση και οργάνωση των εκάστοτε περιφερειακών φορέων πολιτικής προστασίας και είναι πάντοτε εναρμονισμένη με τις γενικές κατευθύνσεις του Ν. 225 του 1992. Την ευθύνη λοιπόν τόσο για τη διοικητική και ουσιαστική οργάνωση όσο και για την ανεύρεση πηγών χρηματοδότησης της πολιτικής προστασίας σε περιφερειακό επίπεδο φέρει η Τοπική Αυτοδιοίκηση, ενώ σε κεντρικό επίπεδο ο εθνικός συντονισμός συντελείται από τα κεντρικά όργανα (<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=11381&subid=2&pubid=3026784>). Στην Ελλάδα από την άλλη πλευρά η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει την ευθύνη για την οργάνωση των εκάστοτε Διευθύνσεων -Γραφείων, ωστόσο ακολουθεί ένα γενικό πρότυπο σε όλη την χώρα το οποίο καθορίζεται από μια σειρά νομοθετημάτων κοινά για όλες τις περιοχές και όχι από ξεχωριστά πρότυπα με βάση τις τοπικές ιδιαιτερότητες. Η χρηματοδότηση των αναγκών στηρίζεται σε συγκεκριμένο αριθμό κονδυλίων που παρέχονται από το κράτος. Το γεγονός αυτό εγκλωβίζει την Τοπική Αυτοδιοίκηση τόσο από πλευράς οργάνωσης όσο και από πλευράς χρηματοδότησης. Το ενιαίο πρότυπο οργάνωσης των περιοχών κατά πάσα πιθανότητα δεν έχει την δυνατότητα να εντοπίσει σε βάθος τις ιδιαιτερότητες και άρα τις ξεχωριστές ανάγκες της κάθε περιοχής, αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να μην πραγματοποιούνται οι κατάλληλες δράσεις που θα καταστήσουν πιο αποτελεσματικούς τους φορείς πολιτικής προστασίας στα χαμηλότερα επίπεδα διοίκησης.

Τα βασικά όργανα πολιτικής προστασίας στην Ιταλία και την Ελλάδα είναι το Τμήμα Π.Π. και η Γενική Γραμματεία Π.Π. αντίστοιχα. Μελετώντας τις αρμοδιότητες των δύο αυτών οργάνων διαπιστώνεται ότι στο Ιταλικό σύστημα υπάρχει μια πολύ σημαντική αρμοδιότητα που δεν υπάρχει στο Ελληνικό. Στο Τμήμα Π.Π. υπάρχει γραφείο αεροπορίας (Attivita aeronautica), το οποίο διαθέτει σημαντικό στόλο εναέριων μέσων. Πρόκειται δηλαδή για ένα **σύστημα αεροπορικής πολιτικής προστασίας** ανεξάρτητο από τις ένοπλες δυνάμεις. Το έργο κατάσβεσης δασικών πυρκαγιών με εναέρια μέσα συντονίζεται σε εθνικό επίπεδο από το γραφείο αυτό μέσω του κέντρου επιχειρήσεων «COAU» (Centro Operative Aereo Unificato). Το COAU είναι το επιχειρησιακό κέντρο διοίκησης και ελέγχου όλων των μέσων που διατίθενται για τις ανάγκες πολιτικής προστασίας. Σχεδιάζει και συντονίζει τις

πτητικές δραστηριότητες τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και διεθνώς. Βρίσκεται σε συνεχή επαφή με τα αντίστοιχα περιφερειακά επιχειρησιακά κέντρα ενώ συνεργάζεται και με το Υπουργείο Άμυνας και τις Ένοπλες Δυνάμεις. Τέλος ασχολείται με μελέτες και έρευνες που αφορούν τον τομέα της αεροναυπηγικής (http://www.protezionecivile.it/cms/view.php?cms_pk=17740&dir_pk=395)

Στην Ελλάδα από την άλλη πλευρά δεν έχει διαμορφωθεί ένα σύστημα αεροπορικής πολιτικής προστασίας. Για την ακρίβεια δεν έχουν αναπτυχθεί αεροπορικές δομές εκτός ενόπλων δυνάμεων. Ακόμα και στην ιδιαίτερα εξειδικευμένη αποστολή αεροπυρόσβεσης τα εναέρια μέσα και πολλοί από τους πιλότους ανήκουν στις ένοπλες δυνάμεις και μόνο ο συντονισμός τους γίνεται από το κέντρο επιχειρήσεων του πυροσβεστικού σώματος (ΣΕΚΥΠΣ) και πιο συγκεκριμένα από το Συντονιστικό Κέντρο Δασοπυρόσβεσης (ΣΚΕΔ). Αυτός ο διαχωρισμός έχει ως αποτέλεσμα αφενός να υπάρχουν σημαντικά προβλήματα στον συντονισμό αλλά και την καθοδήγηση καθώς πρόκειται για δύο διαφορετικούς φορείς οπότε ο ένας πρέπει να υπακούσει στις διαταγές του άλλου και αφετέρου να υπάρχουν επιχειρησιακά προβλήματα καθώς οι πιλότοι των ενόπλων δυνάμεων παρόλη την εμπειρία τους πολλές φορές δεν έχουν την απαραίτητη κατάρτιση σε θέματα δασοπυρόσβεσης. Επομένως η δημιουργία ενός φορέα αεροπορίας πολιτικής προστασίας ο οποίος θα ήταν εξειδικευμένος σε θέματα πολιτικής προστασίας, θα διέθετε τα μέσα και το προσωπικό όπως επίσης θα είχε και την ευθύνη του συντονισμού ενδεχομένως να διευκόλυνε το έργο δασοπυρόσβεσης και να το καθιστούσε πιο αποτελεσματικό.

5.2. Ο Ρόλος των Εθελοντών σε Ελλάδα και Ιταλία

Η πολιτική προστασία πέρα από τα κεντρικά και αποκεντρωμένα όργανα που διαμορφώνουν την δομή της στηρίζεται σε επιχειρησιακό επίπεδο σε μεγάλο βαθμό στην ιδιωτική πρωτοβουλία και την ευαισθητοποίηση των πολιτών. Η εμπέδωση της εθελοντικής συνείδησης παίζει πολύ σημαντικό ρόλο για την δημιουργία οργανωμένων δικτύων εθελοντικών οργανώσεων τα οποία ανά πάσα στιγμή είναι έτοιμα να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους λειτουργώντας ως αναπόσπαστο κομμάτι των επιχειρησιακών οργάνων. Τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ιταλία, γίνεται ρητή αναφορά στους βασικούς νόμους πολιτικής προστασίας για τις εθελοντικές οργανώσεις και τον ρόλο που αυτές παίζουν μέσα στο σύστημα. Αυτό δείχνει ότι πρέπει να αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι, έναν **βασικό πυλώνα**, στην αντιμετώπιση καταστροφών. Ωστόσο στην πραγματικότητα οι δύο χώρες παρουσιάζουν μια μεγάλη διαφορά. Στην Ιταλία οι εθελοντικές οργανώσεις έχουν έναν

εξέχοντα ρόλο στην πολιτική προστασία. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι ο αριθμός τους αγγίζει τις 2.500. Το αίσθημα του εθελοντισμού είναι πάρα πολύ ανεπτυγμένο. Οι οργανώσεις είναι άριστα δομημένες και καταρτισμένες, κατέχουν τον απαραίτητο εξοπλισμό και τα μέσα και συμμετέχουν ενεργά στον σχεδιασμό ενεργειών που αφορούν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, δεδομένης της συμμετοχής τους στην Επιχειρησιακή Επιτροπή. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι το 50% των δυνάμεων που ενεργούν στα συμβάντα προέρχεται από οργανωμένες εθελοντικές οργανώσεις οι οποίες είναι δεσμευμένες να δράσουν σε συγκεκριμένα και αυστηρά χρονικά όρια. Χαρακτηριστικό πρόσφατο παράδειγμα άμεσης και αποτελεσματικής επέμβασης εθελοντών αποτελεί ο καταστροφικός σεισμός στην L' Aquila όπου μέσα σε λίγες ώρες ένας πολύ μεγάλος αριθμός εθελοντικών οργανώσεων απ' όλη την χώρα κατέφθασε στην πληγείσα περιοχή για να συμμετάσχει στο έργο διάσωσης και αρωγής προς τους πληγέντες. Στην Ελλάδα από την άλλη πλευρά αν και δραστηριοποιούνται εθελοντικές οργανώσεις αυτές είναι δεν είναι πολλές και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι και κατάλληλα εκπαιδευμένες και πιστοποιημένες. Η έλλειψη της κουλτούρας του εθελοντισμού - που εξηγείται κυρίως από κοινωνικό-πολιτικούς λόγους, έχει οδηγήσει σε έλλειψη συνοχής ως προς την σύνθεση των ομάδων, ως προς τις δομές, τους στόχους, τις μεθόδους και τις πρακτικές που ακολουθούν. Επίσης πρόβλημα παρουσιάζεται και ως προς τον κεντρικό συντονισμό και τις σχέσεις τους με τους άλλους φορείς. Σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχει επικοινωνία και συνεργασία των οργανώσεων αυτών με τους άλλους φορείς. Σε τοπικό επίπεδο, κυρίως, δεν καλούνται να συμμετάσχουν στον σχεδιασμό πλάνων για καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης με αποτέλεσμα η συμμετοχή τους σε συμβάντα να επαφίεται μόνο στις δικές τους πρωτοβουλίες. Οι φορείς δεν τις υποστηρίζουν όπως θα έπρεπε και δεν εκμεταλλεύονται την πολύτιμη βοήθεια που μπορούν να προσφέρουν.

5.3. Νέες Τεχνολογίες/επιστημονικό ενδιαφέρον

Οι νέες τεχνολογίες και οι επιστημονικές μελέτες αποτελούν για το κομμάτι της πολιτικής προστασίας έναν πολύ σημαντικό παράγοντα. Η διαφορά που προκύπτει είναι ο βαθμός ενσωμάτωσης της επιστημονικής έρευνας και της τεχνολογικής εξειδίκευσης στα συστήματα πρόβλεψης και έγκαιρης προειδοποίησης. Στην Ιταλία έχει αναπτυχθεί μια συνεκτική πολλαπλών κινδύνων προσέγγιση η οποία ενσωματώνει πλήρως την επιστημονική έρευνα και την τεχνολογική εξειδίκευση. Κάθε προσπάθεια ανάπτυξης γνώσης γύρω από τα επικίνδυνα καιρικά φαινόμενα υποστηρίζεται ένθερμα από το Τμήμα Πολιτικής Προστασίας μέσω ενός διευρυμένου δικτύου εξειδικευμένων κέντρων. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο

να αναφερθεί ότι στην Ιταλία υπάρχουν τουλάχιστον 24 πανεπιστήμια και άλλοι οργανισμοί οι οποίοι προσφέρουν προγράμματα σπουδών σε θέματα διαχείρισης καταστροφών και κρίσεων γεγονός που αντικατοπτρίζει το ενδιαφέρον της χώρας για τα θέματα αυτά. Από την άλλη πλευρά στην Ελλάδα η επιστημονική έρευνα και τεχνολογική εξειδίκευση βρίσκονται ακόμα σε πρώιμο στάδιο. Το επιστημονικό ενδιαφέρον αρχίζει να αναπτύσσεται με αργούς ρυθμούς για τέτοιου είδους θέματα. Τα προγράμματα σπουδών που ασχολούνται αποκλειστικά με θέματα διαχείρισης καταστροφών δεν ξεπερνούν τα δύο με τρία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην γίνονται αρκετές έρευνες και μελέτες και να μην παράγεται εκείνο το επιστημονικό έργο για την διαχείριση κρίσεων και καταστροφών που θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην αποτελεσματικότερη διαχείριση καταστροφών. Από την άλλη πλευρά οι νέες τεχνολογίες έχουν σιγά-σιγά αρχίσει να διεισδύουν στο σύστημα πολιτικής προστασίας ωστόσο υπάρχουν ακόμα πάρα πολλές ελλείψεις. Σε πολλές περιπτώσεις ακόμα κι αν υπάρχουν τα συστήματα δεν υπάρχει κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό το οποίο θα τα χειριστεί ή και αν υπάρχει δεν επαρκεί ιδιαίτερα, με τα προβλήματα να γίνονται εντονότερα ιδιαίτερα σε περιφερειακό επίπεδο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην εκπληρώνεται ο σκοπός για τον οποίο έχουν εγκατασταθεί τέτοιου είδους τεχνολογίες, όπως λογισμικά χαρτογράφησης (GIS), τηλεπισκόπησης (RS), προσανατολισμού (GPS) κ.α. τα οποία θα μπορούσαν να ενισχύσουν σημαντικά τον τρόπο παρακολούθησης και άρα έγκαιρης αντιμετώπισης διαφόρων καταστροφικών φαινομένων όπως είναι οι δασικές πυρκαγιές και οι πλημμύρες.

5.4. Βασικά μοντέλα οργάνωσης

Η οργάνωση και διαχείριση εκτάκτων αναγκών αποτελεί ένα πεδίο σημαντικής διαφοράς μεταξύ των δύο χωρών. Στην Ελλάδα το μοντέλο οργάνωσης στηρίζεται στην αρμοδιότητα του κάθε φορέα. Δηλαδή ανάλογα με το συμβάν επιχειρεί αρχικά ο φορέας που έχει την αρμοδιότητα και στην συνέχεια ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν επιχειρούν και οι υπόλοιποι φορείς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τουλάχιστον στο πρώτο στάδιο αντιμετώπισης κάθε φορέας να δρα ως ξεχωριστή οντότητα που λαμβάνει ατομικά αποφάσεις με αποτέλεσμα να μην υπάρχει από την πρώτη στιγμή μια συμφωνία δράσης και μια συνολική εικόνα των αναγκών σε όλους τους επιχειρησιακούς φορείς. Αυτό οδηγεί πολλές φορές σε ασυνεννοησία μεταξύ τους καθώς είναι πολυάριθμοι και λαμβάνουν διαφορετικές αποφάσεις, πολλές φορές αλληλοκαλύπτοντας ο ένας τον άλλο, με αποτέλεσμα να χάνεται πολύτιμος χρόνος. Αντίθετα στην Ιταλία τα προβλήματα συνεννόησης έχουν σε μεγάλο

βαθμό ξεπεραστεί καθώς εκεί η οργάνωση στηρίζεται στο ευέλικτο λειτουργικό μοντέλο «Augustus». Το μοντέλο αυτό επιτρέπει στους εμπλεκόμενους φορείς, όταν ένα συμβάν ξεσπάσει, να έχουν την δυνατότητα να επικοινωνούν απευθείας μεταξύ τους και να λαμβάνουν από κοινού τις κρίσιμες αποφάσεις, με βάση τα σενάρια που έχουν εκπονήσει στο στάδιο της προετοιμασίας, χωρίς να χάνουν πολύτιμο χρόνο. Το σύστημα αυτό δεν βασίζεται στην ξεχωριστή αρμοδιότητα του κάθε φορέα αλλά στις δεκατέσσερις λειτουργίες στις οποίες κατανέμονται οι φορείς και οι οποίες ενεργοποιούνται ανάλογα με την φύση του συμβάντος. Το σύστημα αυτό στηρίζεται στην απλότητα και την ευελιξία της εφαρμογής, κατά συνέπεια στις δύσκολες καταστάσεις έκτακτων αναγκών, αποφεύγεται η σύγχυση, η αλληλοεπικάλυψη δράσεων, η σπατάλη χρόνου και η αποδιοργάνωση στο πεδίο του συμβάντος.

5.5.. Η Ιταλική Πολιτική Προστασία ως πρότυπο

Η Ιταλία είναι ένα καλό παράδειγμα, για πολλές χώρες, του πώς ένα σύστημα πολιτικής προστασίας μπορεί να μειώσει τους κινδύνους της καταστροφής. Από το 1985, η ιταλική πολιτική προστασία έχει αναλάβει να ακολουθήσει μια εθνική πολιτική για την ετοιμότητα και την πρόληψη, διαδραματίζοντας ενεργό ρόλο στην ευαισθητοποίηση, την ενημέρωση, προετοιμασία και κατάρτιση των ανθρώπων που ζουν σε ευάλωτες από καταστροφές περιοχές.

Το εθνικό σύστημα πολιτικής προστασίας της Ιταλίας, σύμφωνα με διεθνείς οργανισμούς όπως ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, αποτελεί ένα παγκόσμιο πρότυπο για την ανταπόκριση και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών και των εθνικών καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Αυτό οφείλεται τόσο στην ταχεία αντίδραση της πολιτικής προστασίας στις κάθε είδους καταστροφές, όσο και στα ευέλικτα σχέδια διαχείρισης του κινδύνου που αφορούν όλων των ειδών τις φυσικές καταστροφές όπως σεισμούς, πλημμύρες, τσουνάμι, κατολισθήσεις και ηφαίστεια που έχουν χτυπήσει την χώρα. Η αξία της πολιτικής προστασίας της Ιταλίας έγκειται στο γεγονός πως μπορεί να κινητοποιήσει γρήγορα και αποτελεσματικά τα επιχειρησιακά μέσα για την αντιμετώπιση μιας έκτακτης ανάγκης και αποκατάσταση των ζημιών τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Αυτό οφείλεται σε μια συνεκτική προσέγγιση πολλαπλών κινδύνων, που ενσωματώνει την επιστημονική έρευνα και την τεχνολογική εξέλιξη σε ένα δομημένο σύστημα στο οποίο οι φορείς συμμετέχουν σε μια συλλογική διαδικασία λήψης αποφάσεων (<http://world.globaltimes.cn/europe/2010-05/528640.html>). Η σπουδαιότητα και διαφορετικότητα του Ιταλικού συστήματος απορρέει από το γεγονός ότι η

διακυβέρνηση του βρίσκεται υπό την άμεση εποπτεία του πρωθυπουργού. Το γεγονός αυτό εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό ότι οποιοδήποτε πόροι χρειαστούν, είτε από τα υπουργεία, είτε από τις τοπικές αρχές ακόμα και από τον ιδιωτικό τομέα, θα παρασχεθούν άμεσα προκειμένου να περιοριστούν οι συνέπειες μεγάλων καταστροφών. Η βασική δομή του συστήματος παρόλο που είναι κεντρική, βασίζεται στην οριζόντια και κάθετη επικουρικότητα και εξαπλώνεται παντού βασιζόμενη στην συνεργασία των τοπικών αρχών, των επιχειρησιακών οργάνων, των φορέων υγείας και των εθελοντών.

Σε αυτό το σύστημα καθένας από τους φορείς παίζει έναν πολύ σημαντικό ρόλο κι έτσι σχηματίζεται ένα εξαιρετικά αποτελεσματικό σύνολο. Όταν μια καταστροφή συμβεί, αυτή η πολυεπίπεδη συνεργασία έχει την δυνατότητα να οδηγεί σε δράσεις που περιορίζουν ενδεχόμενες ζημιές και ανθρώπινες απώλειες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στα επόμενα χρόνια η σημασία του ρόλου των μηχανισμών διαχείρισης των καταστροφών αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά. Όσο περισσότερο εντείνονται οι κλιματικές αλλαγές τόσο πιο έντονα και καταστροφικά θα είναι τα φαινόμενα που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα.

Στις νέες προκλήσεις που θα δημιουργηθούν οι μηχανισμοί αυτοί θα πρέπει να προσπαθήσουν να εξελιχθούν και να ισχυροποιηθούν έτσι ώστε να εφαρμόζουν όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερες δράσεις για την αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών.

Στο άμεσο μέλλον τόσο η Ε.Ε. όσο και κάθε κράτος ως ξεχωριστή οντότητα θα πρέπει να ενισχύσουν τις ήδη υπάρχουσες προσπάθειες δημιουργίας αποτελεσματικών στρατηγικών για την αντιμετώπιση των ακραίων φαινομένων που οδηγούν κάθε χρόνο σε σημαντικό αριθμό απωλειών σε κάθε επίπεδο. Μέχρι πρότινος το βάρος στον σχεδιασμό αντιμετώπισης των καταστροφών είχε δοθεί στην ικανότητα άμεσης και αποτελεσματικής επέμβασης των φορέων όταν πια είχε ξεσπάσει η καταστροφή. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο το ενδιαφέρον έχει προσανατολιστεί στο επίπεδο της **πρόληψης των καταστροφών**. Έχει γίνει πλέον αντιληπτό ότι η εκ των προτέρων μείωση κινδύνων και απωλειών είναι η λιγότερο δαπανηρή λύση από την εκ των υστέρων αποκατάσταση και ανασυγκρότηση. Η κεντρική λοιπόν στρατηγική για την αντιμετώπιση των καταστροφών θα πρέπει να έχει ως κεντρικό σημείο το πώς θα προληφθεί και θα αποφευχθεί μια καταστροφή κι έπειτα το πώς θα αντιμετωπιστεί όταν πλέον ξεσπάσει. Από την στιγμή που δεν μπορούν να εξαλειφθούν τα ακραία φαινόμενα σκοπός μιας ολοκληρωμένης και αποτελεσματικής στρατηγικής αντιμετώπισης των καταστροφών θα πρέπει να είναι πρωτίστως η δημιουργία ανθεκτικών στην καταστροφή κοινωνιών, γεγονός που μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω μιας ολοκληρωμένης και συνεκτικής στρατηγικής πολυεπίπεδης πρόληψης.

Στόχος της πρόληψης θα πρέπει να είναι η μείωση της τρωτότητας των κοινωνιών. Οι κοινωνίες και κατ' επέκταση οι άνθρωποι τείνουν να είναι ευάλωτοι σε κάθε απρόβλεπτο γεγονός, επειδή είτε δεν έχουν τη γνώση και τα απαραίτητα μέσα για να διαχειριστούν το γεγονός είτε, ακόμα χειρότερα δεν έχουν ενημερωθεί για το τι συμβαίνει στο χώρο τους με αποτέλεσμα ο κίνδυνος της καταστροφής να αυξάνεται κατακόρυφα. Θα πρέπει λοιπόν ο περιορισμός της τρωτότητας των κοινωνιών να στοχεύσει στην εκτίμηση των ενδεχομένων κινδύνων και σε επόμενο στάδιο να προχωρήσει στη διαχείριση των κινδύνων αυτών

ξεφεύγοντας από την σημερινή κατάσταση που διαχειρίζεται την καταστροφή, όταν αυτή ξεσπά.

Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο θα πρέπει να υιοθετηθούν μια σειρά από ουσιαστικές αλλαγές και δράσεις. Σε πρώτη φάση είναι αναγκαίο να δημιουργηθεί σαφές και ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο το οποίο θα αφορά τις καταστροφές και τους τρόπους αντιμετώπισης και διαχείρισης τους, όπως επίσης θα καθορίζει ξεκάθαρα τις αρμοδιότητες του κάθε εμπλεκόμενου φορέα. Έπειτα θα πρέπει να εξασφαλίζεται η διαθεσιμότητα πόρων και εξειδικευμένου προσωπικού το οποίο ανά πάσα στιγμή θα μπορεί να δρα συντονισμένα και αποτελεσματικά για την αντιμετώπιση οποιασδήποτε απειλής. Ακολούθως για να υπάρξουν θετικά αποτελέσματα είναι επιβεβλημένο να υπάρχει αυστηρός σχεδιασμός χρήσεων γης και έλεγχος της οικιστικής δραστηριότητας, δράσεις που θα αποτρέψουν την όποια καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και θα βοηθήσουν στην δημιουργία περισσότερο προστατευμένων περιοχών τέλος θα πρέπει να υπάρξει έντονο επιστημονικό ενδιαφέρον το οποίο θα οδηγήσει σε έρευνες και μελέτες καταστροφικών φαινομένων και τρόπων αντιμετώπισης τους..

Μια άλλη βασική παράμετρος πρόληψης είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού στα θέματα πολιτικής προστασίας. Όσο πιο ενημερωμένο είναι το κοινό σχετικά με τις καταστροφές και τους τρόπους αυτοπροστασίας τόσο περισσότερες είναι οι πιθανότητες ένα ακραίο φαινόμενο ή ένα τεχνολογικό ατύχημα να μην εξελιχθεί σε μεγάλης έκτασης καταστροφή ή τουλάχιστον να μην έχει σοβαρές επιπτώσεις στον πληθυσμό.

Η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, σε κάθε επίπεδο διοίκησης, αποτελεί ένα ακόμα σημαντικό βήμα. Η πρόοδος των επιστημών έχει οδηγήσει σε πολύ προηγμένες τεχνολογίες, όπως συστήματα παρακολούθησης φαινομένων, έγκαιρης προειδοποίησης, προσομοιώσεις σεναρίων, ολοκληρωμένα συστήματα δικτύων που επιτρέπουν την άμεση συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων κλπ. οι οποίες αν χρησιμοποιηθούν σωστά και εντατικά θα οδηγήσουν στην έγκαιρη αντιμετώπιση των καταστροφών.

Επίσης σημαντικό ρόλο στην πρόληψη διαδραματίζει η εμπειρία που αφήνουν πίσω τους προηγούμενα συμβάντα. Τα παλαιότερα συμβάντα θα πρέπει να αποτελούν οδηγό για τις νέες δράσεις. Τα μαθήματα του παρελθόντος μπορούν να οδηγήσουν στον εντοπισμό και την αποφυγή λαθών, στην βελτίωση των ακολουθούμενων δράσεων και στην δημιουργία κοινά αποδεκτών συνταγών.

Τέλος, για να είναι αποτελεσματική η στρατηγική πρόληψης τα συστήματα πολιτικής προστασίας θα πρέπει να είναι ευέλικτα και να μην εφησυχάζουν σε περιόδους ηρεμίας. Πέρα από τον σχεδιασμό των δράσεων για αντιμετώπιση των καταστροφών θα πρέπει ανά τακτά

χρονικά διαστήματα να πραγματοποιούνται ασκήσεις ετοιμότητας για διάφορα σενάρια κινδύνων, να εντοπίζονται τα κενά στα ήδη υπάρχοντα σχέδια να συμπληρώνονται και να επικαιροποιούνται, να υπάρχει συνεχής εκπαίδευση των μελών και αξιοποίηση όλων των φορέων και κυρίως των εθελοντικών οργανώσεων. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία και ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειριών με άλλα συστήματα, να παρακολουθούνται οι εξελίξεις και να υπάρχει προσαρμοστικότητα των συστημάτων στα νέα δεδομένα.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια όλα τα στάδια στον κύκλο διαχείρισης καταστροφών παίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο, ωστόσο ο ρόλος της πρόληψης-ετοιμότητας είναι εκείνο το στάδιο που αντικατοπτρίζει τον βαθμό ετοιμότητας μιας κοινωνίας απέναντι στις καταστροφές. Όσο περισσότερο εμβαθύνει στο στάδιο της πρόληψης μια κοινωνία τόσο πιο ανθεκτική τείνει να παρουσιάζεται σε μια ενδεχόμενη καταστροφή. Αν στο στάδιο της πρόληψης έχουν γίνει οι απαραίτητες δράσεις τότε εξασφαλίζεται μια οργανωμένη και άμεση ανταπόκριση των φορέων που διαχειρίζονται καταστροφικά γεγονότα. Το γεγονός αυτό συμβάλει τα μέγιστα για την ελαχιστοποίηση των συνεπειών και την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση οποιουδήποτε συμβάντος, που είναι αυτοσκοπός ενός επιτυχημένου και αποτελεσματικού συστήματος διαχείρισης και αντιμετώπισης φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

1. **Davis, I. and Wisner, B. (1994).** *At risk natural hazards, people's vulnerability and disasters.* London : Routledge
2. **Keith, S. (1996),** *Environmental hazards, assessing risk and reducing disaster.* London : Routledge, University of Cambridge
3. **Wattegama, C. (2007).** *ICT for Disaster Management,* United Nations Development Programme – Asia-Pacific Development Information Programme (UNDP-APDIP) and Asian and Pacific Training Centre for Information and Communication Technology for Development στο <http://www.apdip.net/publications/iespprimers/eprimer-dm.pdf> (τελευταία επίσκεψη 9/05/2010)
4. **Garatwa, W. (2002).** *Disaster Risk Management, Working Concept.* Eschborn : Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH στο <http://www2.gtz.de/dokumente/bib/02-5001.pdf> (τελευταία επίσκεψη 2/05/2010)
5. **Κακαλιάγκου, Ο. (2010).** *Ο.Η.Ε.(Ο.Σ.Η.Α.), Κοινοτικός Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας (Ε.Ε.), NATO (Ε.Α.Δ.Ρ.Ο.Ο.), Π.Π.* Αθήνα : Εθνικό κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.
6. **Λεκκας, Ε. (2000).** *Φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές.* Αθήνα : Access pre-press
7. **Μανούρης, Γ. (2010).** *Οικονομική διαχείριση.* Αθήνα : Εθνικό κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.
8. **Παπαδόπουλος, Γ. (2000).** *Η πολιτική προστασία στην Ελλάδα, Αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών.* Αθήνα : Ιων
9. **Σαπουντζάκη, Κ. (2007).** *Το αύριο εν κινδύνω, φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές.* Αθήνα : Gutenberg
10. **Φαλάρας, Ε. (2009).** *Βασικές έννοιες κινδύνου-καταστροφή.* Αθήνα : Εθνικό κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

1. 2007/779/ΕΚ Απόφαση του Συμβουλίου, της 8^{ης} Νοεμβρίου 2007, περί δημιουργίας κοινοτικού μηχανισμού πολιτικής προστασίας.

2. 2007/162/EK Απόφαση του Συμβουλίου, της 5^{ης} Μαρτίου 2007, για την θέσπιση χρηματοδοτικού μέσου πολιτικής προστασίας.
3. 2012/2002/EK Κανονισμός του Συμβουλίου, της 11ης Νοεμβρίου 2002, για την ίδρυση του Ταμείου Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
4. 96/82/EK Οδηγία του Συμβουλίου, της 9ης Δεκεμβρίου 1996, για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες (SEVESO II).
5. Αναβάθμιση πολιτικής προστασίας, Νόμος υπ' αριθ. 3013, ΦΕΚ 102, Τεύχος Α 1.5.2002.
6. Γενικό σχέδιο πολιτικής προστασίας με την συνθηματική λέξη Ξενοκράτης, Υ.Α. 1299, ΦΕΚ 423, Τεύχος Β 10.4.2003
7. Οργανισμός Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, Π.Δ. υπ' αριθ. 151, ΦΕΚ 107, Τεύχος Α 3.6.2004.
8. Istituzione del servizio nazionale della protezione civile, Legge 225/1992

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Επίσημη ιστοσελίδα της Ιταλικής πολιτικής προστασίας, www.protezionecivile.it/index.php (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
2. Επίσημη Ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, http://europa.eu/index_en.htm (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
3. Protezione civile on line, http://www.protezionecivileonline.it/public/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=55 (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
4. Η ΕΕ στρέφει την προσοχή της στην πολιτική προστασία, http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/pdfdocs/focus_el.pdf (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
5. Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα του Μηχανισμού, (http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/prote/pdfdocs/Training%20brochure.pdf). (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
6. Ανταλλαγή Εμπειρογνομών στην Ε.Ε., (<http://www.exchangeofexperts.eu>) (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
7. Μονάδες Πολιτικής Προστασίας της Ε.Ε., http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/prote/modules.htm (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
8. Μέθοδος Augustus στην Ιταλική Π.Π., http://www.protezionecivileonline.it/public/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=55). (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
9. European civil protection,

- http://www.greens-efa.org/cms/default/dokbin/275/275178.civil_protection_unit_presentation@en.pdf
(τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
10. knowledge and experience exchange post-earthquake in italy, http://gfdrr.org/docs/LAquila_Presentation_June29_2009.pdf (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
 11. FEMA (http://www.fema.gov/areyouready/technological_hazards.shtm) (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
 12. Wikipedia (http://en.wikipedia.org/wiki/Psychological_resilience) (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
 13. Βάσεις δεδομένων emdat <http://www.emdat.be> (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
 14. Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την ανακούφιση από καταστροφές, <http://www.unisdr.org/disaster-statistics/occurrence-type-disas.htm> (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)
 15. Κοινό σύστημα επείγουσας επικοινωνίας και πληροφόρησης (http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/cecis.htm). (τελευταία επίσκεψη 31/05/2010)

ΑΡΘΡΑ

1. **Alexander, D. (2008).** *Emergency Command in Italy* (χωρίς βιβλιογραφική αναφορά στο <http://emergency-planning.blogspot.com/2008/11/emergency-command-in-italy.html>, τελευταία επίσκεψη 29/04/2010)
2. **Alexander, D.** *Civil Protection in Italy.* (χωρίς βιβλιογραφική αναφορά στο <http://www.iaem.com/regions/iaemeuropa/documents/EMItaly.pdf> (τελευταία επίσκεψη 20/5/2010)
3. **Courela, P. (2004).** *Civil Protection as a Euro-Mediterranean Project: the Case for Practical Co-operation.* Lisbon : EuroMeSCo Secretariat at the IEEI http://www.euromesco.net/media/paper34_final.pdf (τελευταία επίσκεψη 23/05/2010)
4. **Christensen, K. (2006).** *Civil emergency Planning-The European Union viewpoint.* (χωρίς βιβλιογραφική αναφορά στο http://se2.dcaf.ch/serviceengine/Files/DCAF/25623/ieventattachment_file/749E60B9-1ACA-4F8C-A998-E0210701B3EA/en/ev_pristina_060724Christensen.ppt. (τελευταία επίσκεψη 18/05/2010)
5. **European Commission. (1999).** *Vade Mecum of Civil Protection.* στο http://ec.europa.eu/echo/civil_protection/civil/pdfdocs/vademec.pdf, τελευταία επίσκεψη 20/04/2010
6. **OECD (2010),** OECD Reviews of Risk Management Policies, *Review of the Italian civil protection model.* OECD publications στο <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/browseit/0310021E.PDF> (τελευταία επίσκεψη 25/05/2010)
7. **Rapisardi, E.** *Building civil protection.* (χωρίς βιβλιογραφική αναφορά στο <http://assets.en.oreilly.com/1/event/31/Building%20Civil%20Protection%200%20Presentation.pdf>) (τελευταία επίσκεψη 22/05/2010)
8. **Ενημερωτικό δελτίο του Συμβουλίου της Ε.Ε. Τι μπορεί να κάνει η Ε.Ε. σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης/κρίσης** (χωρίς βιβλιογραφική αναφορά στο http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t36/t36_05.htm) (τελευταία επίσκεψη 10/05/2010)

9. **Παπακυριακού, Α. και Πάτας, Ι. (2007).** *Φυσικές καταστροφές - Πολιτική Προστασία - Εθελοντισμός και ο ρόλος του ATM.* Πρόληψη – Διαχείριση των φυσικών καταστροφών. Αθήνα : Ο ρόλος του Αγρονόμου Τοπογράφου Μηχανικού, ΤΕΕ, ΠΣΔΑΤΜ, ΕΜΠ στο http://library.tee.gr/digital/m2300/m2300_patas.pdf (τελευταία επίσκεψη 25/04/2010)
10. **Ροββά, Κ.** *Απλά μαθήματα πολιτικής προστασίας δίδαξαν οι Ιταλοί.* (χωρίς βιβλιογραφική αναφορά στο <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=11381&subid=2&pubid=3026784>) (τελευταία επίσκεψη 25/05/2010)
11. **Σαΐνη, Κ. Ν.** *Εναέριες επιχειρήσεις πολιτικής προστασίας : Διεθνής και Ελληνική Πραγματικότητα.* (χωρίς βιβλιογραφική αναφορά στο <http://www.eaps.gr/download/arthra/enaeria.pdf>) (τελευταία επίσκεψη 17/05/2010)